Dr. ERMIL NICHIFOR

MEDICINA ȘI MUZICA

- completări 1979 - 1989 -

(manuscris)

NICHIFOR, Ermil, dirijor şi muzicolog (n. 20.V.1916, Bucureşti - m. 14.XII.1997, Bucureşti). Studiile muzicale le-a urmat - în particular - la Bucureşti (1950-1956), cu Paul Constamtinescu (istoria muzicii,estetică), Wilhelm Berger (teorie-solfegiu, forme muzicale, orchestraţie), Alexandru Velehorschi (contrapunct), Walter Mihai Klepper (armonie), Mircea Cristescu (dirijat orchestră), Andrei Stepanov (percuţie). A urmat Facultatea de Medicină din Bucureşti (1933-1940), obţinând titlul de Doctor în medicină şi chirurgie (1942), precum şi cel de Doctor în ştiinţe medicale (1969). În perioada 1954-1994 a desfăşurat o bogată activitate clinică, didactică şi ştiinţifică în cadrul Institutului de medicină internă "N.Gh.Lupu" din Bucureşti. Este autorul a 27 de lucrări ştiinţifice de specialitate, printre care: Curs de patologie medicală (Edit.IMF, Bucureşti, 1951),Tratat de medicină internă - 2 volume (Edit.Medicală, Bucureşti, 1956-57), Ghid de date biologice (Edit.Medicală, Bucureşti, 1962), Cercetări clinice şi de laborator asupra nefropatiei endemice în judeţul Mehedinţi (Edit.Medicală, Bucureşti, 1969) şi Principiile de medicină internă ale Prof.Dr.Ion Emil Bruckner (manuscris, 1997). A tradus în limba română lucrări de referinţă din literatura medicală germană, franceză şi americană. În anul 1954 a fondat Orchestra Medicilor din Bucureşti, unde a funcţionat iniţial ca timpanist (1954-1964) şi ulterior ca dirijor permanent (1964-1994) - calitate în care a susţinut sute de concerte pe scena Ateneului Român, cu programe cuprinzând capodopere din creaţia universală şi românească (inclusiv numeroase prime audiţii ale unor lucrări dedicate acestui prestigios ansamblu de amatori). A fost distins cu ordinul "Meritul Cultural" (1968), cu titlul de Preşedinte de onoare al Fundaţiei Naţionale "Medicina şi Muzica" (1996), precum şi cu Premiul Criticilor Muzicali "Mihail Jora" (1998, acordat ca omagiu - "in memoriam"). Din anul 1998, Orchestra Medicilor din Bucureşti a luat numele "Dr. Ermil Nichifor".

Muzicologie - Volume: Medicina şi Muzica,Bucureşti,Edit.Medicală,1965 - ediţia I (în colaborare cu Dr.Constantin Bocârnea); Bucureşti, Editura "Charta '94",1999 - ediţia a II-a (în colaborare cu Dr.Constantin Bocârnea).
Muzicologie - Studii: Medicină şi Muzică,în:S.L.A.S.T.,Bucureşti,25.XII.1983; Medicina în muzică.Artistul ca pacient,în:Muzica,Bucureşti,3/1998. (serie nouă-Anul IX, Nr.3(35))

./.

Bibliografie: Pandelescu, Jean-Victor. Corul şi orchestra sindicatului sanitar, în: Muncitorul sanitar, Bucureşti, 29.VI.1971; Hoffman, Alfred. Solistul medicilor, în:Contemporanul, Bucureşti, 8.X.1971; Georgescu, Lisette. Un exemplu, în: Contemporanul, Bucureşti, 22.XII.1972; Dr.Constantinescu, Grigore. Pasiunea muzicianului amator, în: Informaţia Bucureştiului, Bucureşti, 2.III.1973; Gheorghiu, Virgil. Orchestra medicilor, în: Luceafărul, Bucureşti, 7.IV.1973; Elian, Edgar. Orchestra de "juniori" a doctorului Nichifor, în: Informaţia Bucureştiului, Bucureşti, 21.IV.1973; Delavrancea, Cella. La un concert al medicilor, în: Tribuna României, Bucureşti, 1.V.1974; Dumitrescu, Iancu.Note de primăvară, în: Săptămâna, Bucureşti, 30.V.1975; Bălan, Dan. Orchestra de cameră a medicilor, în: Îndrumătorul Cultural, Bucureşti, nr. 7 - iulie 1975; Dr.Percek,Arcadie. Meloterapia, în Produse farmaceutice, Bucureşti, 1976; Tudose, Florin. Cinci minute cu... Dr. Ermil Nichifor, dirijorul Orchestrei medicilor, în: Tribuna României, Bucureşti, 1.IV.1980; Dumitrescu, Iancu. Ecouri, în: Săptămâna, Bucureşti, 30.V.1975; Dr. Sita, Ioan. Zilele muzicale medicale târgmureşene, în: Muncitorul sanitar, Bucureşti, 22.V.1982; Radu, Tania. O propunere: Imn pentru sănătate, în: Flacăra, Bucureşti, 28.V.1982; Elian, Edgar. Entre le bistouri et l'archet, în: Actualités roumaines, Bucureşti, 10.VIII.1983; Ţuculescu, Alice. Orchestra de cameră a medicilor bucureşteni, o permanenţă valorică, în: Muncitorul sanitar, Bucureşti, 11.II.1986; Athanasiu, Andrei. Medicină şi muzică (volum), Bucureşti, Editura Medicală, 1986; Ţuculescu, A.V. Orchestra de cameră a medicilor din Bucureşti - datoria de a contribui la un climat intelectual şi emoţional de înalt nivel, în: Muncitorul sanitar, Bucureşti, 6.X.1987; M.M.S. Dăruind semenilor bucuria muzicii, în: Muncitorul sanitar,Bucureşti, 19.III.1988; Brumaru, Ada. Concertul medicilor, în: Viaţa medicală, Bucureşti, Aprilie 1993; Dr. Constantinescu, Grigore. Ermil Nichifor, medic sau artist ?, în Azi-Rampa, Bucureşti, 14.I.1998; Tiron, Iulia-Mihaela. Sfidând chiar moartea,în: Actualitatea muzicală,Bucureşti, II/Decembrie 1998; Luban-Plozza,Boris şi Iamandescu, Ioan Bradu.Dimensiunile psihologice ale muzicii (volum),Bucureşti,Edit.Romcartexim, 1998; Dr.Tomescu, Vasile.Medicină şi Muzică,în:Actualitatea muzicală, Bucureşti, II/Ianuarie 1999.

CUPRINS

Decembrie 1983

Medicina și muzica

Așa cum au spus-o mari creatori: „medicina este o artă bazată pe știință" (Osler) sau „actul ~~chirurgical~~ medical este o îmbinare între știință și artă". (P. Valéry) Medicina, având drept obiectiv principal: apărarea, întărirea și redobândirea sănătății oamenilor, rămâne strâns ancorată în umanistică. Cu toată perfecția tehnică a mijloacelor de care dispune azi, medicul trebue să fie totodată un om de știință și un „artist". Adevăratul medic trebue să fie dotat cu o deosebită pătrundere și intuiție umană. El trebue să păstreze în adâncul inimii sale o înțelegere deplină pentru cei în suferință. Pentru dezvoltarea acestor calități nu există „antrenament" mai bun decât trăirea artistică, care îl apropie de natură, de om, pe care astfel învață să le înțeleagă, să le „vadă" mai bine.

~~Deaceia~~ Preocuparea medicilor pentru artă în general și pentru muzică în special a existat întotdeauna. Medicina și muzica, în aparență două domenii îndepărtate

se găsesc în realitate într'o strînsă legătură din timpuri străvechi: înrudirea mitologică a celor ce simbolizau muzica și medicina (Apollon și Aesculap), îndepărtata epocă a magiei cînd tămăduitorul de boli și magicianul erau uniți în aceiași persoană, și apoi în tot timpul drumului ascendent pe care l-au străbătut și medicina și muzica, cu rolul lor umanist de vindecare și înfrățire a oamenilor.

Deaceia în formarea și educarea studenților în medicină, credem că pe lîngă disciplinele înscrise în programul facultăților și cari fac apel la memorie și inteligență, cari desvoltă în primul rînd funcțiunile psihice de cunoaștere, viitorii medici au nevoie de "completări" artistice, culturale, pentru a "deveni personalități ~~complexe~~ umaniste complexe.

În educarea estetică a tineretului medical muzica trebue să aibă un rol de frunte, ea fiind manifestarea cea mai directă și mai sinceră a sentimentelor, „un grai – cum spunea marele nostru George Enescu – în care se oglindesc fără posibilitate de prefăcătorie însușirile psihice cele mai valoroase ale omului, ale popoarelor."

Dr Ermil Nichifor

U.S.S.M. STUDENTI
I.M.F. BUCURESTI

COMITETUL SINDICAL AL
FACULTATII DE MEDICINA
GENERALA

Joi 22 februarie şi
Vineri 23 februarie 1979

ora 2o - Amfiteatrul Mare al Facultăţii de Medicină - Bd.Petru Groza nr.3

-"SIMPOZION INTERDISCIPLINAR - "MEDICUL SI ARTA"

I. Joi 22.o2.1979 ora 2o

1. Dr.S.Stoichiţa : Cuvînt introductiv
2. Prof.Dr.Doc.M.Voiculescu - "Medicii în literatura"
3. Radu Mihăescu - "Poezia şi Medicina"
   (student anul V Facultatea de Medicină Generală)
4. Dr.Ermil Nichifor - "Medicul şi muzica"
5. Bloşiu Simona - "MELOTERAPIA"
   (studentă anul V Facultatea de Medicină Generală)
6. Dăncescu Liviu - "Organizarea temporară a muzicii şi proecţia sentografică a percepţiei"
   (student anul II Conservatorul Ciprian Porumbescu)
7. Dr.Napoleon Frandin - "Medici români în arta fotografică"
8. Dr.Arcadie Percek - "Natura ca factor esenţial în estetoterapie"

x

x x

II. Vineri 23.o2.1979 ora 2o

1. Dr.Dan Tărchilă - "Dramaturgul şi medicina"
   (dramaturg)
2. -Cîmpeanu Rozalia - (studentă anul VI Facult. de medicină generală) - " Medicul şi sculptura
   -Dorin Dănilă
   (sculptor)
3. Laurenţiu Teodorescu - "Mesajul lui Hieronimus Bosch"
   (student anul V Facultatea de Medicină Generală)
4. Alexandru Papilian - "Umanismul medicinei"
   (scriitor)
5. Dr.S.Stoichiţa - "Medicul şi a şaptea artă, ieri, azi şi mîine"
6. Victor Ieronim Stoichiţă - "Medici tămăduitori"
   (critic de artă)
7. Dr.Blaja V. - "Albert Schweitzer"
8. Dr.S.Stoichiţa - "Fascinaţia artei"

x

x x

Februarie 1979

„Cine iubește omul, iubește și arta" (Alfred de Vigny.)

~~Natura, viața și omul cu acțiunile și gîndurile lui alcătuiesc un tot inseparabil care se întrepătrunde.~~

— Legăturile artei cu medicina sînt multiple:

Medicina s'a dezvoltat mereu și a căpătat din ce în ce mai mult o fundamentare științifică, cuprinzînd fizica, chimia, matematica — dar nu a pierdut nici un moment din vedere obiectivul principal: apărarea întărirea și redobîndirea sănătății oamenilor. Prin aceasta medicina rămîne strîns ancorată în umanistică, rămîne mai ales o „artă de a vindeca".

Mai corect se poate spune că medicina modernă e o știință și o artă.

Medicul bun în întîlnirea lui cu omul bolnav, este mai mult decît o persoană care înregistrează simptome, elaborează un diagn. și prescrie un tratament. El nu se adresează unui obiect de studiu. Comportarea strict obiectivă, rece "de la distanță", îl expune adesea riscului unui diagn. incorect și mai ales unui tratament în care elementul psihoterapic — atît de important! — nu există.

Deci cu toate perfectarea

tehnica a mijloacelor moderne de investigații și tratament medical trebue să fie totodată un om de știință și un artist", căci omul este mai mult decît o mașină complicată de serie.

Adevăratul medic trebue să fie dotat cu o deosebită intuiție umană, să aibă o înțelegere deplină pentru cei în suferință, să iubească viața, natura și omul. Pentru desvoltarea acestor calități nu există antrenament "mai bun decît "trăirea artistică.

Medicina mai mult decît oricare altă profesiune, este cea mai direct legată de om, de întreaga sa existență, însoțindu-l de la naștere pînă

la ultima sa răsuflare. Dintre arte aș zice că muzica este cea mai umană, exprimând „ceeace cântă din inimă” (cum spunea Enescu), principala ei sursă de inspirație fiind omul, bucuriile și suferințele sale sufletești.

Apare deci firesc ca medicii să devină deosebit de sensibili față de manifestările artistice și mai ales receptivi față de arta sunetelor

Oscar W. spunea undeva în scrierile sale că se poate trăi și fără artă, dar că o asemenea viață este incompletă, lipsită de euforia

trairilor estetice –

— Pe de altă parte multe din capodoperele muzicii universale au putut fi scrise grație științei medicale, care în multe cazuri a reușit să prelungească viața amenințată de boală a unui compozitor, sau alinându-i suferințele i-au redat puterea creatoare –

Astăzi datorită creșterii duratei medii a vieții, asistăm la din ce în ce mai multe opere de artă de maturitate și la perioade de creație mai intense

(Mozart — Beeth

Bolile unor compozitori celebri – relațiile amicale dintre muzicieni celebri și medicii lor curanți:

Händel – doctor Arbuthnot

pg 31. Beethoven – Dr Franz Wegeler.

Schumann – Dr Hasenclever.

Chopin – Dr Matuszinski

Muzica în medicină – (meloterapie)

pg ~~18~~. 20

Medici mari muzicieni:

(– Berlioz)

– Borodin – compozitor genial și profesor de chimie medicală

– Theodor Billroth – promotor al chirurgiei moderne

și muzician — mare prieten
și susținător al creației
lui Brahms.

— Albert Schweitzer, filozof
medic, muzician, luptător
pentru cauza păcii
(Dr Blaja)
Spital în Africa ecuat.
franceză — Gabon — Lambaréné
90 ani

La noi — Dr Obedeanu
Trecut — pianiști — prof. Teodori
— prof. Marcovici
— prof. Sihleanu
mai recent — Emil Ghearghiu
— Victor Papilian
— Dorin Dumitrescu

Orchestra de Cameră a Med.

Buc

Cluj.

Urmașii lui Esculap servesc cauza zeiței Euterpe.

mitologia

Apolon zeul soarelui, poeziei și muzicii (cînta la liră)

↓ Fiul lui Aesculap = cel care alină suferința = zeu al medicinii

În templul său din Epidaur Esculap folosea ca mijloace de tratament ierburile și muzica

In concluzie — muzica
și medicina — și una
și cealaltă încearcă
să mențină omului
condiția sa umană

Medicina și muzica
în aparență două domenii
îndepărtate — în realitate
din timpuri străvechi
într'o strânsă legătură.

A. Lockwood:
„Bolile muzicienilor
(„probleme medicale
ale muzicienilor")
N.E.J.M. – 26 Ian.
1989
Vol 320 : 221 ~~[illegible]~~
№ 4
H. Lederman (editorial)
Performing arts
„medicine"
NEJM. 1989, 320 – 246
№ 4 ~~[illegible]~~
Propranolol (Nadolol)
are un efect bun
asupra turb. prod. de
anxietate în performanţ.
cîntăreţilor (muzicienilor
(mai bun ca Diazepamul)

Alan LOCKWOOD: Probl. medic. ale muzicienilor. profes.

50% au probl. medic. legate de meserie, care le pot amenința cariera.

Cele mai frecv. sînt lez. de supra-solic. a unit. mușchi-tend., cu dureri mai mari sau mai mici; în mîna suprasolicit. cînd începe să cînte – Mai des sînt afect. „cordarii". dator. mișcarilor repetitive în timpul lungilor ore de studiu. Femeile sînt mai des afect. – Repausul este baza trat.

? Sindr. de „impingement" neural (compresie) ce afect. n. median ă cubit sau the thoracic outlet.

„crampa muzic." „Distonii focale" pot afecta parte sau toți mușchii mîinii sau mușchii ambușurii (poziția buzelor la suflatori). Unele sînt f. rezist. la trat.

Stressul, în spec. anxiet. de performanță" pot afecta" perform. Sînt f. utili ag. blocanți beta-adrenergici, dar sînt adesea utiliz. fara supraw. medic.! Ei pot

(2) pereveni drept.
Muz. și med. au fost toto strîns legate.
Apollo medical, citat în primele
versiuni ale Hippocratic ~~...~~ jurămînt
a fost un muzician complet.
"Shamanii" care au fost prob. primii
"îngrijitori ai sanatatii, continuă să utiliz
muz. și dans., ca bază a trat. lor.
In St. U. există cel puțin 17 Centre
specializ care se ocupă cu proble.
med. ale instrum. de peform.

Disabilitatea și Muzicianul

Complexit. neuro-musc. a actului
muzic. de înalt nivel face ~~muzicia~~ instrumentistul susceptibil la o varietate ~~de~~
proble. de disabling. (disabilitate,
incapacit.). La vioară- lungimea maximă
a coardei în vibrație (de la căluș
la nucă) e de 25,5 - 25,8 cm. Pe
coarda mi (cea mai întinsă coardă din
patru) pot fi cîntate 2½ octave
prin modif. poz. deget. pe coarde.
Cît de mici erori în sist. bio-mecan.
care compun "unit. braț-mînă-"
dator. durerii, rigid artic., slabiri

(3) musc., alterări proprioceptiuni și alte anomalii, pot avea efecte defas. frecvare asupra ritmului și intonației (înalt. sunet.)

Mici difer. în acuratețea mișcărilor sînt ceiace diferent. pe Jasha Heif. de viol. obișn. Trebuie ținută seama de toate ac. aspecte și detalii de disfuncție neuro-musc. și de dereglări prin anxietate ale conținutului emoțional al actului interpretativ pt putea trata cu eficiență turburările ce survin la interpreți.

Majorit. turb. se prez. că „sindr. durer - de suprasolic" (prin exercițiu). în special la „cordari", fie profes., fie stud. de „conserv. Mai ales violoniștii, sînt afect.

Turb. clinice.

Sindr. de suprasolic - prin exercițiu (repetiții) peste limitele fiziol. → supra-uzare

Femeile sînt mai obișn. afectate.

Se prod. modif. patol. la nivelul unit. mușchi - tendon., cu modifie.

(4) degener.. ale fibrelor musc.
Interes. unit musculo-tend — și după natura instrum. — mai ales mâna pоignet, antebr., și umeri și umăr.
La instrum. cu claviatură sînt mai ales interes. interosoșii — deg 4, 5 mai ales.
La cordari — flexorii și exten. mâinilor dr. (arcuș) — și stîngă, precum și ai umar. și cefii (care suporta instr.)
La flaut. se pot prod pareslezii în deg. mâinii stg.
La oboi și tr. crest. pres. intratorac. cu afect. întoarcerii ven. la inimă.
Pacientul muzic. trebue examin. în timpul și imediat după execuție.
Simpt. suprasolicitării musculo-tend. sînt: dur., slab., pierd. a control. motor fin., care afect. cîntarea la instr.
Trat. se împarte în două faze:
— În stadiul acut — baza este repaosul. Se mai poate adăuga: pung. cu ghiață și agenți anti-infl. ne-steroid, ung. metil-salic. local.
— Faza de reabilitare., cu exerc.

(5) de exterior și contr. a unit. mux-tend., și rezolvare treptată la execuție.

Deoarece vasculariz. tend. este săracă, trat. trebuie să dur. 5-8 luni în cazurile severe.

Cu un bun trat., 80% din boln. pot fi recuper. pt. instrum.

„Neural impingement (compresie) „încarcerare nervoasă" e o formă de leg. de suprasolic.: nervul e comprim. de hipertr. tend. și musch produsă de utilizarea lor exagerată.

„Sindr. de tunnel carpal" este forma cea mai frecv. a neuropatie de compresie (sechestr.) la mulți muz., cu parest., slab. și lipsa de control — dar numai când cântă.

Hipertr. și infl. tend. ce trec prin tunelul carpal presează n. median → turb. funct. —

de făcut și o electromiogr. —

Trat. ac. „sindr. de compr. nerv." este conserv.: „repaos. — Numai când nu reuș. se trece la tr. chir.

Femeile fac mai frecv. aceasta

(6) și parest. dependent de poziție, în tr[unchiul] infer. al plex. brah.
Electromiogr. poate difer. forme neurogenice de sindr. de tunel carpal. Deas. rx. col. cervic. poate să confirme sindr. de compresie a plex brah.; sau de coasta cervic.
Trat. fiziale + ajustari ale instrum. pt. a îndepărta greutatea dinspre de umar

Distonii focale
- "E vorba de nevroze ocupaționale" ale muzic. "Cea mai frecv. e crampa muzic." Ex. electrofiziol. "demonstr. anomalii ale control musc. Pac. prez. încordare când cânta". Poate interes. și muschii faciali, cu pierd. emboușurii la suflatori.
- Patog: distoniile focale e controv. Nu există lez. cerebr. patente. Uneori e asoc. cu traum. sau cu sindr. de suprasolic." —, dar de "fapt este o anomalie cerebr. de tip nevrotic.
Trat.: Carbamazepin a dat

(7) unor rezult. : Diazep. -
deas. propranolol. ; antidepre-
triciclici
psihoterapie, reantrenament
musc.

Stresul psihologic

Obs: O anumită doză de stress și anxietate concentrează atenția și este neces. pt. o perform. optimă, nivele excesive sînt sigur detrimentale.
Anxietatea poate fi centrală sau somatică în manif. sale, după cum e limitată la factori psihologici sau prezintă efecte generale ale unei mari activ. adrenergice.
Anx. somatică e f. imp. la soliști și e denumită „frica de scenă" sau „anxiet. de perform.".
„Anx. de perf." e un sindr. cu: nervoz., frică, tremor tach., resp. încord., transp. ale palm., uscac. gurii, greață, nevoie urg. de a urina prin tonus adrenergic crescut. Tremor. afect. cordarii, uscac. gurii și scurt. respir. pe suflet. și cîntar. Apar. ac. simpt. panichează și mai mult pe soliști.

(8) Pt. preven. ac. simpt. sint f. bune bloc. β-adrener. (Propr.). Deci Nadolol
— Simpotr., Diafep. deterior. perform.
— 20 mg. Propr. luat înainte de conc. - dă un excel. control al ac. simpt. fără să aibă efecte, fără să scadă puterea de concentrație și viziunea (bucuria) (bună dispoziție) în execuție. E utilizat de aceea de mulți soliști. Trat. trebuie să fie scurt și să dea personal. sensibile a muzic. reîmprospăteaza

Implic. probl. medic. ale solist. (Instrum.) fizice
Durerea (nu e o reacție normală a execut. muzicii.
Repausul e un aspect f. imp. al trat. pt. sindr. de suprasolic. (over-use)
Atenție în special la copii și adolesc. să nu facă sindr. de suprasolic. (supra-ușură) și în spec. dacă cîntă la vcel sau bas. Să nu se exager. de prof. cu acele și dificult. de studiu, și să se țină seama de „condiția

(9) fizică" a elevului (ca la antrenorii sport) –

R. Lederman: „Medicina interpreților muzic."

La Beeth. surdit. a început la 29 a. a progr. inexor. pînă la moartea sa, 28 a. mai tîrziu (57 a.). S'a spus că ar fi fost dator b. Paget sau că a fost sechela unei boli infect. ac. (f. tif.). La autopsie craniul său era neobișn. de gros și n. audit. erau f. atrofici.

N. Paganini a sufer. de un număr de boli, și inclus. o infect. ac la 6 ani, prob. pojar, care la dus la coma prof. și era cît pe aci să fie înmorm. Mai tîrziu s'a spus că a mai avut tbc, sif., osteomiel. mandib. El avea o extraordin. hiperextensib. a artic. și s'a spus că a avut sindr. Marfan sau altă formă de turb. a țes. conj". sindr. Ehlers – "Danlos.

(10) R. Schumann a avut prob. o „disordine afectivă bipolară". A fost pian. virtuos, dar a fost oblig. să întrer. cariera de pian., din cauza unei turb. neurn. la niv.-deg. mâinii dr., din care cauză a fost scutit de milit. și la îndrum. exclus pe compoz. Nu se știe dacă a fost o „distonie focală", o lez. de tendon self-inflicted, sau o încarcerare de nerv".

„Recent Gary Graffman, pianist celebru a făcut o distonie locală la mâna dr., și a fost tratat cu foarte puțin succes de 18 doct. — A scris o carte despre probl. sale medicale nerezol., ceiace a atras atenț. și a demonstr. necesit. unei probl. și special. medic. pt. muzicieni și artiști. —

(11) – Executanții de înalt nivel au probleme medicale speciale (unice!)
– „Frica de scenă" – anxietate de performanță
– Muzic. de multe ori ajung la această „frică" din cauza probl. din familie (agitație) care s-au produs în copilărie și anilor lor de formație, produse de alegerea ac. cariere.
Ocaz. ac. stress e produs și de probl. de a-și păstra serviciul (reangajare supra-solic.), care se văd la membrii marilor orch.
Se pot prod. simpt. somatice și de origină pur psihică dictat de des. la ac. muzic. Probl. somatice și psihologice ale acestor „performeri" sînt f. complexe și numai cunoașterea lor poate oferi o prevenție efectivă și reabilitarea bolilor somatice și mentale ale muzic.

Propr. (Nadolol) trebuie dat în doze mici, ca să nu afecteze performanța (în spec. la cîntăreți). În

(12) doze mai mari strică performanța.

La cîntăreții de alămuri (bas-tuba), din cauza marelui volum de aer necesar instrumentului, se pot produce episode de alkaloză respiratorie acută în pasagiile de fortissimo, sau sostenuto, cu: confuzie, parestezii, și alterarea puterii de concentrare - deasemenea la flautiști, al căror instrum. necesită uneori mari vol. de aer.

Alcaloza respir. ac. poate prod. la ac. execut. hiperexcit. neuro-musc., pînă la tetanie. Simpt. datorite "încarcerarii" nervilor proveniți din plexul brahial pot fi exager. de alkaloza acută. Simpt. de alk. resp. acuta pot fi interpret. uneori ca datorite anxietatii, și pune dg. incorect de "anxietate de perform".

Totd. trebue să analizăm la ac. instrum., în ce măsură contribue alkal. resp. ac. la turb. medic.

(13) ale performerilor muzicali.
La instrum. de vînt" execuția poate conta ca un "test de efort" și limitări asimptomatice ale funcției pulm. pot deveni manifeste numai cînd instrum. cîntă ("dispneea de instrum. de suflat")

Beta-bloc. pot elimina multe simpt. neplăc., dînd instrumentistului libertatea de a se concentra la toate elementele execuției muzicale, inclusiv creația și nivelul dorit al tensiunii emoționale.

Bolile marilor muzicieni

Prin posibilitățile ei tămăduitoare, medicina a stat totdeauna alături de slujitorii muzicii. Se poate spune că indirect, pe măsura creșterii eficienței mijloacelor de tratament, medicina a contribuit dealungul timpului la îmbogățirea creației multor artiști.

În biografia marilor compozitori suferinzi apar totdeauna și numele medicilor care i-au îngrijit și care le-au fost de obicei și foarte apropiați, prieteni.

Unii muzicologi au tendința de a stabili relații dela cauză la efect între suferințele compozitorilor și operele lor. În frământările muzicii lui Schumann ei văd - astfel - manifestarea unei boli psihice. În paginile inegalabile din ultimii ani ai creației beethoveniene, unii deslușesc - ca maximă interiorizare și dramatism - efectul surzeniei. Fără a atribui bolii însăși creația artistică, totuși nu se poate nega răsunetul, influența pe care stările sufletești pricinuite de boală au avut-o asupra creației muzicale. În acest sens, cercetarea medicală amănunțită și cronologică a suferințelor fizice și psihice în relație cu realizarea diverselor opere repre-

ziută o contribuție însemnată la cunoașterea vieții și creației unor compozitori. Literatura medicală contemporană conține numeroase studii asupra bolilor și cauzelor morții marilor muzicieni, pe baza documentelor existente: rețete, scrisori în care artiștii își relatează suferințele, fizionomia redată de pictori, măști luate după moarte, scrierile medicilor curanți, protocoale necropsice, etc..

Într-o carte apărută nu de mult la Stuttgart, <u>Dieter Kerner</u> analizează din acest punct de vedere viața și opera unor mari compozitori: Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann, Chopin, Debussy, Mahler, Reger, Schönberg, Berg.

În viața acestor artiști, a căror medie nu a depășit 48 ani, au existat suferințe deosebite, unele foarte chinuitoare și de durată, și care sigur au influențat creația muzicală respectivă.

Mozart a murit la 35 ani prin insuficiență renală, datorită foarte probabil unei intoxicații cronice cu mercur; Chopin, la 39 ani, doborît de tubercu-

loză pulmonară, boală care a adus sfîrșitul și altor compozitori, printre care și al lui Ciprian Porumbescu. Robert Schumann a murit la 46 ani într-un sanatoriu de incurabili, în urma unei boli psihice. Un cancer cu localizare intestinală a adus sfîrșitul lui Claude Debussy la 56 ani, în chinuri insuportabile. Gustav Mahler a murit la 51 ani în urma unei septicemii. Tot prin septicemie (în urma unui abces dentar) s-a pierdut și Alban Berg la 50 ani. Max Reger a fost răpus de un infarct miocardic la 43 ani. ~~Tot o boală de inimă a pus capăt vieții lui Arnold Schönberg la ani.~~

după două grele operații.

(endocardită infect. sub-ac.?)

Chinuiți de boală, mulți muzicieni și-au împărtășit gîndurile, neîncrederea și speranțele acelora care încercau să le redea sănătatea. Medicul a însemnat pentru mulți nu numai omul de știință aliat în lupta împotriva bolii, ci și un prieten, un adevărat duhovnic. Bella Bartok împărtășea medicului curant nu numai semnele bolii sale necruțătoare, ci și tristețea fără margini în fața sfîrșitului iminent ce-i va întrerupe creația. „Îmi pare rău — îi spunea el — că plec cu bagajele pline!...”

Același regret reținut reiese din

ultimile rînduri lăsate de Mozart și din confesiunile marelui Enescu, aflat în pragul morții.

x x x

Pentru Händel, doctorul londonez Arbuthnot nu a însemnat numai medicul care încerca să-i aline durerile reumatice sau violentele crize de nervi, dar și un bun prieten care i-a apreciat creația și l-a ajutat în momentele grele.

Arbuthnot este cel care l-a introdus pe Händel în cercurile oamenilor de artă din Londra, l-a recomandat reginei Ana, al cărei medic era și l-a inițiat în tainele... gastronomiei, în care era, deasemeni, un specialist neîntrecut.

În ultimii ani Händel își pierduse vederea, în urma unei cataracte. Se știe că aceiași suferință la chinuit și pe Bach înainte de a muri. Este interesant de arătat că acești doi titani ai clasicismului: Haendel și Bach, născuți în același an, au fost operați la ochi de același medic - John Taylor. Acesta, un scoțian originar din Norwich, era renumit în întreaga Europă prin intervențiile pe care le făcea și mai ales prin reclama pe care și-o asigura. El constitue însă un exemplu negativ: este tipul de medic aventurier,

care prin maniere elegante își masca ignoranța și, într-un fel, șarlatania.

x x x

Având de suportat povara apăsătoare a unui talent prea timpuriu, Mozart – „copilul minune", răsfățatul curților, a avut totuși o copilărie tristă, singuratică. De fapt, Mozart nu a avut copilărie. Concertele, călătoriile în condițiile grele din acea vreme, studiul intens, toate acestea însemnau pentru un copil surmenaj și epuizare. La vîrsta de 7 ani, Mozart face o boală destul de grea, cu febră și o erupție, considerată mai tîrziu drept scarlatină. Unii medici au văzut chiar în insuficiența renală care i-a adus moartea, manifestarea finală a unei nefrite cronice post-scarlatinoase. Cercetările mai noi au stabilit însă că această boală a copilului nu a fost scarlatină, ci un eritem nodos.

Mozart a întîlnit în scurta lui viață numeroși medici, unii fiindu-i mai apropiați. Tatăl lui Mozart a fost bun prieten cu celebrul medic Franz Anton Mesmer (1745-1815), precursor al psihoterapiei și meloterapiei. Mesmer emisese teoria „magnetismului animal"; după această teorie în caz de boală „magnetismul" ar fi tulburat și normalizarea s-ar putea realiza în cadrul unor ședințe de hipnoză însoțite de muzică. Mesmer utiliza pentru aceasta pianul sau un instrument curios,

verillonul, mai numit şi "orga de sticlă", la care a cîntat şi micul Mozart. Doctorul Mesmer pretindea că vindeca cu metoda sa "orice boală" şi a făcut un timp senzaţie la Viena şi apoi la Paris. Copilul genial Mozart i-a dedicat opera sa Bastien şi Bastienne.

psihoterapie

La 28 ani, Mozart pierde un bun prieten, un alt medic Siegmund Barisani. Cu acest prilej, el exprimă în rînduri emoţionante durerea pe care i-a pricinuit-o moartea acestuia.

Sănătatea lui Mozart a fost totdeauna destul de fragilă, ca şi constituţia sa. lasă pînă la vîrsta de 33 ani el a activat intens, compunînd cu febrilitate sute de opere nemuritoare şi concertînd în marile ~~[illegible]~~ oraşe muzicale ale Europei de atunci (Viena, Salzburg, Praga, Paris)

Cu 6 luni înainte de a muri, Mozart începe însă să se simtă rău: are dese dureri de cap, ameţeli, oboseşte foarte uşor. Are mai ales sentimentul apăsător că este prada unei grele boli şi sfîrşitul nu-i este departe. Într'o scrisoare adresată lui Da Ponte, autorul multor librete de operă, el spunea: ..."îmi dau bine seama, ceva din mine îmi spune: Ceasul tău a sunat! Va trebui să mor. Sînt aproape de sfîrşit, înainte de a fi putut să mă bucur ~~[illegible]~~ pe deplin de talentul meu. Viaţa a fost totuşi atît de frumoasă!" Era

preocupat tot mai des de gîndul morții. Intr'o frumoasă zi de toamnă, stînd pe o bancă în Prater alături de soția sa Konstanze, gîndurile negre au pus din nou stăpînire pe el, în timp ce din ochi i se scurgeau lacrimi:....„nu, nu, o simt foarte bine! Cu mine nu va mai dura mult. Cu siguranță, mi s'a dat otravă! Nu pot să scap de gîndul acesta....."

Ultimele sale suferințe sînt îngrijite cu mult devotament de medicul său curant. Este chemat la un consult și profesorul Sallaba.

In acest timp el compune totuși cu înfrigurare Recviemul. Cu două săptămîni înainte de a muri, el scria aceluiași Da Ponte: „.... Eu continui să lucrez la Recviem. Pentru mine munca este singura rațiune de a exista. Nu tremur în fața sfîrșitului pe care îl simt apropiat.... In fața ~~destinului~~ nedreptății destinului nu pot protesta decît lucrînd, creînd...... și astfel sfîrșesc eu, străduindu-mă să realizez o lucrare care va fi cînticul meu de înmormîntare!..."

La 4 Decembrie 1791, în vîrstă numai de 35 ani, moare genialul Mozart.

Discuțiile în jurul cauzei morții lui nu s'au terminat încă. Multe diagnostice puse în trecut trebuie respinse astăzi.

Este aproape sigur că nu a suferit de tuberculoză pulmonară. Dacă ținem seama de

semnele bolii, de unele documente din corespondența lui Mozart și de aprecierile unor contemporani, apare mai probabilă ipoteza morții prin insuficiență renală, datorită unei otrăvi cu mercur, al cărei autor se crede a fi fost rivalul său, compozitorul Salieri.

In acea epocă, opinia că Salieri ar fi fost vinovat de moartea lui Mozart avea o circulație destul de largă în Europa, și mai ales în Austria. In 1825, când a murit Salieri, toate ziarele din capitala Austriei scriau despre bănuiala ce plutea asupra lui, în legătură cu asasinarea lui Mozart.

Chiar Salieri recunoscuse în mai multe rânduri că este autorul acestei crime. Dar mărturisirile lui fuseseră făcute în perioadele de delir ale bolii nervoase de care suferea și de fiecare dată după criză le desmințise, așa încât dubiul stăruia.

Se pare deci că vina acestuia este definitiv stabilită. In orice caz muzicienii i-au aplicat într'un acord tacit cea mai grea pedeapsă pentru un compozitor: lucrările lui Salieri nu au mai fost executate dela moartea sa până astăzi în nici o sală de concert, în nici un teatru de operă. Numele lui Salieri ar fi fost dat cu desăvârșire uitării dacă nu s'ar fi asociat cu cel al victimei sale: W. A. Mozart.

x
x x

Viața lui Beeth. a fost aproape continuu chinuită de boli grele ce depășeau posib. limitate ale mediz. din timpul său. Numeroși sînt medicii cari l'au tratat. Unii au trebuit să suporte ieșirile violente ale personalit. covîrșit., ce-și revărsa uneori revolta în fața neputinței medicilor și medicinei.

"Titanul dela Bonn" și-a găsit printre medici și un adev. prieten, căruia i-a împărtășit în numer. scris. atît frămînt. artistului, cît și necazurile pacientului. Este vorba de doctorul Fr. Wegeler, prof. la Univ. din Bonn. La doi ani după ce Beeth. se muta la Viena, se refugiază acolo – în urma invaziei arm. franc. – și Wegeler.
B. scria odată plin de căință lui W., față de care se purtase nedrept: ... "...!"

fig. 31.

W. este printre primii căruia B. îi încredinț. cumplita sa taină: "Iată, sînt 3 ani de cînd auzul îmi slăbește din ce în ce mai mult"....

Surditatea, sinistru joc al unui destin nemilos, a afectat profund firea clocotitoare a lui B, și a jucat cu siguranță un rol import. în creația sa. Credem însă că este o exager. să se considere că ac. infirmit. ar explica în întregime făgașul nou prin care muzica sa atinge culmile, unii istoriografi mergînd pînă la a spune că "putem fi recunoscători surzeniei sale!"

În afară de surzenie, B. a avut de suportat și durerile unui tratat. pe cît de ineficace, pe

atît de chinuitor: multiple aplicații de lipitori pe urechi și membrele infer., indicate de Dr. Währing. Schimbîndu-l pe acesta cu prof. Dr. Schmidt, iată ce scria B. prietenului său Wegeler: ....„Nu-l schimb cu dragă inimă, dar mi se pare că Währing este un practician îngust; el nu-și însușește idei noi, citind..."..

Pentru a înțel. mai bine starea suflet. pe care i-a produs-o pierderea auzului, voiu da citire „testamentului" său spiritual scris în 1802 în satul Heiligenstadt, unde se găsea singur, izolat, după sfatul prof. Dr. Schmidt.

pag 32, 33. „..O voi, oameni;"....XX pag 32, 33.

Prof. Schmidt a murit înaintea lui B. și nu a lăsat o descriere a bolii. B. devine apoi pacientul medicului Giovani Malfatti, distins internist, fondat. Soc. medicilor din Viena,- și apoi al asist. acestuia: Dr. Bertolini. Coresp. lui B. către Dr. Bert., de o mare valoare docum., s'a pierdut din păcate: după 4 ani dela moartea compoz., Bert.-suferind de holeră, își arde toate scrisorile.

Cauza surz. lui B. nu este deplin elucid. Medicii timpului au consid. drept urmarea unei febre tif. sau unei gripe. Alții au socotit-o ca o complic. a unei infecții luetice, cu prinderea urechii interne, sau tifice, alții ca o otoscleroză cu surdit. de percepție.

Deși de o constit. robustă, B. a suf.

zis destul de mult. A avut variolă în copilărie, boală care și-a lăsat pecetea pe fața sa. A mai avut în tinerețe: febră tif. sau T. exant., apoi astm cu crize repetate în fiec. iarnă! În fine, dese crize durer. abdomin., boala de „obligunite", cum o numea el. Turburările abd., ~~[illegible]~~ aproape perman., se datorau f. prob. unei cirozei hepatice, care de altfel a fost și cauza morții. Cu 2 zile înainte de a muri, B. se adresa prietenilor, conștient de iminent. sfârșitului: „Plaudite, amici; finita est comaedia!"

Printre cei 15 medici cari l'au îngrijit în tot timpul vieții s'au numărat și interniști celebrii din Viena ca: Joh. P. Frank, pionerul medicinei preventive, Jakob von Staudenheimer medic la curtea imparat. Josef IIlea, prof Anton Braunhofer și în fine celebrul Anton Wawruch, amator de muzică și excelent violoncelist. Acesta, ~~[illegible]~~ pătruns de genialitatea pac. său, a prezentat imediat după moartea acestuia o descriere amănunț. a simpt. și evol. bolii.

Necropsia, efect. de Dr Joh. Waque, asistent de Karl von Rokitansky (este prima din cele aproape 60.000 de necropsii pe care acesta le va efectua în cursul unei strălucite carieri medicale) confirmă diagn. de cir. hepat.

Cu pioasă atenție, medicii din vremea lui B. și după aceea până în zilele noastre,

s'au aplecat asupra tuturor izvoarelor și au încercat să descrie lumii suferințele lui și să le explice. In acest fel, rugămintea adresată prof. Schmidt în test. dela H. a fost totuși îndeplinită.

×

× ×

Rob. Schum., marele comp. romantic germ. a avut de sufer. în scurta sa viață chinurile și rătăcir. cauzate de o gravă afect. psih.

Tatăl său, conștient de talentul vădit de timpuriu, îi pregăt. o form. cult. muzic. sub îndrumarea lui Weber. Pe neașteptat însă moare și tatăl său și apoi Weber și tânărul Sch. notează în jurn. său: „Mă aflu aruncat în viață, asvârlit în noaptea lumii fără îndrum., fără prof. și fără tată"...

El renunță la studiile în drept și se consacră pianului, dar o crampă la un deget îl împied. ca să ajungă la virtuozitate.

De statură mijloc., cu o fire închisă, tăcut, f. miop, cu o voce joasă, Sch. trăiește intens și interiorizat o viață agitată, de creații artistice epuizante, nemulțumiri în viața intimă și neajunsuri materiale. Are diverse fobii (fobia holerei, teama că-și pierde respirația, că-și pierde rațiunea), stări de melancolie, insomnii, apoi iarăși teama de otrăvire [redacted] și de moarte.

Un medic homeopat îi interz. orice fel de mișc. și orice activit. Mai târziu o cură de băi îi aduce o oarec. amelior. trecat.

Revine durerea de cap, tulburări ale au-

graiului, un defect în vorbire care devine lentă, apoi are nopți rele terifiante, halucinații.. In 1854 încearcă să se sinucidă aruncându-se în Rhin. Este salvat de Dr. Hasenclever și de un infirmier și internat în spital la Bonn. Acolo își revine, recapătă pentru un timp forțele și compune din nou. Dar tabloul apăsător al spitalului de incurabili psihici îl face să se cufunde din nou stări obsesive și apoi în apatie. Moare la 29 iulie 1856 – la 46 ani – fără nimeni alături, singur printre ceilalți incurabili din spital.

Protocolul necropsic lăsat de dr. Richarz este incomplet și conține contradicții. Stabilirea cu precizie a bolii lui Sch. nu s-a realizat încă. Rămân încă în discuție 3 posibil.: 1) paraliz. gener. progresivă (neurolues) – contestată tot mai mult – 2) schizofrenia și 3) hipertensiune arterială predominant cerebrală. După istoriograful D. Kerner ar fi vorba de o schizofrenie la care s-ar asocia și factori organici (manifestări cerebrale hipertensive).

Suferințele cumplite de boală și-au lăsat desigur pecetea pe unele momente din creația acestui compozitor: alături de paginile agitante, eroice din unele simfonii și de gingașele scene pentru copii apar apăsătoare pagini simfonice și răscolitoare și dureroase lieduri.

*
* *

Și în viața altor mai muzicieni au existat perioade mai lungi de boală și suferințe cari le-au scurtat nepretimpul lor vieți! Așa s-a întâmplat cu Schubert, cu Debussy, cu Mahler.

Viața lui Chopin a fost scurtată de o tbc. pulmonară gravă, cu numeroase hemoptizii. A consultat pentru aceasta peste 30 medici, printre cari și pe compatriotul său Jan Matuszyński, care i-a fost și bun prieten și a murit de aceiași boală la 38 ani. A fost văzut și de numeroși homeopați și magnetizatori; n-au lipsit nici ignoranții cari i-au recomandat pentru hemoptiziile sale.... largi venesecții! (noroc că Chopin nu i-a ascultat, din instinct de conservare!) Ultima suflare și-o dă în prezența celebrului medic Cruveilhier.

x

x x

Artistul ca pacient constituie o problemă deosebit de interesantă pentru medicina de totdeauna. In trecut, durata medie de viață era mai mică și oamenii foarte sensibili erau mai repede secerați de boală. Se știe că actul artistic presupune un consum énorm de energie, o cheltuire nervoasă intensă care determină adesea tulburări vegetative, uneori cu repercusiuni organice.

Medicina actuală, cu progresele ei, oferă artiștilor mult mai mulți ani de creație artistică. De pe urma progreselor medicinii a câștigat mai ales categoria virtuozilor, astfel

ca asistăm astăzi la perioade de creație mult mai întinse (Casals, Picasso etc..) și la din ce în ce mai multe opere de artă de maturitate. —

Z.

Prof.Dr.Ermil NICHIFOR

MEDICINA ÎN MUZICĂ
- ARTISTUL CA PACIENT -

A P P E N D I X

Conf.Dr.Şerban NICHIFOR

INTERDISCIPLINARITATEA CA IPOSTAZĂ A POSTMODERNISMULUI: CONTRIBUŢII ALE DR. ERMIL NICHIFOR ÎN DEFINIREA RAPORTULUI DINTRE MEDICINĂ ŞI MUZICĂ

Prof.Dr.Ermil NICHIFOR

MEDICINA ÎN MUZICĂ
- ARTISTUL CA PACIENT -

Motto:
"Cine iubeşte omul, iubeşte şi arta."
(Alfred de Vigny)

Aplicaţiile medicinei în muzică sunt numeroase.

Fiziologia furnizează noţiuni utile cântăreţilor şi instrumentiştilor. Cunoscând normalul, aceştia vor putea evita patologicul.

Astfel, cunoscând structura şi fiziologia laringelui, cântăreţii vor şti să conducă judicios emisia vocală, să folosească corect amplitudinea respiraţiei şi să nu treacă peste limitele peste care forţarea organului vocal le-ar putea aduce tulburări serioase.

Interpreţii instrumentişti, având noţiunile fundamentale de fiziologie, vor fi mult uşuraţi în câştigarea deprinderilor, în coordonarea mişcărilor şi obţinerea reflexelor care îi duc la măiestrie. Ei vor şti să evite astfel oboseala şi crampele musculare, care şi-au găsit astăzi explicaţia ştiinţifică în lumina fiziologiei nervoase. Marii pedagogi creatori de şcoală şi-au bazat totdeauna metodele lor pe datele anatomo-fiziologice.

Progresele medicinei au permis creşterea potenţialului artistic, prin întărirea sănătăţii marilor artişti. Prelungirea importantă a duratei medii de viaţă a însemnat şi o creştere semnificativă [redacted] a numărului anilor de creaţie artistică.

Un domeniu vast de preocupări ale medicinei profesionale moderne este patologia profesională a muzicienilor, în care factorii cauzali ţin mai ales de suprasolicitarea şi epuizarea fizică, cât şi de încordarea psihică. În cadrul acestei specialităţi sunt studiate şi tratate judicios astăzi bolile laringelui la cântăreţi, tulburările respiratorii la suflători, paraliziile şi crampele pianiştilor şi cordarilor, surmenajul şi unele tulburări nevrotice prin suprasolicitare corticală la compozitori, etc.

În preocupările unor medici au existat şi încercări de a explica fenomenul psihic al creaţiei artistice şi de a descifra particularităţile marilor creatori. Unii au preluat ideea greşită a "caracterului patologic al geniului" şi au prezentat creaţia artistică drept o manifestare morbidă. Ei au pornit de la faptul că geniul este de apariţie rară şi că în comportarea acestuia deseori îşi fac loc atitudini ieşite din obişnuit. Aceste manifestări capătă însă deplină justificare dacă se încadrează creatorul în condiţiile istorice în care a trăit: încordarea într-o muncă

epuizantă în care desprinderea din mediu era inerentă și îndurarea multor suferințe și privațiuni datorate indiferenței și răutății contemporanilor neînțelegători, ,etc.

Școala lui Freud, cu exagerările cunoscute, a încercat să analizeze pe marii muzicieni din punctul ei de vedere, ajungând la concluzii a căror redare ar însemna profanarea memoriei celor care au îmbogățit tezaurul artei universale.

Studiind personalitatea marilor compozitori după predominanța unuia dintre cele trei elemente ale caracteriologiei lui Le Senne (emotivitate, activitate și răsunetul reprezentărilor), Jean Rivière ajunge la concluzia că nu se poate stabili o tipologie specifică muzicienilor. La aceleași concluzii a ajuns și doctorul Stocker, care a încercat să analizeze pe muzicieni după alți parametri.

Marele fiziolog I.P.Pavlov, descoperind legile activității nervoase superioare, dinamica proceselor corticale de excitație și inhibiție și cele două sisteme de semnalizare (analizorii senzoriali și limbajul articulat), a deschis un drum viabil pentru înțelegerea științifică a tipurilor de activitate nervoasă. Se știe că, după Pavlov, artistul prezintă o predominanță a primului sistem de semnalizare.

Desigur că nu se pot înțelege artistul și opera sa numai prin individualitatea psihică; pentru înțelegerea aprofundată a creatorului de artă este necesară încadrarea lui în coordonatele social-istorice în care trăiește. Fără a fi morbid sau nevropat, artistul este un om normal - înzestrat însă cu o sensibilitate intensă, care face ca lumea să i se prezinte în imagini deosebite, pe care le dăruiește apoi semenilor săi, filtrate prin măiestria făurită cu atâta trudă.

x x x

I.) PROBLEME MEDICALE SPECIFICE INTERPREȚILOR

Conform unei statistici publicate de Dr. A.Lockwood și Dr.R.Lederman în "New England Journal of Medicine" (Nr.4/1989), peste 50 % din instrumentiști și cântăreți sunt afectați de o serie de probleme medicale profesionale, ce le pot chiar amenința cariera - fapt ce a determinat înființarea în S.U.A. a unor centre de specialitate. Complexitatea neuro-musculară a actului interpretativ expune instrumentistul la o varietate de disfuncționalități, ca de pildă cele legate de unitatea mușchi/tendoane ale sistemului bio-mecanic ce compune"vectorul"braț-mână. Datorate - la cordari - mișcărilor repetitive executate în cursul lungilor perioade de studiu instrumental, aceste disfuncționalități sunt manifestate prin dureri, rigiditate articulară, slăbirea tonusului muscular, alterarea propriacepțiunii și prin alte anomalii ce pot avea efecte dezastruoase asupra preciziei ritmice și intonaționale - imperceptibile diferențieri în

acuratețea mișcărilor distingând un virtuoz de un violonist obișnuit !
Într-un tratament eficient trebuie avute în vedere atât disfuncțiile neuro-musculare, cât și dereglările prin anxietate, ce alterează conținutul emoțional al actului interpretativ.

- a.) Majoritatea acestor tulburări clinice se încadrează în sindromul dureros de suprasolicitare ce se datorează studiului instrumental.
Mai frecvent la femei, acest sindrom se caracterizează prin modificări patologice la nivelul unității mușchi/tendoane, producând - după natura instrumentului - degenerări ale fibrelor musculare la poignet, antebraț și umăr (în cazul cordarilor) și la interosoșii degetelor 4 și 5 (în cazul interpreților la instrumente cu claviaturi). Iată așadar câteva localizări specifice: - la cordari - flexorii și extensorii, precum și zonele umărului și cefei (ce susțin instrumentul);

- la flautiști - parestezii ale degetelor mâinii stângi;
- la oboiști și trompetiști - creșterea presiunii intratoracice, cu afectarea întoarcerii venoase la inimă.

Este important ca pacientul să fie examinat atât în timpul execuției instrumentale, cât și imediat după aceea. Simptoamele suprauzării unității mușchi-tendoane sunt: durerea, slăbirea tonusului muscular și pierderea controlului motor fin - toate acestea alterând direct actul interpretativ.
Tratamentul se împarte în două etape: în stadiul acut - repaosul, agenți anti-inflamatori nesteroizi (se pildă, Aspirina), unguente metil-salicilice locale și, eventual, punga cu ghiață; în faza de reabilitare - exerciții de extensie și contractare a unității mușchi-tendoane, cu revenire treptată la practica instrumentală. Deoarece vascularizarea tendoanelor este redusă, tratamentul durează de la 5 până la 8 luni (în cazurile severe); rata de recuperare este de 80 % din bolnavi.

- b.) Neuropatia de compresie este o formă de leziune prin suprasolicitare. Nervul este comprimat prin hipertrofierea tendonului și a mușchilor, produsă prin utilizarea lor excesivă. Sindromul de tunel carpal (ca sechelă) este forma cea mai frecventă de neuropatie de compresie la mulți muzicieni ce acuză parestezii, slăbiri ale tonusului muscular și pierderea controlului motor fin. Hipertrofia și inflamarea tendonului ce trece prin tunelul carpal (format în zona carpiană, deci la poignet) afectează nervul median, ducând la tulburări funcționale. De aceea, este necesară și efectuarea unei electromiograme ce poate diferenția forma neurogenetică de sindromul tunelului carpal; de asemenea, examenul radiologic poate confirma sindromul compresiei de plex brahial, sau de coastă cervicală. S-a remarcat că femeile suferă mai frecvent de dureri și parestezii de poziție, în teritoriul inferior al plexului brahial. Se recomandă fizioterapia, dar și ajustări ale instrumentului, pentru a-l îndepărta greutatea de umăr.

- c.) În distoniile focale (neuroze profesionale denumite și "crampe ale muzicienilor"), examenul electrofiziologic demonstrează anomalii ale controlului muscular, ce pot afecta și mușchii faciali (la suflători).

./.

Patogeneza este controversată, neexistând leziuni cerebrale patente, ci - uneori - asocieri cu traumatisme sau cu sindromul de suprasolicitare. Tratamentul acestei anomalii cerebrale de tip neurotic include următoarea medicație: Carbamazepin, Diazepam, Propranolol, antidepresori triciclici; se impune de asemenea psihoterapia asociată cu reluarea treptată a "antrenamentului" instrumental.

-d.)Deşi într-o anumită doză este necesar în procesul de concentrare, stress-ul reprezintă - la nivele excesive - o afecţiune periculoasă. Anxietatea poate fi centrală sau somatică în manifestările sale, după cum e limitată la factori psihologici sau prezintă efectele generale ale unei mari activităţi adrenergice. Foarte frecventă la solişti, anxietatea somatică (sau "frica de scenă") e un sindrom manifestat prin tonus adrenergic crescut: nervozitate, tahicardie, greaţă, panică, nevoia urgentă de a urina, tremur şi transpiraţia palmelor (la cordari şi pianişti), uscarea gurii şi respiraţia încordată (la suflători şi cântăreţi). Pentru prevenirea acestor simptoame se pot utiliza blocanţii beta-adrenergici (Propranolol,Nadolol)- cu menţiunea că Diazepamul deteriorează performanţa muzicală. Astfel, o doză de 20 mg. (Propranolol) luată înainte de concert dă rezultate excelente, fără efecte nedorite (scăderea puterii de concentrare); tratamentul trebuie să fie însă de scurtă durată şi sub supravegherea medicului.

-e.)La suflători (în special la flautişti, trombonişti şi tubişti), hiperventilaţia voluntară (volumul mare de aer utilizat în "ff" şi în "sostenuto") poate produce episoade de alcaloză respiratorie acută (pierderea excesivă a acidului carbonic, manifestată prin confuzie, alterare a puterii de concentrare şi parestezii), ce determină o hiperexcitabilitate neuro-musculară ajungând până la tetanie (cu simptomatologia cunoscută: contracţii ale extremităţilor, spasme viscerale, convulsii). În plus, simptoamele datorate compresiei nervilor proveniţi din plexul brahial pot fi exacerbate de alcaloza acută; de remarcat că aceste simptoame sunt uneori interpretate eronat, punându-se diagnosticul incorect de anxietate somatică de performanţă ("frică de scenă"). Totodată, este important de analizat şi modul în care contribuie alcaloza respiratorie acută la apariţia altor tulburări medicale ale instrumentistului.

-f.)Efectele negative asupra organismului ale dinamicii sonore exacerbate (ce apare curent în mediul marilor ansambluri muzicale) au fost analizate în mai multe lucrări recente, ca de pildă "Consecinţele practicii instrumentale asupra auzului muzicianului" (teză de licenţă în audiologie) de David Dodelé, "Protejaţi-vă urechile !" de Leon Dodelé ("SABAM Magazine" Nr. 10, Bruxelles, 1997), "Efectele muzicii cu intensitate puternică asupra instrumentiştilor Gărzii Republicane" de Y.F.Cudennec, A.Fratta, J.L.Poncet, Ph.Rondet şi P.Buffe ("Ann.Oto-Laryng.", Paris, 1990) şi

./.

"Studiul efectelor muzicii cu intensitate puternică la instrumentiştii Orchestrei Suisse Romande" de J.Rabinowitz, R.Hausler, G.Bristow şi Ph.Rey ("Médicine et hygiène", Geneva, 1982). Concluziile sunt unanime şi de importanţă primordială pentru instrumentiştii din orchestre: o expunere prelungită la intensităţi ce depăşesc 85 dB creează oboseala auditivă; depăşirea pragului de 105 dB poate produce leziuni imediate şi ireversibile. Circa 68 % din orchestranţi suferă de traumatisme sonore semnificative !

Hipoacuzia (diminuarea acuităţii auditive, în special la nivelul frecvenţelor înalte) este cauzată de intensitatea sonoră prea puternică, de durata mare a expunerii, de tipul stimulării şi de anumite predispoziţii personale. Este interesant de remarcat că "degradarea audiţiei se situează în general între 4-6.000 Hz şi nu depinde de caracteristicile frecvenţiale ale sunetelor traumatizante" (L.Dodelé). O consecinţă şi mai neplăcută decât hipoacuzia o reprezintă apariţia acufenelor (halucinaţii auditive ireversibile, manifestate prin zbârnâituri şi şuierături continue). Sub aspect fiziopatologic, sonorităţile excesive provoacă leziuni ale urechii interne (în special la nivelul celulelor ciliate externe), ce generează acufenele; tratamentul nu poate fi eficient decât dacă intervine la câteva ore după traumatism. Ca măsură preventivă, utilizarea antifoanelor implică totuşi o denaturare a audiţiei (prin filtrarea în special a frecvenţelor înalte şi prin apariţia fenomenului de autofonaţie). Proiectarea unui nou model realizat de audiologul american Mead Killon pare a revoluţiona tehnica antifoanelor: urmărind particularităţile anatomice ale subiectului, el este realizat din silicon flexibil şi asigură o atenuare constantă de 15 dB pe toate frecvenţele sonore. Adaptabil şi uşor de purtat, el este deja utilizat de numeroşi muzicieni.

- În conluzie, reamintim faptul că durerea fizică nu este o reacţie normală la muzicienii interpreţi. Principalul factor terapeutic în sindromul de suprasolicitare este repaosul. Pentru prevenirea acestui sindrom la copii şi adolescenţi (în special la cei care studiază violoncelul şi contrabasul), trebuie să se evite repetiţiile exagerate, ţinându-se totodată seama de condiţia fizică a subiectului - într-un mod asemănător planificării unui antrenament sportiv. Beta-blocantele - utilizate sub supraveghere medicală - pot elimina multe simptoame neplăcute, dând interpreţilor libertatea de a se concentra la toate elementele execuţiei muzicale - inclusiv la aspectul tensiunii emoţionale. Astfel,

Propranololul (Nadololul) - cu un efect mai bun decât Diazepamul în combaterea tulburărilor produse de anxietatea de performanţă - trebuie luat în doze mici, pentru a nu afecta actul interpretativ (în special la cântăreţi). Este de menţionat faptul că această afecţiune poate avea determinări multiple - de la probleme de familie (apărute încă din anii copilăriei şi raportate de multe ori la alegerea profesiunii muzicale) până

./.

la o serie de probleme de serviciu (legate de efortul muzicienilor de a se încadra în marile ansambluri). Astfel, se pot produce destul de frecvent simptoame somatice și de origine psihică (mentală) - ce sunt foarte complexe, impunând tratamente preventive, efective și de reabilitare. La suflători, execuția muzicală reprezintă un autentic "test de efort" - limitările asimptomatice ("dipneea suflătorilor") devenind doar atunci manifeste.

Toate aceste aspecte caracteristice evidențiază o dată în plus necesitatea instituționalizării unei specializări medicale și în domeniul bolilor profesionale ale muzicienilor.

x x x

II.) BOLILE UNOR MARI COMPOZITORI

Prin posibilitățile ei tămăduitoare, medicina a stat totdeauna alături de slujitorii muzicii. Se poate spune că indirect, pe măsura creșterii eficienței mijloacelor de tratament, medicina a contribuit de-a lungul timpului la îmbogățirea creației multor artiști!

În biografia marilor compozitori suferinzi apar totdeauna și numele medicilor care i-au îngrijit și care le-au fost de obicei și foarte apropiați prieteni.

Unii muzicologi au tendința de a stabili relații de la cauză la efect între suferințele compozitorilor și operele lor. În frământările muzicii lui Schumann ei văd - astfel - manifestarea unei boli psihice. În paginile inegalabile din ultimii ani ai creației beethoveniene, unii deslușesc - ca maximă interiorizare și dramatism - efectul surzeniei. Fără a atribui bolii însăși creația artistică, totuși nu se poate nega răsunetul, influența pe care stările sufletești pricinuite de boală le-au avut asupra creației muzicale. În acest sens, cercetarea medicală amănunțită și cronologică a suferințelor fizice și psihice în relație cu realizarea diverselor opere reprezintă o contribuție însemnată la cunoașterea vieții și creației unor compozitori. Literatura medicală contemporană conține numeroase studii asupra bolilor și cauzelor morții marilor muzicieni, pe baza documentelor existente: rețete, scrisori în care artiștii își relatează suferințele, fizionomia redată de picturi, măști luate după moarte, scrierile medicilor curanți, protocoale necropsice, etc.

Într-o carte apărută nu de mult la Stuttgart,*) Dieter Kerner analizează din acest punct de vedere viața și opera unor mari compozitori: Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann, Chopin, Debussy, Mahler, Reger, Schönberg și Berg. În viața acestor artiști, a cărei medie nu a depășit 48 de ani, au existat suferințe deosebite, unele foarte chinuitoare și de durată, ce au influențat cu siguranță și creația muzicală respectivă.

*) Dieter Kerner, "Krankheiten grosser Musiker", Friedrich-Karl Schattauer-Verlag, Stuttgart, 1963.

Mozart a murit la 35 de ani prin insuficiență renală, datorită foarte probabil unei intoxicații cronice cu mercur; Chopin, la 39 de ani, doborât de tuberculoză pulmonară, boală care a adus sfârșitul și altor compozitori, printre care Ciprian Porumbescu. Robert Schumann a murit la 46 de ani într-un sanatoriu de incurabili, în urma unei boli psihice. Un cancer cu localizare intestinală a adus sfârșitul lui Claude Debussy la 56 de ani, după două grele operații, în chinuri insuportabile. Gustav Mahler a murit la 51 de ani în urma unei septicemii produse, după toate aparențele, de o endocardită infecțioasă sub-acută. Tot prin septicemie - dar în urma unui abces dentar - s-a pierdut și Alban Berg, la 50 de ani. Max Reger a fost răpus de un infart miocardic la 43 de ani și tot o boală de inimă a pus capăt vieții lui Arnold Schönberg la 77 de ani.

Chinuiți de boli, mulți muzicieni și-au împărtășit gândurile, neîncrederea și speranțele acelora care încercau să le redea sănătatea. Medicul a însemnat pentru mulți nu numai omul de știință aliat în lupta împotriva bolii, ci și un prieten, un adevărat duhovnic. Béla Bartók împărtășea medicului curant nu numai semnele bolii sale necruțătoare, ci și tristețea fără margini în fața sfârșitului iminent ce-i va întrerupe creația. "Îmi pare rău - îi spunea el - că plec cu bagajele pline..."

Același regret reținut reiese din ultimele rânduri lăsate de Mozart, ca și din confesiunile marelui Enescu, aflat în pragul morții.

x x x

Pentru Händel, doctorul londonez Arbuthnot nu a însemnat numai medicul care încerca să-i aline durerile reumatice sau violentele crize de nervi, dar și un bun prieten care i-a apreciat creația și l-a ajutat în momentele grele.

Arbuthnot este cel care l-a introdus pe Händel în cercurile oamenilor de artă din Londra, l-a recomandat reginei Ana, al cărei medic era și l-a inițiat în tainele... gastronomiei, în care era, de asemenea, un specialist neîntrecut.

În ultimii ani, Händel își pierduse vederea, în urma unei cataracte. Se știe că aceeași suferință l-a chinuit și pe Bach înainte de a muri. Este interesant de arătat că acești doi titani ai barocului muzical, născuți în același an, au fost operați la ochi de același chirurg - John Taylor. Acesta, un scoțian originar din Norwich, era renumit în întreaga Europă prin intervențiile pe care le făcea și mai ales prin reclama pe care și-o asigura. El constituie însă un exemplu negativ: este tipul de medic aventurier, care prin maniere elegante își masca ignoranța și, într-un fel, șarlatania.

x x x

./.

Având de suportat povara apăsătoare a unui talent prea timpuriu, Mozart - "copilul minune", răsfățatul turneelor, a avut totuși o copilărie tristă, singuratică. De fapt, Mozart nu a avut copilărie. Concertele, călătoriile în condițiile grele din acea vreme, studiul intens, toate acestea însemnau pentru un copil surmenaj și epuizare. La vârsta de 7 ani, Mozart face o boală destul de grea, cu febră și o erupție, care va fi considerată mai târziu drept scarlatină. Unii medici au văzut chiar în insuficiența renală care i-a adus moartea, manifestarea finală a unei nefrite cronice post-scarlatinoase. Cercetările mai noi au stabilit însă că această boală a copilăriei nu a fost scarlatină, ci un eritem nodos.

Mozart a întâlnit în scurta lui viață numeroși medici, unii fiindu-i mai apropiați. Tatăl lui Mozart a fost bun prieten cu celebrul medic Franz Anton Mesmer (1745-1815), precursor al psihoterapiei și meloterapiei. Mesmer emisese teoria "magnetismului animal"; după această teorie, în caz de boală "magnetismul" ar fi tulburat și normalizarea s-ar putea realiza în cadrul unor ședințe de hipnoză însoțite de muzică: Mesmer utiliza pentru aceasta pianul sau un instrument curios, verillonul, numit și"orga de sticlă", la care a cântat și micul Mozart. Doctorul Mesmer pretindea că vindecă cu metoda sa "orice boală", făcând un timp senzație la Viena și apoi la Paris. Copilul genial Mozart i-a dedicat opera sa "Bastien și Bastienne".

La 28 de ani, Mozart pierde un bun prieten, doctorul Siegmund Barisani. Cu acel prilej, el exprimă în rânduri emoționante durerea pe care i-a pricinuit-o moartea acestuia.

Sănătatea lui Mozart a fost totdeauna destul de fragilă, ca și constituția sa - însă până la vârsta de 33 de ani el a activat intens, compunând cu febrilitate numeroase opere nemuritoare și concertând în marile orașe muzicale ale Europei timpului său (Viena, Salzburg, Praga, Paris).

Cu 6 luni înainte de a muri, Mozart începe însă să se simtă rău: are dese dureri de cap, amețeli, obosește foarte ușor. Are mai ales sentimentul apăsător că este prada unei grele boli și sfârșitul nu-i este departe. Într-o scrisoare adresată lui Da Ponte, autorul multor librete de operă, el spunea: ... "Îmi dau bine seama, cineva din mine îmi spune: Ceasul tău a sunat ! Va trebui să mor, Sunt aproape de sfârșit, înainte de a fi putut să mă bucur pe deplin de talentul meu. Viața a fost totuși atât de frumoasă !..." Era preocupat tot mai des de gândul morții. Într-o frumoasă zi de toamnă, stând pe o bancă în Prater alături de soția sa Konstanze, gândurile negre au pus din nou stăpânire pe el, în timp ce din ochi i se scurgeau lacrimi: ..."Nu, nu, o simt foarte bine ! Cu mine nu va mai dura mult. Cu siguranță mi s-a dat otravă ! Nu pot să scap de gândul acesta..."

Ultimele suferințe îi sunt alinate cu mult devotament de medicul său curant. Este chemat la un consult și profesorul Sallaba.

În acest timp el compune totuși cu înfrigurare "Recviemul". Cu două săptămâni înainte de a muri, el scria aceluiași Da Ponte: "...Eu continui să lucrez la Recviem.Pentru mine munca este singura rațiune de a exista. Nu tremur în fața sfârșitului pe care îl simt apropiat... În fața nedreptății destinului nu pot protesta decât lucrând, creând... și astfel sfârșesc eu, străduindu-mă să realizez o lucrare ce va fi cântecul meu de înmormântare..."

La 4 Decembrie 1791, în vârstă numai de 35 de ani, moare genialul Mozart.

Discuțiile în jurul cauzei morții lui nu s-au terminat încă. Multe diagnostice puse în trecut trebuie revizuite astăzi. Este aproape sigur că nu a suferit de tuberculoză pulmonară. Dacă ținem seama de semnele bolii, de multe documente din corespondența lui Mozart și de aprecierile unor contemporani, apare mai probabilă ipoteza morții prin insuficiență renală,datorită unei otrăviri cu mercur,în care ar fi fost implicat și rivalul său, Salieri.În acea epocă,opinia că Salieri ar fi fost vinovat de moartea lui Mozart avea o circulație destul de largă în Europa și mai ales în Austria. În 1825, când a murit Salieri, toate ziarele vieneze scriau despre bănuiala ce plutea asupra lui, în legătură cu asasinarea lui Mozart. Chiar și Salieri recunoscuse în mai multe rânduri că este autorul acestei crime. Dar mărturisirile lui fuseseră făcute în perioadele de delir ale bolii nervoase de care suferea și de fiecare dată, după criză, le dezmințise, așa încât dubiul stăruia. Se pare deci că vina acestuia nu este definitiv stabilită. În orice caz, muzicienii i-au aplicat,într-un acord tacit,cea mai grea pedeapsă pentru un compozitor: lucrările lui Salieri nu au mai fost executate de la moartea sa până aproape în zilele noastre. Astfel, numele lui Salieri ar fi fost dat cu desăvârșire uitării dacă nu s-ar fi asociat cu cel al victimei sale: W. A. Mozart.

x x x

Viața lui Beethoven a fost aproape continuu chinuită de boli ce depășeau posibilitățile limitate ale medicinei din timpul său. Numeroși sunt medicii care l-au tratat. Unii au trebuit să suporte ieșirile violente ale personalității covârșitoare, ce-și revărsa uneori revolta în fața neputinței medicilor și medicinei

"Titanul de la Bonn" și-a găsit printre medici și un adevărat prieten, căruia i-a împărtășit în numeroase scrisori atât frământările artistului, cât și necazurile pacientului. Este vorba de doctorul Franz Wegeler, profesor la Universitatea din Bonn. La doi ani după ce Beethoven se mută la Viena, se refugiază acolo - în urma invaziei armatei franceze- și Wegeler. Beethoven scria odată plin de căință lui Wegeler, față de care se purtase nedrept:"...În ce lumină respingătoare mă văd. Da, recunosc, nu mai merit prietenia ta !... Am să vin și am să mă arunc în brațele tale, cerându-ți să-mi înapoiezi prietenul pierdut..."

Wegeler este cel căruia, printre primii, Beethoven îi încredinţează cumplita sa taină: "... iată, sunt trei ani de când auzul îmi slăbeşte din ce în ce mai mult..."

Surditatea - acest sinistru joc al unui destin nemilos - a afectat profund firea clocotitoare a lui Beethoven şi a avut cu siguranţă un rol important în creaţia sa. Credem însă că este o exagerare să se considere că această infirmitate (ce a debutat la 29 de ani şi a evoluat timp de 28 de ani, până la moartea marelui compozitor) ar explica în întregime făgaşul nou prin care muzica sa atinge culmile - unii istoriografi mergând până la a spune că "putem fi recunoscători surzeniei sale"...

În afară de surzenie, Beethoven a avut de suportat şi durerile unui tratament pe cât de ineficace, pe atât de chinuitor: multiple aplicaţii de lipitori pe mâini şi pe membrele inferioare, indicate de Dr. Währing. Schimbându-l pe acesta cu Prof.Dr.Schmidt, iată ce scria Beethoven prietenului său Wegeler: "... nu-l schimb cu dragă inimă, dar mi se pare că Währing este un practician îngust; el nu-şi însuşeşte idei noi, citind..."

Pentru a înţelege mai bine starea sufletească pe care i-a produs-o pierderea auzului, vom reproduce "testamentul" său spiritual , scris în 1802 în satul Heiligenstadt, unde se găsea singur, izolat, după sfatul Prof.Dr.Schmidt: "O, voi, oameni, care mă socotiţi sau mă numiţi răuvoitor, îndărătnic, mizantrop, cât de nedrepţi sunteţi cu mine !! Voi nu cunoaşteţi pricina tainică ce face să apar astfel în faţa voastră. Inima şi mintea mi-au fost înclinate încă din copilărie spre sentimentul gingaş al bunătăţii. Eram gata chiar şi pentru fapte mari. Dar, închipuiţi-vă: sunt şase ani de când sufăr de o boală incurabilă, înrăutăţită cu leacurile unor doctori nepricepuţi. An de an, pierzând tot mai mult nădejdea de a mă face sănătos, mă găsesc în faţa unei boli îndelungate (a cărei vindecare va cere ani sau probabil nu se va realiza niciodată). Fiind din naştere o fire aprinsă, vioaie, înclinată spre viaţa veselă de societate, a trebuit de timpuriu să mă izolez de oameni, să duc o viaţă singuratică. Dacă din când în când am căutat să trec totul cu vederea, o, cu câtă cruzime, cu câtă putere îndoită mă trezea la realitate amară auzul meu vătămat ! Şi totuşi n-am avut destulă tărie şi voinţă să spun oamenilor: vorbiţi mai tare, strigaţi, că-s surd ! Ah, cum puteam să fac să se observe slăbiciunea acelui simţ care la mine trebuia să fie mai bun decât la alţii, simţ care la mine fusese desăvârşit, aşa precum îl au sau l-au avut puţini dintre muzicieni. N-am fost în stare să fac aceasta. De aceea, iertaţi-mă dacă, după părerea voastră, mă feresc de voi, în loc să mă apropii, cum aş dori. Nenorocirea mea este de două ori mai chinuitoare, deoarece trebuie s-o ascund. Pentru mine nu există linişte când sunt în societate, nu pot avea discuţii intime şi nici efuziuni reciproce. Sunt aproape singur şi în societate nu pot apărea decât în cazuri de extremă necesitate. Trebuie să trăiesc

./.

ca un surghiunit. Iar când sunt printre oameni, mă trec sudorile de teamă ca nu cumva starea mea să fie descoperită. Aşa s-a întâmplat şi în cele şase luni pe care le-am petrecut la ţară. Medicul prevăzător mi-a prescris să-mi cruţ cât mai cu putinţă auzul, venind în întâmpinarea cerinţei mele fireşti; însă eu, atras de societate, câteodată n-am putut rezista ispitei. Câtă umilinţă simţeam când cineva, stând lângă mine, auzea de la depărtare sunetul unui fluier, iar eu nu auzeam nimic, sau el auzea cântecul unui păstor, iar eu tot nimic nu auzeam ! Asemenea întâmplări mă duceau la disperare; n-a lipsit mult şi eram să-mi curm viaţa. Un singur lucru m-a reţinut: arta. Ah, mi-a fost cu neputinţă să părăsesc viaţa, înainte de a fi făcut totul pentru ceea ce simţeam că am fost chemat... O, oameni, dacă veţi citi cândva acesta rânduri, să vă amintiţi că aţi fost nedrepţi cu mine. Cel în suferinţă însă să fie mângâiat văzându-şi fratele nefericit care, cu toate vicisitudinile naturii, a făcut tot ce i-a fost cu putinţă pentru a fi la înălţimea artiştilor şi a oamenilor vrednici. Voi, fraţii mei, imediat după moartea mea, să-l rugaţi din parte-mi pe profesorul Schmidt, dacă va mai fi în viaţă, să-mi descrie boala. Această filă adăugaţi-o la descrierea bolii mele, pentru ca oamenii, măcar după ce voi muri, să se împace cu mine, atât cât aceasta este cu putinţă..."

După ce hotărăşte soarta lucrurilor sale şi dă unele sfaturi rudelor, Beethoven nu uită să mulţumească... "tuturor prietenilor şi mai cu seamă profesorului Schmidt"... şi încheie: "Aşadar, îndeplinească-se totul ! Mă grăbesc cu bucurie să întâmpin moartea. Poate va veni mai devreme ca să fi reuşit să-mi dezvolt aptitudinile artistice. Aş dori, cu toată soarta mea cruntă, să vie cât mai târziu. Totuşi, oricând am să mă bucur de venirea ei. Oare ea nu mă va elibera de suferinţele nesfârşite ? Vino, când doreşti; te voi întâmpina cu bărbăţie..."

Profesorul Schmidt a murit înaintea lui Beethoven şi nu a lăsat o descriere a bolii. Beethoven devine apoi pacientul medicului Giovani Malfatti - distins internist, fondatorul Societăţii medicilor din Viena - şi al asistentului acestuia, Dr. Bertolini. Corespondenţa lui Beethoven către doctorul Bertolini, de o mare valoare documentară, s-a pierdut din păcate: după 4 ani dela moartea moartea compozitorului, Bertolini, suferind de holeră, îşi arde toate scrisorile.

Cauza surzeniei lui Beethoven nu este pe deplin elucidată. Se pare că ea s-ar fi datorat bolii lui Paget (osteita deformantă hipertrofică), sau că ar fi reprezentat sechelele unei maladii infecţioase acute (febră tifoidă, sau gripă). Alţii au socotit-o ca o complicaţie a unei infecţii luetice cu prinderea urechii interne (a labirintului), sau ca o otoscleroză cu surditate de percepţie, sau - în fine - ca o consecinţă a încordării şi epuizării nervoase şi psihice, aşa cum credeau Romain Rolland şi doctorul Marage. In orice caz, autopsia a evidenţiat hipertrofia osului cranian şi atrofierea pronunţată a nervilor auditivi.

Deşi de o constituţie robustă, Beethoven a suferit destul de mult. A avut variolă în copilărie, boală care şi-a lăsat pecetea pe faţa sa. A mai avut în tinereţe febră tifoidă sau tifos exantematic, apoi astm cu crize repetate în fiecare iarnă şi, în fine, dese crize dureroase abdominale, boala sa "obişnuită", cum o numea el. Tulburările abdominale, aproape permanente, se datorau foarte probabil unei ciroze hepatice, care de altfel a fost şi cauza morţii. Cu două zile înainte de a muri, Beethoven se adresa prietenilor, conştient de iminenţa sfârşitului: "Plaudite amici; finita est comaedia !"

Printre cei 15 medici care l-au îngrijit în tot timpul vieţii s-au numărat şi internişti celebri din Viena, ca: Joh.Peter Frank, pionierul medicinei preventive, Jakob von Standenheimer, medic la curtea împăratului Josef al II-lea, profesorul Anton Braunhofer şi cehul Anton Wawruch. Acesta din urmă, amator de muzică şi excelent violoncelist, pătruns de genialitatea pacientului său, a prezentat imediat după moartea acestuia o descriere amănunţită a simptomelor şi evoluţiei bolii.

Necropsia, efectuată de Dr.Johann Wagner, asistat de Karl von Rokitansky (era prima din cele aproape 60.000 de necropsii pe care acesta le va efectua în cursul unei strălucite cariere medicale) confirmă diagnosticul de ciroză hepatică.

Cu pioasă atenţie, medicii din vremea lui Beethoven şi după aceea până în zilele noastre, s-au aplecat asupra tuturor izvoarelor şi au încercat să descrie lumii suferinţele lui şi să le explice. În acest fel, rugămintea adresată profesorului Schmidt în testamentul de la Heiligenstadt a fost totuşi îndeplinită.

x x x

Robert Schumann, marele compozitor romantic german a avut de suferit în scurta sa viaţă chinurile şi rătăcirile cauzate de o gravă afecţiune psihică. Tatăl său, conştient de talentul vădit de timpuriu, îi pregăteşte o frumoasă cultură muzicală sub îndrumarea lui Weber. Moartea acestor doi vine pe neaşteptate şi tânărul Schumann notează în jurnalul său: "Mă aflu aruncat în viaţă, azvârlit în noaptea lumii fără conducător, fără profesor şi tată..."

El renunţă la studiile de drept pe care i le hărăzise mama sa şi se consacră cu toată hotărârea pianului. În ciuda eforturilor epuizante, realizările nu-l satisfac, creându-i tensiune şi nelinişte. O crampă la un deget îl împiedică să ajungă la virtuozitate.

De statură mijlocie, cu o fire închisă, tăcut, foarte miop, cu o voce groasă, Schumann trăieşte intens şi interiorizat o viaţă agitată, în care epuizarea creaţiei artistice se împleteşte cu nemulţumiri în viaţa intimă şi cu neajunsuri materiale.

El a suferit probabil de o dezordine afectivă bipolară; afecţiunea de la nivelul degetelor mâinii drepte (ce i-a compromis cariera pianistică) a fost fie o distonie focală, fie o compresie neurală, fie o leziune de tendon produsă prin utilizarea "chiroplastului" (aparat recomandat de pianistul Thalberg pentru accentuarea extensiei degetului inelar).

Are diverse fobii (fobia holerei, teama că-şi pierde respiraţia, că-şi pierde raţiunea), stări de melancolie, insomnii, apoi iarăşi teama de otrăvire şi de moarte. Un medic homeopat îi interzice orice fel de mişcare şi orice activitate. Mai târziu, o cură de băi îi aduce o oarecare ameliorare trecătoare. Un alt medic anunţă familiei că boala de care suferă este incurabilă, că este un om piedut. Un pictor surprinde pe pânză dilatarea pupilelor, semn al bolii ce progresa. Durerea de cap, tulburări ale auzului, un defect în vorbire (care devine lentă) îi fac insuportabilă viaţa. Atras de magie, aude noaptea cântecul îngerilor care dimineaţa se transformă în voci demoniace; halucinaţii terifiante, hiene şi tigri se năpustesc asupra lui, venind să-l sugrume. În această stare, în 1854, Schumann încearcă să se sinucidă, aruncându-se în Rhin. Este salvat de doctorul Hasenclever şi de un infirmier-paznic şi transportat în spital, la Bonn. Acolo îşi revine, îşi recapătă pentru un timp forţele, compune din nou. Tabloul apăsător al spitalului de incurabili psihici îl face să se roage: "Oriunde în altă parte ! gândiţi-vă la asta !" Văzând că rugămintea nu îi este luată în seamă, se cufundă în letargie, apărând noi tulburări organice. Avea o preocupare obsesivă; orânduia alfabetic numele oraşelor şi ţărilor dintr-un atlas mare dăruit de Brahms...În ultimele luni de viaţă nu mai reuşea să scoată decât sunete nearticulate. Moare la 29 Iulie 1856, fără nimeni alături, singur printre ceilalţi incurabili din spital.

Protocolul necropsic lăsat de Dr. Richarz este incomplet şi conţine contradicţii. Stabilirea cu precizie a bolii lui Schumann nu s-a realizat încă. Rămân în discuţie trei posibilităţi: 1.) paralizia generală progresivă (neurolues) - contestată tot mai mult; 2.) schizofrenia; 3.) hipertensiunea arterială predominant cerebrală . După istoriograful D. Kerner ar fi vorba de o schizofrenie la care s-ar asocia şi factori organici (manifestări cerebrale hipertensive).

Suferinţele cauzate de boală şi-au lăsat desigur pecetea şi în creaţia marelui compozitor: alături de paginile optimiste, eroice, din unele simfonii şi de gingaşele scene pentru copii apar apăsătoare pagini simfonice şi răscolitoare, dureroase lieduri.

x x x

Şi în viaţa altor mari compozitori au existat perioade mai lungi de boală şi suferinţe, care le-au scurtat nepreţuitele lor vieţi. Aşa s-a întâmplat cu Niccolò Paganini, cu Frédéric Chopin, cu Claude Debussy...

Paganini a avut numeroase boli, de la o infecţie acută - probabil pojar - ce i-a produs la 6 ani o comă profundă, până la tuberculoză, lues şi osteomielită mandibulară. Extraordinara hiperextensibilitate a articulaţiilor sale s-a datorat, după unii autori, sindromului Marfan (archanodactiliei) sau altei afecţiuni a ţesuturilor conjunctive (sindromul Eklers-Daulos).

Viaţa lui Chopin a fost scurtată de o tuberculoză pulmonară gravă, cu numeroase hemoptizii. A consultat pentru aceasta peste 30 de medici,

printre care şi compatriotul său Jan Matuszynski, care i-a fost bun prieten şi a murit de aceeaşi boală la 33 de ani. A fost văzut şi de numeroşi homeopaţi şi magnetizatori; n-au lipsit nici ignoranţii care i-au recomandat pentru hemoptiziile sale... largi venesecţii ! (noroc că Chopin nu i-a ascultat, din instinct de conservare...)

Ultima suflare şi-o dă în prezenţa celebrului medic Cruveilhier.

x x x

Corpusul corespondenţei lui Claude Debussy cu prietenii săi (Godet, Chausson, Louÿs, Toulet, Messager, Laloy, Aubry, Segalen, Caplet, Radot, D'Annunzio) şi în special cu editorul Jacques Durand poate fi considerat un autentic jurnal intim al genialului compozitor francez. În acest context, sunt elocvente şi desele referiri la evoluţia implacabilă a gravei maladii ce i-a afectat ultimii ani de viaţă - un cancer cu localizare intestinală, ale cărui prime semne apar încă din vara anului 1907, când el acuza "insuportabile crize": "sunt pedepsit să îndur regimul necesar şi mă simt oribil de obosit." Doi ani mai târziu, Debussy va suferi o primă intervenţie chirurgicală: "m-am îmbolnăvit, fără a fi nimic grav, dar de această mizerabilă afecţiune ce îi atinge pe cei prea«aşezaţi». Doctorul mi-a zis: igienă, sport, etc.... fără să-i pese cum se vor potrivi toate acestea prezentelor mele ocupaţii!Mă puteţi oare vedea orchestrând în aer liber?" (26-I-1909); "timp de 2 zile m-am chinuit în mod mizerabil şi permanent; doar datorită puternicelor şi variatelor stupefiante - morfină, cocaină şi alte asemenea drăguţe droguri - m-am mai putut ţine pe picioare, şi asta cu preţul unei totale mahmureli..." (5-II-1909)

Din păcate, starea sănătăţii nu i se ameliorează, fapt ce îl determină să mărturisească: "aşa cum mi se întâmplă deseori de un timp încoace, am petrecut o săptămână cu neplăcute alternative: o zi bine, două zile rău, sau invers..." (31-VII-1910). Îşi deplânge "viaţa plină de anxietate", arătând că se simte "demolat" şi presimţind că "ora fatidică a plecării se apropie ! Voi scrie totuşi până în ultimul minut, aşa cum André Chénier scria versuri chiar înainte de a se urca pe eşafod ! Această comparaţie oarecum macabră conţine şi o parte de adevăr..." (9-X-1915).

Urmează o a doua grea intervenţie: "în mod sigur, mâine mă vor opera... n-am avut timp să lansez invitaţii, dar data viitoare mă oblig să o fac... Al Dumneavoastră bătrân devotat (chiar şi schilod)..."(6-XII-1915). Convalescenţa este dificilă: "continuu să cultiv suferinţa. Se pare că e nevoie de răbdare. Dacă aveţi răgaz, faceţi efortul de a veni să-l vedeţi pe bietul Dumneavoastră infirm mereu devotat..."(26-XII-1915); "am văzut trei medici - e prea mult pentru a-mi merge mai bine... Se pare că un nou remediu trebuie să mă salveze (?), dar cât timp, pierdut într-un mod atât de trist, îmi va fi necesar..." (11-I-1916);"încep să-mi pierd răbdarea"(9-II-1916);

./.

"mereu zile grele..." (15-II-1916); "medicii mă târăsc în mii de încurcături şi mă tem de ora ce va veni... Prietenii vor putea să-mi organizeze astfel frumoase funeralii... vor fi oare de ajuns ?..." (11-IV-1916); "îmi pierd pe zi ce trece răbdarea prea încercată; mă întreb dacă totuşi această boală nu este incurabilă ? Ar face mai bine dacă m-ar preveni imediat, << şi-atunci ! ● ! şi-atunci ! >> (cum zice bietul Golaud)... Viaţa îmi este cu-adevărat mult prea grea; şi-apoi, Claude Debussy, renunţând la muzică, nu ar mai avea raţiunea de a exista. Nu am manii, dar altceva în afară de muzică nu am învăţat..."(8-VI-1916).

Aplicarea radioterapiei îl incită: "chiar mâine voi începe o medicaţie cu efecte deosebit de surprinzătoare, chiar misterioase (13-I-1916); "este - după câte se pare - o afacere cu radium, aşa încât voi lua legătura cu acest interesant mineral"(Iunie 1916). Remarcă o uşoară ameliorare ("îmi merge ceva mai bine, însă nu atâta cât să pot cânta victoria"), dar şi efecte secundare neplăcute ("am pielea mai neagră decât aceea a nevestei regelui Dagobert !"). Acest tratament oferă totodată un nou argument credinţei sale panteiste în forţa magică a mineralelor - ca elemente ale Naturii atotputernice: "pietre, ce aţi făcut din mine ? Pe zi ce trece vă aparţin din ce în ce mai mult - şi voi o ştiţi, şi-n fiecare zi strângerea voastră mă înlănţuie tot mai tare. Iar acum, m-asemăn vouă, căci orele mă devorează, aşa cum vă macină pe voi ploile de iarnă..." (monologul lui Roderick, din libretul scris de Debussy după nuvela "Prăbuşirea Casei Usher" de Edgar Allan Poe).

Boala, războiul, frigul îl fac să se detaşeze tot mai mult de viaţa materială ("lumea exterioară nu mai există pentru mine";"în sfârşit, dacă e nevoie de cineva pentru a dirija muzica Sferelor, eu mă consider cu totul potrivit pentru această << înaltă >> îndeletnicire..."), îl determină să îşi creeze o realitate virtuală, imaginându-şi că trăieşte în lumea proiectatei sale opere după "Prăbuşirea Casei Usher" ("este tot ce am mai bun ca familie..."), fiind totodată obsedat de imaginea non-existenţei ("lâncezesc cel mai adesea în uzinele Neantului...").

Şi totuşi, geniul său muzical găseşte resurse realmente supranaturale de a transfigura în divine imagini sonore tragedia vieţii sale materiale, căci "deseori creaţii ce pot zbura spre ceruri s-au zămislit în tenebrele unei minţi chinuite". În aceste condiţii au fost compuse capodopere precum "Colţul copiilor", "Iberia", "Preludiile" şi "Studiile" pentru pian, "Martiriul Sfântului Sebastian", baletele "Khamma", "Jocuri", "Cutia cu jucării", Sonatele pentru violoncel şi pian, pentru flaut, violă şi harpă, Sonată pentru vioară şi pian - ultimă creaţie ce,"printr-un fenomen de dedublare - poate natural -, este plină de viaţă, aproape veselă. Să fie oare dovada implicării noastre în aventurile minţii ? Spiritul zboară oricum

./.

acolo unde vrea el..." - mărturisește autorul într-o scrisoare trimisă medicului său curant, Dr. Pasteur Vallery-Radot, pe data de 19-V-1917. Cu două săptămâni înainte, Debussy apăruse pentru ultima oară în public, prezentându-și în primă audiție absolută - în compania violonistului Gaston Poulet - această minunată lucrare camerală. Prezent la concert, scriitorul André Suarès a fost profund impresionat de aspectul exterior al marelui compozitor - dar "nu atât de slăbiciunea și de ruina sa, cât mai ales de expresia absentă, de gravă sleire. Avea culoarea cenușie a cerii topite. Ochii nu oglindeau flacăra febrei, ci reflexul greu al apei stătătoare... Mâna sa rotunjită, suplă, plinuță, puțin cam puternică, <<episcopală>>, îi atârna de braț; brațul de umăr, capul de întregul său corp, și tot de acest cap, viața însăși... Era devorat de pudoare, cum numai artistul poate fi, în dezgustul și poate rușinea de a suferi. S-a pretins chiar că a lăsat să-i progreseze boala, ascunzând-o..."

Voința lui Debussy a fost extraordinară: "m-am decis să mă schimb, să muncesc și să nu mai fiu subordonat unei boli atât de autoritare ! Vom vedea. Dacă va trebui să dispar în curând, vreau cel puțin să fi încercat a-mi face datoria..."(3-VII-1916). Și totuși, "până acum nu am simțit decât o oribilă oboseală și acel dezgust al acțiunii produs de ultima mea boală. Sunt dimineți în care a-mi face toaleta mi se pare a fi una dintre cele 12 munci ale lui Hercule ! Și aștept nu știu ce, o revoluție, un cutremur, ce m-ar scuti de această corvoadă. Fără pic de pesimism, am o viață grea, căci trebuie să lupt împotriva bolii și chiar împotriva mea... Simt că încurc pe toată lumea. Și - Doamne ! - nu e deloc amuzant !" (22-VII-1917). Acest sentiment al "condamnării la... viață" (22-VIII-1916), această "inimă plină de amărăciune" (îndulcită "doar de surâsul lui Chouchou"), această "viață plină de anxietate" (10-IV-1912), această dorință "de a merge la plimbare pe lumea cealaltă" (IX-1917) nu reprezintă însă efectul bolii în sine, ci al conștientizării faptului că nu va mai avea forța fizică de a compune: "trebuie să lupt cu prea multe obstacole și nu pot să scriu într-o stare de proastă dispoziție - cu atât mai mult într-o stare de boală "(IX-1917). Proiectându-și teribila dramă personală în lumea virtuală a "Casei Usher", Debussy se identifică cu Roderick ("bolnav incurabil, obsedat de vise imposibile"), eroul ce își adoră până la nebunie propria soră, Madeleine (personificare a Muzicii), care va fi însă îngropată de vie de către Doctorul diabolic (ipostaziere a Morții)...

Ultima scrisoare (datată 1-XI-1917) a fost adresată editorului Jacques Durand; cu toate că evoluția bolii era foarte avansată ("e clar că nu mai pot ieși din casă fără a risca..."), Debussy își face noi planuri componistice (muzica de scenă pentru piesa "Cum vă place" de Shakespeare), mărturisind totodată că "pentru atâtea frumoase proiecte

./.

nu dispun decât de o sănătate foarte şubredă, iritabilă la cea mai mică mişcare şi chiar la cea mai mică schimbare de timp..." Va mai trăi aproape cinci luni... "Eram în plină agitaţie, în plină ofensivă germană, în Martie 1918. Pe 22 a avut loc un raid de avioane în apropierea casei lui Debussy (24, Square du Bois de Boulogne). Slăbiciunea lui era atât de mare, că nu a putut fi coborât în adăpost. La încurajările editorului său, venit să-l vadă a doua zi, teribila luciditate a Maestrului s-a opus singurei lui dorinţe, ca prietenul de totdeauna să-l îmbrăţişeze. Pe 24 a venit de pe front un «devotat» din prima oră, nepotul lui Pasteur, care va deveni eminentul profesor Vallery-Radot - acela pe care Debussy îl numea cu afecţiune «Micul Pasteur»! A fost acolo ca să-i închidă ochii pe 25 Martie, la ora 10 seara" - relatează marea pianistă Marguerite Long.

"La miezul nopţii, avea privirile pierdute în depărtări. Mâinile îi tremurau. Îmi zâmbi ca într-un vis şi-mi spuse câteva cuvinte afectuoase. Pe urmă negurile îi învăluiră creierul. A doua zi fură ultimele ceasuri. Doamna Debussy şi cu mine eram singurii care îi ţineam mâna. Doamna Debussy se îndepărtă în timp ce-i închideam ochii. Seara, André Caplet sosi. Îngenunchie timp îndelungat şi ne petrecurăm noaptea lângă acela care încântase tinereţile noastre" (Dr. Pasteur Vallery-Radot).

Înmormântat în plin bombardament la Père Lachaise, trupul lui Debussy a fost reînhumat după un an la Cimitirul Passy.

x x x

Artistul ca pacient a constituit din totdeauna o problemă deosebită pentru medicină. În trecut, durata medie de viaţă era mult mai mică şi oamenii foarte sensibili erau mai repede seceraţi de boală. Se ştie că actul artistic presupune un consum enorm de energie, o cheltuire nervoasă intensă, ce determină adesea tulburări vegetative, uneori cu repercusiuni organice. Multe dintre capodoperele muzicii universale au putut fi scrise graţie ştiinţei medicale, care în nenumărate cazuri a reuşit să prelungească viaţa compozitorilor, redându-le şi puterea creatoare prin alinarea suferinţelor.

Înlăturarea durerii şi înălţarea sufletească slujesc - pe căi diferite - acelaşi nobil ţel închinat omului: întărirea sănătăţii lui trupeşti şi spirituale. Astfel, legăturile artei cu medicina sunt multiple, aşa cum şi natura, viaţa şi omul - cu acţiunile şi gândurile lui - alcătuiesc un tot inseparabil.

Medicina s-a dezvoltat mereu şi a căpătat din ce în ce mai mult o fundamentare ştiinţifică, cuprinzând fizica, chimia, matematica - dar nu a pierdut nici un moment din vedere obiectivul principal: apărarea, fortificarea şi redobândirea sănătăţii oamenilor. Prin aceasta, medicina rămâne strâns ancorată în umanistică, fiind artă de a vindeca - deşi ar fi mai corect să spunem că medicina modernă este în acelaşi timp o ştiinţă şi o artă.

./.

În întâlnirea lui cu omul bolnav, medicul bun este mai mult decât o persoană care înregistrează simptomele, elaborează un diagnostic și prescrie un tratament. El nu se adresează unui obiect de studiu. Comportarea strict obiectivă, rece, "de la distanță", îl expune adesea riscului unui diagnostic incorect și mai ales al unui tratament în care elementul psihoterapeutic - atât de important ! - nu există.

Deci, cu toată perfecționarea tehnică a mijloacelor moderne de investigație și tratament, medicul trebuie să fie totodată un om de știință și "un artist", căci pacientul este mai mult decât o mașină complicată de serie... Adevăratul medic trebuie să fie dotat cu o deosebită intuiție umană, să aibă o înțelegere deplină pentru cei în suferință, să iubească viața, natura și omul ! Pentru dezvoltarea acestor calități nu există "antrenament" mai bun decât trăirea artistică.

Medicina, mai mult decât oricare altă profesiune este cea mai direct legată de om, de întreaga sa existență, însoțindu-l de la naștere până la ultima sa suflare. Dintre arte, am zice că muzica este cea mai umană, exprimând "ceea ce cântă din inimă"- cum spunea Enescu -, principala ei sursă de inspirație fiind omul, bucuriile și suferințele sale sufletești.

Apare deci firesc ca medicii să devină deosebit de sensibili față de manifestările artistice și mai ales receptivi față de arta sunetelor. Oscar Wilde afirma undeva în scrierile sale că se poate trăi fără artă, dar că o asemenea viață este incompletă, lipsită de euforia trăirilor estetice.

De aceea, în formarea și educarea studenților în medicină, credem că - pe lângă disciplinele înscrise în programul facultăților și care fac apel la memorie și inteligență, dezvoltând în primul rând funcțiunile psihice de cunoaștere - viitorii medici au nevoie de "completări" artistice, culturale în general și muzicale în special, pentru a deveni personalități umaniste complexe. Astfel, în educarea estetică a tineretului medical, arta sunetelor trebuie să aibă un rol de frunte, ea fiind manifestarea cea mai directă și mai sinceră a sentimentelor, un grai - cum spunea marele nostru George Enescu - "în care se oglindesc fără posibilitate de prefăcătorie însușirile psihice cele mai valoroase ale popoarelor".

...Medicina și muzica - în aparență două domenii îndepărtate - se găsesc în realitate într-o strânsă legătură din timpuri străvechi, elocventă fiind și înrudirea mitologică a celor ce le simbolizau, căci Apollon, zeul soarelui, poeziei și muzicii era tatăl lui Aesculap, zeul medicinei, în al cărui templu din Epidaur se foloseau, ca mijloace de tratament, ierburile și muzica. Din îndepărtata epocă a magiei, când tămăduitorul (șamanul) și muzicianul erau reuniți în aceeași persoană și apoi, în tot timpul drumului ascendent pe care l-au străbătut, medicina și muzica s-au întâlnit mereu, prin obiectivul lor comun de vindecare și înfrățire a oamenilor. De aceea, putem afirma că atât muzica, cât și medicina au încercat din totdeauna să mențină omului condiția sa umană !

.---------------.

(București, August 1997)

Conf.Dr.Şerban NICHIFOR

INTERDISCIPLINARITATEA CA IPOSTAZĂ A POSTMODERNISMULUI: CONTRIBUŢII ALE DR. ERMIL NICHIFOR ÎN DEFINIREA RAPORTULUI DINTRE MEDICINĂ ŞI MUZICĂ

Motto:
"Cine iubeşte omul,iubeşte şi arta."
(Alfred DE VIGNY)

Eminent om de ştiinţă, dar şi admirabil muzician, Dr. Ermil NICHIFOR (1916-1997) a fost iniţiatorul fondării - în anul 1954 - a prestigioasei Orchestre a Medicilor din Bucureşti, ansamblu pe care l-a coordonat timp de peste patru decenii. Îmbinând şi în muzică ca şi în medicină cercetarea teoretică cu aplicaţia practică, Dr. NICHIFOR s-a evidenţiat atât în calitate de dirijor, cât şi ca muzicolog - publicând astfel în anul 1964 tratatul "Medicina şi Muzica", ce marchează o incontestabilă prioritate românească în acest fascinant domeniu eminamente interdisciplinar.

Elaborată în colaborare cu Dr. Constantin BOCÂRNEA şi tipărită de Editura Medicală, această lucrare de referinţă este structurată în trei mari secţiuni. Astfel, partea I ilustrează - sub genericul "Medicina şi muzica, domenii înrudite" - o serie de coordonate cu adevărat definitorii ale acestei relaţii privilegiate: "Ţeluri comune"; "Izvoare comune"; "Muzica în medicină"; "Medicina în muzică"; "Artistul ca pacient"; "Medicul, personaj de operă"; "Preocupări muzicale ale medicilor" (cuprinzând sub-capitolele "Medicul iubitor de artă", "Medici interpreţi ai muzicii", "Medici compozitori" şi "Medici cercetători în domeniul muzicii"). Partea a II-a reuneşte patru portrete exemplare în acest context:"Hector BERLIOZ, înnoitor romantic al muzicii, evadat din medicină"; "Alexandr Porfirievici BORODIN, compozitor genial şi erudit profesor de chimie medicală"; "Theodor BILLROTH, promotor al chirurgiei moderne şi muzician"; "Doctorul Albert SCHWEITZER, o viaţă în slujba omului". În sfârşit, cea de a III-a parte reliefează o serie de "Preocupări muzicale ale medicilor din ţara noastră", relevând meritele excepţionale ale unor medici-muzicieni ce s-au manifestat individual (Emil GHEORGHIU, Victor PAPILIAN, Dorin DUMITRESCU), dar şi în cadrul renumitelor orchestre ale medicilor din Bucureşti şi Cluj-Napoca.

Este elocvent faptul că, în ultimii ani de viaţă, Dr. Ermil NICHIFOR s-a dedicat exclusiv activităţii teoretice, atât în plan medical (prin definitivarea unei importante lucrări de sinteză - "Principii de medicină internă"), cât şi în sfera muzicii - în această direcţie el intenţionând să realizeze o versiune actualizată a tratatului menţionat anterior. Din păcate însă, destinul nu i-a mai oferit timpul necesar împlinirii acestui proiect... Au rămas totuşi unele schiţe, incluzând şi câteva pagini cu caracter introductiv, veritabile mărturii de credinţă ce sunt relevante în perspectiva amplificării unor cercetări

./.

de specialitate şi totodată definitorii pentru spiritul profund umanist al Dr. Ermil NICHIFOR. Inainte de a reproduce acest autentic crez al medicului-muzician, considerăm oportună inserarea unor aprecieri referitoare la personalitatea complexă a Dr. NICHIFOR, a unor semnificative intervenţii semnate de eminenţi reprezentanţi ai muzicii şi medicinei româneşti.

Prof.Dr. Grigore CONSTANTINESCU, muzicolog, secretarul ştiinţific al Universităţii de Muzică din Bucureşti: "Multe condeie ale criticii muzicale au salutat existenţa Orchestrei de cameră a medicilor şi reuşitele artistice ale unui asemenea ansamblu. Răsfoind pagini de cronică, m-a impresionat evocarea unor momente de rară frumuseţe, în care iubirea şi devoţiunea se îmbinau. Gestul dirijorului era ocrotitor şi temerar, doveditor de neobosită tinereţa în căutarea adevărurilor. Pentru unii, explicaţia venea din nevoia de a uita povara vieţii de medic, învecinarea permanentă cu suferinţa, durerea şi moartea. Nu cred că Ermil NICHIFOR a căutat un asemenea refugiu. Mai adevărat a fost că trăia vieţi paralele care, poate, uneori se intersectau, dar nu se confundau niciodată..." ("Rampa" - Bucureşti, 14-I-1998).

Jean Victor PANDELESCU, critic muzical: "Aflându-ne printre cei ce l-au urmărit din capul locului cu toată atenţia meritată, amintim că orchestra medicilor a dat, sub bagheta Dr. Ermil NICHIFOR, nenumărate concerte, promovând capodoperele muzicii marilor preclasici şi clasici până la cele ale compozitorilor contemporani." ("Muncitorul sanitar" - Bucureşti, 29-VI-1971).

Lisette GEORGESCU, critic muzical: "Doctorul NICHIFOR, acest artist al medicinei şi al muzicii a dat o lecţie de entuziasm, dragoste şi modestie... Intre spital şi alinarea suferinţelor, doctorul NICHIFOR ne mângâie sufletul, strângând în jurul lui o orchestră întreagă formată numai din medici şi asta nu de azi, nu de ieri, ci de foarte mult timp... Această statornicie nu poate să nu stârnească în noi o mare admiraţie. A te odihni de muncă prin altă muncă sunt cuvintele marelui nostru George ENESCU. Doctorul NICHIFOR i-a urmat sfatul şi-i mulţumim pentru bucuria ce ne-a dat-o. Fie ea un exemplu pentru cei tineri şi pentru cei mai vârstnici... ("Contemporanul" - Bucureşti, 22-XII-1972)

Virgil GHEORGHIU, critic muzical: "Orchestra de cameră a medicilor a căpătat un prestigiu care o egalează cu formaţiile de coarde consacrate din Bucureşti. Rezultatele frumoaselor interpretări pe care le auzim la mari distanţe de timp se datoresc aceluia care animă

./.

acest ansamblu de calitate: doctorului Ermil NICHIFOR!" ("Luceafărul" - București, 7-IV-1973).

Prof. Cella DELAVRANCEA: "Doctorul NICHIFOR, înalt ca un plop zguduit de vijelia entuziasmului, a condus lucrarea lui HÄNDEL cu demnitate senină. Tăia aerul cu brațe lungi ca niște aripi de cocor, și pornea cortegiul de unde sonore... În simfonia de SCHUBERT, dirijorul și-a desfășurat tot talentul... Dirijorul se multiplica în unghiuri ascuțite și biruia dificultățile cu brio..." ("Tribuna României" - București, 1-V-1974).

Iancu DUMITRESCU, compozitor și muzicolog: "... O impresie mai veche: concertul Orchestrei de cameră a medicilor, dirijat de Dr.Ermil NICHIFOR. Pasiunea acestui doctor, progresele pe care le face orchestra, soliștii tineri pe care îi lansează, sunt prea frumoase momente... spre a nu fi remarcate! ("Săptămâna" - București, 30-V-1975).

Edgar ELIAN, muzicolog: "Trebuie neapărat să menționăm pasiunea pusă, în pregătirea concertelor, de Dr. Ermil NICHIFOR, care este dirijorul și animatorul neobosit al Orchestrei de cameră a medicilor. Împărțindu-și timpul între Facultatea de medicină și spitalul Colentina, Dr. NICHIFOR a reușit să perfecționeze și această orchestră. Existența ei neîntreruptă timp de 30 de ani, dar și permanenta ei tinerețe este datorată în primul rând Dr. NICHIFOR, ce a căutat mereu noi muzicieni printre studenții mediciniști și cadrele sanitare ale spitalelor, institutelor de cercetări și policlinicilor bucureștene, îmbogățind totodată repertoriul și impunând un nivel tot mai ridicat. De fiecare dată medicii-muzicieni și dirijorul Ermil NICHIFOR s-au impus prin remarcabile interpretări, dovadă a deciziei lor de a continua această activitate ale cărei roade sunt atât de benefice atât pentru ei, cât și pentru marele public."("Actualités Roumaines" - București, August 1983).

Ada BRUMARU, muzicolog: "Un recent concert al orchestrei de cameră a medicilor, având ca dirijor pe Dr. Ermil NICHIFOR, animatorul timp de decenii al acestui ansamblu, ne reamintește, pe de o parte, îndelunga lui existență, pe de altă parte faptul că alcătuirea sa este supusă modelărilor survenite în viața fiecăruia dintre instrumentiștii care i-au asigurat aparițiile publice. Oricum, el rămâne semnalul unei muzicalități pe care medicii o probează în diferite ipostaze: de la practica entuziastă, la o recunoscută fidelitate față de fotoliul ascultătorului, în sala de concert. De fapt, rațiunea de a exista, care, periodic, ocupă în mod flagrant spațiul unei discipline ce se mișcă între știință și artă." ("Viața medicală" - București, Aprilie 1994).

./.

Prof.Dr. K.R.GEIB, ilustru medic internist, profesor la Facultatea de Medicină din București - stabilit din 1986 în Germania: "Când am expediat volumul despre CELIBIDACHE prietenului și iubitului coleg NICHIFOR, am avut intenția de a-i face o bucurie înaintea sărbătorii de Crăciun... Am avut părerea că această carte ar putea să-l determine să o traducă în limba română, știindu-l dintr-o îndelungată colaborare colegială de traducere a unor tratate și manuale medicale germane. Am aflat apoi despre tragica moarte a prietenului "Bebilă". Și acum mă aflu sub acest șoc al pierderii unui coleg, pe care-l iubeam și apreciam în același timp pentru zâmbetul lui cald, prietenos, pentru pregătirea sa clinică, pentru caracterul său drept, onest. Știu de toate adversitățile amare pe care le-a suferit din partea unor "colegi" medici... M-am simțit mereu solidar cu el în tacita rezistență împotriva unui spirit de concesiune și compromis politic. Adesea îi aminteam că numele său are semnificația simbolică de purtător de victorie (Nike-phoros) și că avem datoria de a înfrunta întunecatele condiții în care trăiam amândoi. Cu mândrie îmi amintesc de anii '50-'60, când am îmbrățișat cu entuziasm inițiativa lui de a înființa o orchestră de cameră a medicilor, pe care am reușit s-o prezentăm sub o formă atractivă potentaților politici medicali de atunci, gâdilându-le orgoliul lor cultural (am înființat, paralel cu Dr.FRANDIN, cercul de fotografi al medicilor). Am urmărit cu mare căldură și admirație concertele orchestrei medicilor, un colectiv solidar, condus cu un minunat tact de Dr. NICHIFOR! Sunt rare țările care au orchestre alcătuite din medici!- ceea ce a constituit o mândrie pentru noi... Prilejul veștii pierderii prietenului Ermil se adaugă tristeții mele de a nu fi putut contribui la reînvierea culturală a patriei mele adoptive..."
(90513 Zirndorf, K.-R.Zimmermannstr.45, 12 Aprilie 1998)

Dr. Stephan POEN, celebru medic foniatru și tenor român - stabilit în Italia cu soția sa, binecunoscuta mezzosoprană Elena CERNEI: "...Aflasem de fulgerătoarea dispariție a Dr.NICHIFOR încă din ziua de 24 Decembrie 1997, dar fără ca persoana care mă informase să-mi fi dat informații precise. Vestea tristă m-a apăsat mult de tot pe toată durata sărbătorilor. Și când te gândești că începând de duminică 14 Decembrie și până duminica următoare, fiind aproape în fiecare zi la Santa Cecilia, am simțit prezența spirituală a Dr.NICHIFOR. Duminica 14, după concert, am avut un colocviu lung cu SINOPOLI (medic și muzician și el) și am vorbit despre personalitate excepțională a Dr.NICHIFOR. SINOPOLI era înduioșat de povestirile mele; mă invitase la repetițiile cu Missa. Dirija SINOPOLI, dar eu îl vedeam pe Dr.NICHIFOR. Nu-mi dădeam seama de ce. Am înțeles ulterior semnificația fenomenului. Chiar în ziua înmormântării, eu, fără să știu, într-unul din interviurile date la telefon pentru Radio București, făceam o paralelă SINOPOLI-NICHIFOR și mă bucuram la gândul că ar fi avut o mare plăcere. Dumnezeu să-l odihnească în pace și lumină ! La gândurile mele se asociază și Elena CERNEI, cu mare tristețe, pentru că l-a apreciat mult pe Dr. NICHIFOR !"
(Roma, 7 Aprilie 1998)

./.

Prof.Dr. Ioan MATEI, şeful Clinicii medicale "N.G.LUPU"şi membru fondator al Orchestrei medicilor din Bucureşti: "Dr. Ermil NICHIFOR a fost una dintre personalităţile cele mai complexe şi pline de farmec ale medicinei bucureştene: distins fiziopatolog, pasionat cercetător, medic internist şi nefrolog de excepţie, cadru didactic de mare eficienţă; personaj cultivat, cu o temeinică cultură umanistă şi pasionat până la dăruire de arta sunetelor şi de meseria dirijorală; om bun, plin de distincţie şi tact. Şi-a construit existenţa pe medicină şi muzică. A trăit printre personaje ilustre ale acestor două ştiinţe şi arte, dar nu a copiat pe nimeni. A rămas el însuşi, doctorul Ermil NICHIFOR, medicul Spitalului Colentina, dirijorul Orchestrei medicilor din Bucureşti şi profesorul atâtor serii de studenţi şi medici tineri. I-a admirat profund pe profesorii LUPU şi BRUCKNER, dar şi-a câştigat, în acelaşi timp şi în egală măsură, admiraţia noastră." (Bucureşti, 24-XII-1997).

Prof.Dr. Mircea PENESCU, Directorul Spitalului "Carol DAVILA", concertmaestru al Orchestrei medicilor şi co-preşedinte al Fundaţiei "Medicina şi Muzica": "Dr. Ermil NICHIFOR mi-a fost părinte spiritual, mentor în medicină şi în muzică... M-a cucerit din prima clipă farmecul şi modestia sa: iradia blândeţe şi bunătate, dar era totodată foarte ferm. Am intuit în acest om modelul pe care l-am urmat cu fidelitate în viaţă şi în profesiune. Era cu siguranţă unul dintre marii corifei ai renumitei şcoli de la Spitalul Colentina, creată de Prof.Dr.N.G.LUPU şi continuată de Prof.Dr.BRUCKNER. Experienţa clinică imensă, cultura medicală enciclopedică, flerul său deosebit în stabilirea diagnosticului şi modul organizat în care lucra îi dădeau dimensiunea unui mare clinician, care în mod normal ar fi trebuit recunoscut de mult ca şef al unei catedre universitare - la care însă nu a avut acces oficial datorită atitudinii demne care l-a împiedicat să pactizeze cu conducerea politică a epocii... Prezenţa sa impunea respect şi trezea simpatie. Deşi foarte ocupaţi în profesie, membrii orchestrei medicilor veneau cu regularitate la repetiţii, din dragoste pentru muzică şi pentru maestrul lor. Sub conducerea Dr.NICHIFOR, orchestra devenea o mare familie... Dr.NICHIFOR a fost un OM simplu şi modest, care a onorat însă prin întreaga sa activitate medicina, muzica şi societatea românească ! Am propus de aceea ca Fundaţia "Medicina şi Muzica" să poarte şi numele Dr. Ermil NICHIFOR." (Bucureşti, 28-XII-1997).

Conf.Dr. Călin GIURCĂNEANU, directorul Spitalului Colentina, prim-violoncelist al Orchestrei medicilor şi co-preşedinte al Fundaţiei "Medicina şi Muzica": "Dr. Ermil NICHIFOR înseamnă foarte mult pentru mine din numeroase puncte de vedere. A fost şi este un exemplu prin tot ceea ce

a făcut.... Am efectuat teza de diplomă,cu tema "Nefropatia endemică balcanică", sub îndrumarea sa şi mi-amintesc perfect momentele în care "boss-ul" m-a însoţit în regiuni mai speciale ale judeţului Mehedinţi, tocmai pentru a mă ajuta, cu toate că, pentru el, oboseala era extraordinară. Acele momente minunate cu Dr.NICHIFOR au continuat încă câţiva ani prin faptul că i-am fost medic intern, vizitele noastre la pacienţi producându-mi o impresie deosebit de puternică, pe care nu o voi uita niciodată. Cele două activităţi comune - medicina şi muzica - ne-au legat foarte mult, până în adâncul sufletelor noastre. Repetiţiile sub bagheta "boss-ului" erau o încântare graţie tactului deosebit al Maestrului, încrederii pe care ţi-o inspira, atmosferei pe care a reuşit să o creeze şi să o impună în excelentul colectiv al orchestrei. Mi se pare minunat faptul că ne duceam cu o plăcere deosebită la repetiţii, de multe ori în condiţii climatice vitrege, pentru pregătirea unor concerte la fel de minunate. Când orchestra - creaţia mentorului Dr.NICHIFOR - a trecut printr-un moment de eclipsă, am simţit că se rupe o parte importantă din mine. Mi-ar fi părut cumplit de rău să se stingă munca sa de o viaţă - dar astăzi sunt convins că ea va continua linia şi tradiţia imprimate de Dr.NICHIFOR, interpretările noastre fiind (atunci) comparabile cu cele ale unei filarmonici mai ales prin sufletul uriaş pus de către toţi componenţii orchestrei, sub bagheta Maestrului. Oricum, sufletul său deosebit va fi tot timpul alături de noi..." (Bucureşti, 28-XII-1997).

Ing. Paul FISCHER, director în Ministerul Comunicaţiilor şi secretar general al Fundaţiei "Medicina şi Muzica": "Personalitate de excepţie, Dr.Ermil NICHIFOR a creat sau a contribuit la apariţia şi consacrarea unor reale valori, fie ele medicale sau muzicale. El şi-a dedicat aproape jumătate din viaţă Orchestrei medicilor, tălmăcind cu fineţe cele mai frumoase pagini ale compozitorilor români şi străini, impunând ţinuta artistică şi dorinţa autodepăşirii. A promovat cu curaj tinerele talente, invitând speranţele de ieri - interpreţi de astăzi să împartă, pe podiumul de concert, bucuria muzicii împreună cu adevărata familie care este Orchestra medicilor. Am avut privilegiul de a fi alături de Dr.NICHIFOR timp de peste 30 de ani, colaborând cu entuziasm la activitatea orchestrei. Îi sunt recunoscător pentru tot ceea ce a făcut, pentru felul unic în care a ştiut să creeze în jurul lui o atmosferă caldă, elevată, stimulentă... Astfel, cu ocazia fiecărui concert pe care îl va avea Orchestra medicilor, ne vom mai aminti şi vom mai vorbi despre Dr.NICHIFOR, prin a cărui dispariţie intelectualitatea română înregistrează o mare pierdere." (Bucureşti, 30-XII-1997).

./.

Dana CIOCÂRLIE, pianistă concertistă, laureată a mai multor concursuri internaţionale de prestigiu: "Întâlnirea mea cu domnul Dr.Ermil NICHIFOR s-a produs într-o perioadă importantă din viaţa mea artistică.Aveam 16 ani, eram elevă a Liceului de Muzică "George ENESCU", iar în "bagajul" experienţei mele de lucru cu orchestra puteam număra o singură apariţie publică. Domnul Dr.NICHIFOR a avut încredere în posibilităţile mele şi mi-a acordat şansa de a cânta sub bagheta dânsului alături de Orchestra medicilor, pe scena Ateneului Român, primul Concert de MENDELSSOHN-BARTHOLDY. Era în 1985. Îmi amintesc cu drag de repetiţiile care se desfăşurau în mica sală de la etajul întîi al Ateneului şi care erau conduse de domnul Dr.NICHIFOR cu multă autoritate şi întotdeauna cu bună dispoziţie. Îmi amintesc de asemenea cu cât respect şi admiraţie îl priveau membrii orchestrei. Concertul s-a desfăşurat în faţa unui public numeros şi entuziast, iar - pe parcursul său - am simţit un adevărat dialog cu dirijorul, o colaborare strânsă pentru a reda cât mai fidel această frumoasă operă din literatura pentru pian şi orchestră. Domnul Dr.NICHIFOR făcea parte dintre acei oameni despre care aveam senzaţia că vor trăi în veci. Îi mulţumesc pentru pasiunea şi dăruirea sa pentru muzică." (Paris,11-II-1998).

Colonel Dr. Dumitru BACIU, distins medic şi scriitor: "Am asistat la multe din numeroasele concerte ale Orchestrei medicilor şi m-am bucurat de succesele dirijorului "născut iar nu făcut", Dr. Ermil NICHIFOR. Având flacăra muzicii, ca şi pe cea a medicinei, cu acelaşi talent pedagogic care m-a cucerit şi pe mine în timpul studenţiei, el a ştiut să atragă sub bagheta sa tinere talente şi pasiuni muzicale ce fac casă bună cu dragostea şi devotamentul pentru vindecarea omului suferind... Ajuns octogenar, o suferinţă cronică a întrerupt activitatea prodigioasă a Dr.NICHIFOR, iar un accident tragic i-a curmat firul vieţii. Dar Dr.Ermil NICHIFOR a dispărut doar fizic - deoarece imaginea şi amintirea însufleţitoare a dragostei sale pentru muzică, a numeroaselor sale calităţi, vor continua să planeze asupra membrilor orchestrei -, devenind un sincer Sol al colaborării roditoare dintre Esculap şi Euterpe." (Bucureşti, Decembrie 1997).

În sfârşit, dar nu şi în cele din urmă, reproducem crezul medicului-muzician, formulat de Dr.Ermil NICHIFOR cu puţin timp înaintea "marii treceri":

"Medicină şi muzică. Aşa cum au spus-o mari creatori, "medicina este o artă bazată pe ştiinţă" (OSLER), iar "actul medical este o îmbinare între ştiinţă şi artă" (P.VALÉRY). Medicina - având drept obiectiv principal apărarea, întărirea şi redobândirea sănătăţii oamenilor - rămâne strâns ancorată în umanistică. Cu toată perfecţiunea tehnică a mijloacelor de care dispune azi, medicul trebuie să fie totodată un om de ştiinţă şi un

./.

"artist". Adevăratul medic trebuie să fie dotat cu o deosebită patrundere și intuiție umană. El trebuie să păstreze în adâncul inimii sale o înțelegere deplină pentru cei în suferință. Pentru dezvoltarea acestor călităţi nu există "antrenament" mai bun decât trăirea artistică - care îl apropie de natură, de om, pe care astfel învaţă să le înţeleagă, să le "vadă" mai bine. Preocuparea medicilor pentru artă în general şi pentru muzică în special a existat întotdeauna. Medicina şi muzica, în aparenţă două domenii îndepărtate se găsesc în realitate într-o strânsă legătură din timpuri străvechi: înrudirea mitologică a celor ce simbolizau muzica şi medicina (Apollon şi Aesculap), îndepărtata epocă a magiei când tămăduitorul de boli şi muzicianul erau uniţi în aceeaşi persoană - şi apoi în tot timpul drumului ascendent pe care l-au străbătut şi medicina şi muzica, cu rolul lor umanist de vindecare şi înfrăţire a oamenilor. De aceea, în formarea şi educarea studenţilor în medicină, credem că - pe lângă disciplinele înscrise în programul facultăţilor şi care fac apel la memorie şi inteligenţă, care dezvoltă în primul rând funcţiunile psihice de cunoaştere - viitorii medici au nevoie de "completări" artistice, culturale, pentru a deveni personalităţi umaniste complexe. În acest sens consider edificator şi exemplul tinerilor şi extrem de valoroşilor medici Dr. Mircea PENESCU şi Dr. Călin GIURCANEANU, ce s-au format muzical în paralel cu studiile medicale, fiind în prezent deosebit de apreciaţi în dubla lor calitate de oameni de ştiinţă şi coordonatori ai Orchestrei medicilor din Bucureşti. Astfel, în educarea estetică a tineretului medical, muzica trebuie să aibă un rol de frunte, ea fiind manifestarea cea mai directă şi mai sinceră a sentimentelor, un grai - cum spunea marele nostru George ENESCU - «în care se oglindesc fără posibilitate de prefăcătorie însuşirile psihice cele mai valoroase ale omului, ale popoarelor.»"

.--------------.

Bucureşti, 5-IV-1998

Actualizat 28-X-2004

NICHIFOR, Ermil, dirijor şi muzicolog (n. 20.V.1916, Bucureşti - m. 14.XII.1997, Bucureşti). Studiile muzicale le-a urmat - în particular - la Bucureşti (1950-1956), cu Paul Constantinescu (istoria muzicii,estetică), Wilhelm Berger (teorie-solfegiu, forme muzicale, orchestraţie), Alexandru Velehorschi (contrapunct), Walter Mihai Klepper (armonie), Mircea Cristescu (dirijat orchestră), Andrei Stepanov (percuţie). A urmat Facultatea de Medicină din Bucureşti (1933-1940), obţinând titlul de Doctor în medicină şi chirurgie (1942), precum şi cel de Doctor în ştiinţe medicale (1969). În perioada 1954-1994 a desfăşurat o bogată activitate clinică, didactică şi ştiinţifică în cadrul Institutului de medicină internă "N.Gh.Lupu" din Bucureşti. Este autorul a 27 de lucrări ştiinţifice de specialitate, printre care: Curs de patologie medicală (Edit.IMF, Bucureşti, 1951),Tratat de medicină internă - 2 volume (Edit.Medicală, Bucureşti, 1956-57), Ghid de date biologice (Edit.Medicală, Bucureşti, 1962), Cercetări clinice şi de laborator asupra nefropatiei endemice în judeţul Mehedinţi (Edit.Medicală, Bucureşti, 1969) şi Principiile de medicină internă ale Prof.Dr.Ion Emil Bruckner (manuscris, 1997). A tradus în limba română lucrări de referinţă din literatura medicală germană, franceză şi americană. În anul 1954 a fondat Orchestra Medicilor din Bucureşti, unde a funcţionat iniţial ca timpanist (1954-1964) şi ulterior ca dirijor permanent (1964-1994) - calitate în care a susţinut sute de concerte pe scena Ateneului Român, cu programe cuprinzând capodopere din creaţia universală şi românească (inclusiv numeroase prime audiţii ale unor lucrări dedicate acestui prestigios ansamblu de amatori). A fost distins cu ordinul "Meritul Cultural" (1968), cu titlul de Preşedinte de onoare al Fundaţiei Naţionale "Medicina şi Muzica" (1996), precum şi cu Premiul Criticilor Muzicali "Mihail Jora" (1998, acordat ca omagiu - "in memoriam"). Din anul 1998, Orchestra Medicilor din Bucureşti a luat numele "Dr. Ermil Nichifor".

Muzicologie - Volume: Medicina şi Muzica,Bucureşti,Edit.Medicală,1965 - ediţia I (în colaborare cu Dr.Constantin Bocârnea); Bucureşti, Editura "Charta '94",1999 - ediţia a II-a (în colaborare cu Dr.Constantin Bocârnea).
Muzicologie - Studii: Medicină şi Muzică,în:S.L.A.S.T.,Bucureşti,25.XII.1983; Medicina în muzică.Artistul ca pacient,în:Muzica,Bucureşti,3/1998 (serie nouă-Anul IX, Nr.3(35)).

./.

Bibliografie: Pandelescu, Jean-Victor. Corul şi orchestra sindicatului sanitar, în: Muncitorul sanitar, Bucureşti, 29.VI.1971; Hoffman, Alfred. Solistul medicilor, în:Contemporanul, Bucureşti, 8.X.1971; Georgescu, Lisette. Un exemplu, în: Contemporanul, Bucureşti, 22.XII.1972; Dr.Constantinescu, Grigore. Pasiunea muzicianului amator, în: Informaţia Bucureştiului, Bucureşti, 2.III.1973; Gheorghiu, Virgil. Orchestra medicilor, în: Luceafărul, Bucureşti, 7.IV.1973; Elian, Edgar. Orchestra de "juniori" a doctorului Nichifor, în: Informaţia Bucureştiului, Bucureşti, 21.IV.1973; Delavrancea, Cella. La un concert al medicilor, în: Tribuna României, Bucureşti, 1.V.1974; Dumitrescu, Iancu.Note de primăvară, în: Săptămâna, Bucureşti, 30.V.1975; Bălan, Dan. Orchestra de cameră a medicilor, în: Îndrumătorul Cultural, Bucureşti, nr. 7 - iulie 1975; Dr.Percek,Arcadie. Meloterapia, în Produse farmaceutice, Bucureşti, 1976; Tudose, Florin. Cinci minute cu... Dr. Ermil Nichifor, dirijorul Orchestrei medicilor, în: Tribuna României, Bucureşti, 1.IV.1980; Dumitrescu, Iancu. Ecouri, în: Săptămâna, Bucureşti, 30.V.1975; Dr. Sita, Ioan. Zilele muzicale medicale târgmureşene, în: Muncitorul sanitar, Bucureşti, 22.V.1982; Radu, Tania. O propunere: Imn pentru sănătate, în: Flacăra, Bucureşti, 28.V.1982; Elian, Edgar. Entre le bistouri et l'archet, în: Actualités roumaines, Bucureşti, 10.VIII.1983; Ţuculescu, Alice. Orchestra de cameră a medicilor bucureşteni, o permanenţă valorică, în: Muncitorul sanitar, Bucureşti, 11.II.1986; Athanasiu, Andrei. Medicină şi muzică (volum), Bucureşti, Editura Medicală, 1986; Ţuculescu, A.V. Orchestra de cameră a medicilor din Bucureşti - datoria de a contribui la un climat intelectual şi emoţional de înalt nivel, în: Muncitorul sanitar, Bucureşti, 6.X.1987; M.M.S. Dăruind semenilor bucuria muzicii, în: Muncitorul sanitar,Bucureşti, 19.III.1988; Brumaru, Ada. Concertul medicilor, în: Viaţa medicală, Bucureşti, Aprilie 1993; Dr. Constantinescu, Grigore. Ermil Nichifor, medic sau artist ?, în Azi-Rampa, Bucureşti, 14.I.1998; Tiron, Iulia-Mihaela. Sfidând chiar moartea,în: Actualitatea muzicală,Bucureşti, II/Decembrie 1998; Luban-Plozza,Boris şi Iamandescu, Ioan Bradu.Dimensiunile psihologice ale muzicii (volum),Bucureşti,Edit.Romcartexim, 1998; Dr.Tomescu, Vasile.Medicină şi Muzică,în:Actualitatea muzicală, Bucureşti, II/Ianuarie 1999.

Muzicologul Grigore Constantinescu creionează portretul unui mare muzician. Este vorba de doctorul Ermil Nichifor, o personalitate deosebită a lumii Euterpei. **8**

"Azi", 14-I-1998 (Nr. 1643 [2225])
"Rampa", 14-I-1998 (Nr. 36 [167])

Ermil Nichifor, medic sau artist?

Există destine în care miraculosul este tainic și greu de explicat, pentru că stă la egală depărtare de excepție și modestie, de vocație și discreție. Mai ales după ce ai observat traseul unui asemenea destin, după clipa dramatică a încheierii lui, simți nevoia a privi în urmă, pe firul istoriei. Și, de-abia atunci, vezi minunea și ai părerea de rău că nu ai spus-o mai răspicat, mai clar și insistent, la timpul potrivit. Dispariția dureroasă a unui asemenea purtător de destin a trezit aceste regrete târzii – **doctorul Ermil Nichifor**. Nu i-am

cunoscut decât prea de departe viața de medic, iar meritele sale, în acest perimetru al umanității le-aș explicita anevoie, nefiindu-mi cunoscute decât prin faimă, dar greu accesibile prin înțelesul lor. În schimb, am cunoscut, am fost în preajma muzicianului Ermil Nichifor o mare parte din viața lui, până la tragicul final survenit în mijlocul lunii decembrie. Dacă anul 1997 ne-a răpit, din nou, mulți artiști, iată că această despărțire mă determină a cuvânta spre amintirea unui om neobișnuit, care nu trebuie uitat.

Viața lui Ermil Nichifor, medic provenit dintr-o familie de cărturari matematicieni (însuși numele său, oarecum neobișnuit, i-a fost dăruit la botez de ilustrul matematician Ermil Pangrati), a urcat cu mereu sporite merite în ierarhia vindecătorilor. O pasiune, mult timp ascunsă, l-a determinat ca în anii maturității să aleagă un nou orizont al preocupărilor sale. A devenit discipol al unor muzicieni de seamă, studiind limbajul sunetelor (teorie, armonie, polifonie, orchestrație) cu Paul Constantinescu, Wilhelm Berger, Al. Velehorschi, apoi subtilitățile artei dirijorale cu Mircea Cristescu. De ce? O motivație ar putea fi iubirea pentru muzică, la aceasta adăugându-se sentimentul că un „vraci" trebuie să unească medicina cu arta, știința cu căldura omenească. Ar fi fost însă prea puțin pentru Ermil Nichifor, căci față de muzică nutrea o pasiune de dăruitor, dorind să o comunice celor din jurul său, depășind astfel contemplarea. Aici începe partea aceea miraculoasă a destinului său. Din vocație (muzică sau medicină?) a creat o orchestră și, împreună cu colegi de breaslă, a oferit lumii ceva unic. Timp de patru decenii (începând din 1954 și ajungând, în 1994, la ultimul concert) a adunat iubitori de muzică, interpreți-medici, a studiat împreună cu ei, i-a prezentat publicului pe scena Ateneului Român, dar și în întreaga țară. O muncă ce ar fi fost suficientă ca să umple o existență a făcut din medicul Ermil Nichifor un dirijor apreciat și aplaudat, capabil a aborda împreună cu colaboratorii săi un repertoriu uimitor de vast, de la capodoperele universale, la paginile măiestrite create de compozitori români, unele în primă audiție (semnate de L. Feldman, W. Berger, W.M. Klepper, Al. Pașcanu, M. Marbé, Doru Popovici, Șerban Nichifor). Sute de medici-muzicieni au răspuns invitației sale de a studia aceste programe de concert, de a susține sute de apariții publice,

unanim apreciate. Nu este o întâmplare faptul că, alături de soliști-medici, au acceptat să evolueze în public, în calitate de colaboratori, artiști ca Maria Fotino, Mihai Constantinescu, Iosif Gerstenengst, Valentin Gheorghiu, Dan Grigore, Ștefan Ruha, Emilia Petrescu sau Corul „Madrigal". Multe condeie ale criticii muzicale au salutat existența Orchestrei de cameră a medicilor și reușitele artistice ale unui asemenea ansamblu. Răsfoind pagini de cronică, m-a impresionat evocarea unor momente de rară frumusețe, în care iubirea și devoțiunea se îmbinau. Gestul dirijorului era ocrotitor și temerar, doveditor de neobosită tinerețe în căutarea adevărurilor. Pentru unii, explicația venea din nevoia de a uita povara vieții de medic, invecinarea permanentă cu suferința, durerea și moartea. Nu cred că Ermil Nichifor a căutat un asemenea refugiu. Mai adevărat a fost că trăia vieți paralele care, poate, uneori se intersectau, dar nu se confundau niciodată. Exista în el muzica, a transmis mai departe această flacără fiului său, acum ilustru compozitor și interpret. Explicația, dacă ar trebui să-i justifice destinul, poate fi cuprinsă în cuvintele lui Cioran: „O inimă fără muzică este ca o frumusețe fără melancolie. Numai fericirile muzicale dau senzația de nemurire..."

GRIGORE CONSTANTINESCU

Dirijor: Şerban Nichifor

Albinoni — **Adagio în sol minor**

Solişti: Nicolae Licareţ
Dr. Mircea Penescu

Vivaldi — **Concert pentru 4 viori şi orchestră**

Solişti: Dr. Mircea Penescu
Dr. Laurenţiu Daşcă
Arcadie Zanca
Dr. Alexandru Cornea

Continuo Dr. Călin Giurcăneanu
Dr. Daniela Nicolae

Bach — **Concert pentru patru viori şi orchestră**

Solişti: Roxana Gheorghiu
Valentin Gheorghiu

Mozart — **Divertisment în re major KV136**

Orchestra de cameră a medicilor

Concert dedicat memoriei medicului–dirijor Ermil Nichifor

Noiembrie, 1998

Există destine în care miraculosul este tainic şi greu de explicat, pentru că stă la egală depărtare de excepţie şi modestie, de vocaţie şi discreţie. Mai ales după ce ai observat traseul unui asemenea destin, după clipa dramatică a încheierii lui, simţi nevoia a privi în urmă, pe firul istoriei. Şi, de-abia atunci, vezi minunea şi ai părerea de rău că nu ai spus-o mai răspicat, mai clar şi insistent, la timpul potrivit. Dispariţia dureroasă a unui asemenea purtător de destin a trezit aceste regrete târzii — **doctorul Ermil Nichifor**.

Nu i-am cunoscut decât prea de departe viaţa de medic, iar meritele sale în acest perimetru al umanităţii le-aş explicita anevoie, nefiindu-mi cunoscute decât prin faimă, dar greu accesibile prin înţelesul lor. În schimb, am cunoscut, am fost în preajma muzicianului Ermil Nichifor o mare parte din viaţa lui, până la tragicul final survenit în mijlocul lunii decembrie. Dacă anul 1997 ne-a răpit, din nou, mulţi artişti, iată că această dispariţie mă determină a cuvânta spre amintirea unui om neobişnuit, care nu trebuie uitat.

Viaţa lui Ermil Nichifor, medic provenit dintr-o familie de cărturari matematicieni (însuşi numele său, oarecum neobişnuit, i-a fost dăruit la botez de ilustrul matematician Ermil Pangrati), a urcat cu mereu sporite merite în ierarhia vindecătorilor. O pasiune, mult timp ascunsă, l-a determinat ca în anii maturităţii să aleagă un nou orizont al preocupărilor sale. A devenit discipol al unor muzicieni de seamă, studiind limbajul sunetelor (teorie, armonic, polifonie, orchestraţie) cu Paul Constan-tinescu, Wilhelm Berger, Al. Velehorschi, apoi subtilităţile artei dirijorale cu Mircea Cristescu. De ce? O motivaţie ar putea fi iubirea pentru muzică, la aceasta adăugându-se sentimentul că un „vraci" trebuie să unească medicina cu arta şi ştiinţa cu căldura omenească. Ar ti fost însă prea puţin pentru Ermil Nichifor, căci faţă de muzică nutrea o pasiune de dăruitor, dorind să o comunice celor din jurul său, depăşind astfel contemplarea. Aici începe partea aceea miraculoasă a destinului său.

Din vocaţie (muzică sau medicină?) a creat o orchestră şi, împreuna cu colegi de breaslă, a oferit lumii ceva unic. Timp de patru decenii (începând din 1954 şi ajungând, în 1994, la ultimul concert) a adunat iubitori de muzică, interpreţi–medici, a studiat împreună cu ei, i-a prezentat publicului pe scena Ateneului Român, dar şi în întreaga ţară. O muncă ce ar fi fost suficientă ca să umple o existenţă a făcut din medicul Ermil Nichifor un dirijor apreciat şi aplaudat, capabil a aborda împreună cu colaboratorii săi un repertoriu uimitor de vast, de la capodoperele universale, la paginile măiestrite create dc compozitori români, unele în primă audiţie (semnate de L. Feldman, W. Berger, W.M. Klepper, Al. Paşcanu, M. Marbé, Doru Popovici, Şerban Nichifor). Sute de medici–muzicieni au răspuns invitaţiei sale de a studia aceste programe de concert, de a susţine sute de apariţii publice, unanim apreciate. Nu este o întâmplare faptul că, alături de solişti–medici, au acceptat să evolueze în public, în calitate de colaboratori, artişti ca Maria Fotino, Mihai Constantinescu, losif Gerstenengst, Valentin Gheorghiu, Dan Grigore, Ştefan Ruha, Emilia Petrescu sau Corul „Madrigal". Multe condeie ale criticii muzicale au salutat existenţa Orchestrei de cameră a medicilor şi reuşitele artistice ale unui asemenea ansamblu.

Răsfoind pagini de cronici, m-a impresionat evocarea unor mo-mente de rară frumuseţe, în care iubirea şi devoţiunea se îmbi-nau. Gestul dirijorului era ocrotitor şi temerar, doveditor de neobosită tinereţe în căutarea adevărurilor.

Pentru unii, explicaţia venea din nevoia de a uita povara vieţii de medic, învecinarea permanentă cu suferinţa, durerea şi mâhnirea. Nu cred că Ermil Nichifor a căutat un ase-menea refugiu. Mai adevărat a fost că trăia vieţi paralele care, poate, uneori se intersectau, dar nu se confundau niciodată.

Exista în el muzica, a transmis mai departe această flacără fiului său, acum ilustru compozitor şi interpret. Explicaţia, dacă ar trebui să-şi justifice destinul, poate fi cuprinsă în cuvintele lui Cioran: *„O inimă fără muzică este ca o frumuseţe fără melancolie. Numai fericirile muzicale dau senzaţia de nemurire..."*

GRIGORE CONSTANTINESCU

i nu în sistemul de
tul vieţii monahale",

vă - a culegerilor de
area şi confruntarea
nterpretarea vie (din
iţi din şcoli psaltice
ilor de emisie vocală
; dar şi, nu în ultimul
de "tact" în vederea
atică muzicală adusă

piritul cercetărilor
ţa Cristescu tot atâtea
de important precum

tin CATRINA

Kassel, 1997

naeştri atrage adesea
ie rezolvate, dar care,
te, au primit în timp
ornamentaţie pentru a
tuează un anume ritm
întrebări ce (mai ales
, două, trei sau... mai
liştilor.
alutară: reproducerea
cîndva de absolută
circuitul de manuale.
tlob Türk şi publicată

. Viitorul profesor de
snitz, în apropiere de
virtuozi ai claviaturii,
r pianişti din întreaga
Gottlob primeşte o
cu corzi, la claviaturi
între elevii lui Johann
unde studiază muzica,
cantor şi profesor de
directorul muzical al
i şi de interpretare vor
maţii instrumentale -
concerte cu sala plină.
i revenirii creaţiei lui
ele de operă şi concert.
ă şi scrie, şi aşterne
tice sau concluziile
ian (la diferite niveluri
a de proiect. În 1808 i
atea din Halle. Ultimii
Loewe, căruia îi predă

a sa, pe lîngă scrierile
partituri originale.
au Îndrumător despre
ă în editura germană
ul şi dirijorul Siegbert
destul de greu de citit,
nenumăratele exemple
ini.

istina SÂRBU

Prof.dr. Ermil Nichifor

PROF.DR. ERMIL NICHIFOR s-a născut la data de 20 mai 1916, la Bucureşti, într-o familie de matematicieni: tatăl, Gheorghe Nichifor, a fost profesor universitar la Facultatea de Ştiinţe şi la Academia de Arhitectură, iar mama, Eliza Bălteanu, a fost profesoară la Liceul "Regina Maria".

În anul 1933 a absolvit, ca premiant de onoare, Liceul "Mihai Viteazul", urmând ulterior studiile universitare la Facultatea de Medicină din Bucureşti. În mai 1942 a obţinut în mod strălucit titlul de Doctor în medicină şi chirurgie. În perioada 1938-1954 a funcţionat (ca extern, intern şi medic secundar - prin concurs) în clinicile de boli interne, chirurgie şi boli contagioase ale spitalelor Filantropia, Colţea şi mai ales Colentina - unde, din 1954 şi până în 1994, a desfăşurat o prodigioasă activitate didactică şi curativă în cadrul Institutului de Medicină Internă (în aprilie 1959 obţinând cu nota maximă titlul de Medic primar de boli interne, iar în 1969 pe cel de Doctor în Ştiinţe Medicale). Ca autor, a colaborat la numeroase cursuri şi tratate didactice: în total 27 de lucrări ştiinţifice. A realizat, de asemenea, importante traduceri din literatura de specialitate. A fost secretar al Societăţii Medicale a Spitalelor (1943), secretar de redacţie al Buletinului Societăţii Medicale a Spitalelor (1945-1946) şi al revistei "Medicina Internă" (din anul 1957).

În anul 1965 a publicat, în Editura Medicală, lucrarea *Medicina şi Muzica*, elaborată împreună cu dr. Constantin Bocârnea. Sfera muzicii a reprezentat pentru prof.dr. Ermil Nichifor un domeniu privilegiat, căruia i s-a dedicat cu un autentic profesionalism, bazat şi pe studiile particulare urmate sub îndrumarea unor maeştri ca Paul Constantinescu, Wilhelm Berger (teoric, armonic, contrapunct, orchestraţie, istoria muzicii, estetică), Andrei Stepanov (percuţie) şi Mircea Cristescu (dirijat).

În toamna anului 1954, prof.dr. Ermil Nichifor a avut iniţiativa înfiinţării Orchestrei de Cameră a Medicilor din Bucureşti - ansamblu de elită, pe care l-a coordonat direct timp de peste patru decenii, susţinând sute de concerte şi abordând un repertoriu extrem de vast, de la muzica preclasică, clasică şi romantică, până la cea românească contemporană (incluzând şi prime audiţii absolute ale unor lucrări ce i-au fost dedicate, de către compozitori ca Wilhelm Berger, Miriam Marbé, Doru Popovici ş.a.). Totodată, sub bagheta sa, Orchestra de Cameră a Medicilor a colaborat cu solişti de marcă (Valentin Gheorghiu, Dan Grigore, Iosif Gerstenengst, Nicolae Licareţ, Ştefan Ruha, Radu Aldulescu, Vladimir Orlov, Mihai Constantinescu, Virgil Frâncu, Emilia Petrescu, Daniel Podlovschi, Ilinca Dumitrescu, Dana Ciocârlie, Bianca Manoleanu), cu ansambluri corale de prestigiul corului "Madrigal" condus de maestrul Marin Constantin, dar şi cu tineri şi foarte tineri solişti români, pe care i-a lansat în viaţa muzicală, în ambianţa unică a Ateneului Român, ce a fost şi templul Orchestrei Medicilor din Bucureşti. Dar poate cel mai important aspect pe care aş dori să-l reliefez a fost marcat prin acea extraordinară comuniune spirituală realizată cu sute de muzicieni din orchestrele Capitalei, cu care a colaborat permanent prin această veritabilă "Orchestră a medicilor şi pacienţilor", în lumina principiului antic al tămăduirii prin muzică, ce a fost idealul său ca medic şi artist.

Dincolo de onorurile ce i s-au oferit (ordinul "Meritul Cultural" în 1968, distincţia "Evidenţiat în munca medico-sanitară pe ţară" în 1954, titlul de Preşedinte de Onoare al Fundaţiei Naţionale "Medicina şi Muzica" în 1996), tatăl meu a fost animat până în ultima şi nemeritat de tragica clipă a vieţii de acel profund sentiment creştin al iubirii semenilor, pe care - dincolo de interese şi poziţii sociale efemere - i-a slujit cu sfinţenie, atât pe patul de suferinţă, cât şi în sala de concert. De aceea, tatăl meu a fost un om sărac material (nu îl interesau deşertăciunile), dar de o infinită bogăţie sufletească... Cu puţin timp înainte de dispariţia sa fizică, el a avut o tulburătoare premoniţie a morţii - un presentiment cu totul neobişnuit pentru o persoană care a iubit viaţa şi care a luptat pentru ea până în ultima secundă. Glasuri numai de el auzite l-au avertizat asupra "probei" pe care urma să o treacă, cu firavele-i puteri... L-am găsit în faţa uşii, încă în viaţă, dar doborât de fiara apocaliptică ce-l atacase - cu limbile ei de foc - în somn, pe neaşteptate, cu o rapiditate incredibilă. Aburii negri ai morţii îl înconjurau, blestematul foc al gheenei înainta în mod inexorabil - şi totuşi el nu a cedat, târându-se spre aerul curat şi Lumina mântuitoare! A mai trăit - graţie dăruirii totale a medicilor Spitalului Municipal - încă o oră, după care marea lui inimă s-a oprit, lăsând şi în sufletul meu un gol infinit. Nu-mi voi explica niciodată (nici fizic şi nici metafizic) cum a apărut şi cum s-a proliferat atât de repede satanica scânteie ucigaşă, ce a dat semnificaţii martirologice dispariţiei pământeşti a părintelui meu. Putea să mai trăiască - şi avea toate motivele, măcar pentru a-şi desăvârşi impunătorul *Tratat de Medicină Internă* la care lucra zilnic, măcar pentru a-şi continua activitatea în cadrul Fundaţiei "Medicina şi Muzica"... Nu-mi imaginam, cu câteva ore înaintea tragicului accident, că vorbesc pentru ultima dată cu tatăl meu, că îi privesc pentru ultima dată ochii blânzi şi atât de nevinovaţi, că îl îmbrăţişez pentru ultima oară... Chiar şi acum, când sufletul lui pare să mă însoţească peste tot, nu-mi vine să cred că totul s-a petrecut în realitate şi că tragedia nu a fost un vis - cu toate că marii înţelepţi includ viaţa reală în spaţiul oniric. Oricum, sufletul este nemuritor, iar în această perspectivă îl revăd pe tatăl meu colindând lumi eterice şi continuându-şi opera taumaturgică cu uneltele sale: stetoscopul şi bagheta...

A trecut "dincolo" la 14 decembrie, în Sfânta Zi de Duminică - Ziua Domnului. Mă rog Mântuitorului nostru Iisus Hristos să îi hărăzească acea "zi eternă, când Soarele dreptăţii va străluci Lumina peste cei drepţi".

Dumnezeu să-l ierte în marea Sa milostenie şi să-i odihnească sufletul neprihănit!

Şerban NICHIFOR

"ACTUALITATEA MUZICALĂ" - V / 1998

FILARMONICA "GEORGE ENESCU"
LICEUL DE MUZICĂ "GEORGE ENESCU"

INSPECTORATUL ŞCOLAR AL
MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

UNIVERSITATEA DE MUZICĂ BUCUREŞTI

Ateneul Român

Duminică 29 noiembrie 1998, ora 11

Concert educativ
Orchestra de Cameră a Medicilor

Dirijor
ŞERBAN NICHIFOR

Program

Albinoni Adagio în sol minor
Solişti **NICOLAE LICAREŢ** - orgă
Dr. **MIRCEA PENESCU** - vioară

Vivaldi Concert pentru patru viori şi orchestră
Solişti **Dr. MIRCEA PENESCU**
Dr. LAURENŢIU DAŞCĂ
ARCADIE ZANCA
Dr. ALEXANDRU CORNEA
Continuo Dr. **CĂLIN GIURCĂNEANU** - violoncel
Dr. **DANIELA NICOLAE** - clavecin

Bach Concertul în do minor pentru două piane şi orchestră
Solişti **ROXANA GHEORGHIU**
VALENTIN GHEORGHIU

Buckinx "Tomba", per Dr. Ermil Nichifor, p. a. a.

Mozart Divertisment în re major, KV. 136

Prezintă **Vladimir Popescu Deveselu**

Concertul este dedicat memoriei medicului - dirijor Ermil Nichifor

Biletele şi abonamentele se vând la casa Ateneului Român, str. Esarcu nr. 3, orele 12-19, tel. 315.68.75

FUNDAȚIA "MEDICINA ȘI MUZICA"
ORCHESTRA DE CAMERĂ A MEDICILOR DIN BUCUREȘTI

VĂ INVITĂ LA

CONCERTUL SIMFONIC OMAGIAL "IN MEMORIAM – DR. ERMIL NICHIFOR"

DUMINICA, 29 NOIEMBRIE 1998
ORA 11
ATHENEUL ROMÂN

FILARMONICA "GEORGE ENESCU" — INSPECTORATUL ȘCOLAR AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI
LICEUL DE MUZICĂ "GEORGE ENESCU"
UNIVERSITATEA DE MUZICĂ BUCUREȘTI

Ateneul Român — Duminică 29 noiembrie 1998, ora 11

Concert educativ
Orchestra de Cameră a Medicilor

Dirijor
ȘERBAN NICHIFOR

Program

Albinoni — Adagio în sol minor
Soliști **NICOLAE LICAREȚ** - orgă
Dr. **MIRCEA PENESCU** - vioară

Vivaldi — Concert pentru patru viori și orchestră
Soliști **Dr. MIRCEA PENESCU**
Dr. LAURENȚIU DAȘCĂ
ARCADIE ZANCA
Dr. ALEXANDRU CORNEA
Continuo Dr. **CĂLIN GIURCĂNEANU** - violoncel
Dr. **DANIELA NICOLAE** - clavecin

Bach — Concertul în do minor pentru două piane și orchestră
Soliști **ROXANA GHEORGHIU**
VALENTIN GHEORGHIU

Buckinx — "Tomba", per Dr. Ermil Nichifor, p. a. a.

Mozart — Divertisment în re major, KV. 136

Prezintă **Vladimir Popescu Deveselu**

Concertul este dedicat memoriei medicului - dirijor Ermil Nichifor

SPONSORI:

COLEGIUL MEDICILOR BUCURESTI
RHONE POULENC RORER

SERBAN NICHIFOR

STR PRINCIPATELE UNITE NR 2 VILA 1 AP 7

BUCURESTI SECT 4

RFF 6 BUCURESTI TF 2074 50 18 1130

IN ACESTE GRELE INCERCARI PRIN CARE TRECE FAMILIA DVS. DATORITA TRAGICEI INCETARI DIN VIATA A DOCTORULUI SI DIRIJORULUI ERMIN NICHIFOR PE CARE L-AM APRECIAT IN MOD DEOSEBIT VA TRANSMIT SINCERE CONDOLEANTE

PRESEDINTE ADRIAN IORGULESCU

COL 2 1 7 4 11:32+

90607RA B53 R

910111FH B R

MINISTRY OF COMMUNICATIONS
DIRECTORATE FOR STRATEGY OF DEVELOPMENT
International Co-operation Department

Paul Fischer
Head of Department

14, Libertatii Avenue
70060 / 5 - Bucharest
ROMANIA

Phones: + 40 1 312 0017
+ 40 1 410 1125
Fax: + 40 1 410 1145

De curând ne-a părăsit distinsul medic şi muzician Dr. Ermil Nichifor.

Este greu să vorbeşti la timpul trecut despre cei dragi plecaţi dintre noi, dar a vorbi astfel despre doctorul Ermil Nichifor este dureros de greu.

Personalitate de excepţie, doctorul Ermil Nichifor şi-a orientat viaţa după trei coordonate de referinţă: profesia, muzica şi familia. Intelectual de valoare, a creat sau a contribuit la apariţia şi consacrarea unor reale valori, fie ele medicale sau muzicale.

Doctorul Ermil Nichifor şi-a dedicat aproape jumătate din viaţa Orchestrei de cameră a medicilor din Bucureşti, fiindu-i unul din membrii fondatori şi timp de aproape 30 de ani dirijor. A tălmăcit cu fineţe cele mai frumoase pagini ale compozitorilor români şi străini, impunând ţinuta artistică şi dorinţa de autodepăşire.

A promovat cu curaj tinerele talente, invitând speranţele de ieri - interpreţii de astăzi să împartă, pe podiumul de concert, bucuria muzicii împreună cu adevărata familie care este Orchestra de cameră a medicilor.

Am avut privilegiul de a fi alături de doctorul Ermil Nichifor timp de peste 30 de ani, colaborând cu entuziasm la activitatea Orchestrei de cameră a medicilor. Îi sunt recunoscător pentru tot ceeace a făcut, pentru felul unic în care a ştiut să creeze în jurul lui o atmosferă caldă, elevată şi stimulentă.

Mama mea spunea cândva că a rămâne în amintirea semenilor după dispariţia fizică este funcţie de realizările avute pe parcursul vieţii. Doctorul Ermil Nichifor, prin tot ceeace a reprezentat şi realizat, îndeplineşte cu prisosinţă această condiţie.

Spuneam că îmi este dureros de greu să scriu la timpul trecut despre doctorul Ermil Nichifor. Citându-l pe cel dispărut, în locul scrisului aş prefera să cânt, şi astfel, cu ocazia fiecărui concert pe care îl va avea Orchestra de cameră a medicilor din Bucureşti, ne vom mai aminti şi vom mai vorbi despre doctorul Ermil Nichifor, prin a cărui dispariţie intelectualitatea română înregistrează o pierdere de valoare.

Să ne rugăm la Dumnezeu să-l aşeze acolo unde merită şi să-l odihnească în pace.

Bucureşti, 30-XII-1997

Ing. Paul Fischer

- Directorul Serviciului de Cooperare Internaţională - Ministerul Comunicaţiilor -
  - Direcţia pentru Strategia Dezvoltării
- Secretar General al Fundaţiei Naţionale "MEDICINA şi MUZICA"
- Membru Fondator al Orchestrei Medicilor din Bucureşti

Doctorul ERMIL NICHIFOR a fost una din personalitățile cele mai complexe și pline de farmec ale medicinei bucureștene: distins fiziopatolog, pasionat cercetător, medic internist și nefrolog de excepție, cadru didactic de mare eficiență; personaj cultivat, cu o temeinică cultură umanistă și pasionat pînă la dăruire de arta sunetelor și de meseria dirijorală; om bun, plin de distincție și tact.

Si-a construit existența pe medicină și muzică. A trăit printre personaje ilustre ale acestor două științe și arte, dar nu a copiat pe nici unul dintre aceste personaje. A rămas el însuși, doctorul Ermil Nichifor, medicul Spitalului Colentina, dirijorul orchestrei medicilor din București și profesorul atîtor serii de studenți și medici tineri.

I-a admirat profund pe profesorii Lupu și Bruckner, dar și-a cîștigat, în același timp și în egală măsură, admirația noastră.

Prof.Dr.I.Matei

București, 24 Decembrie 1997

Alocuțiunea Prof. univ. Dr. Ioan MATEI,
Șeful Clinicii medicale "N. G. LUPU",
Spitalul Colentina

Este imens de greu să-ţi aduni gândurile care te copleşesc acum, la scurt timp după stingerea din viaţă a celui care ţi-a fost părinte spiritual, mentor în medicină şi în muzică...

L-am cunoscut pe Doctorul ERMIL NICHIFOR în 1970, în primele zile ale primului meu an universitar. Ştiam că există o Orchestră a Medicilor, extrem de apreciată - şi asta a constituit pentru mine un imbold în plus de a mă decide pentru nobila profesiune de medic, sperând că alături de practica medicinii să pot aspira şi spre împlinirea prin muzică.

Legătura mea cu Dr. NICHIFOR - ce a început din anul II de Facultate şi s-a consolidat apoi de-a lungul a aproape trei decenii de colaborare muzicală şi medicală - a fost de o factură cu totul aparte. M-a cucerit din prima clipă farmecul şi modestia sa: iradia blândeţe şi bunătate, dar era totodată foarte ferm. Am iubit în acest om modelul pe care l-am urmat cu fidelitate în viaţă şi în profesiune.

Deşi nu absolvise Conservatorul de Muzică, Dr. NICHIFOR era un perfect autodidact în materie de muzică, deoarece el asimilase în ani de audiţii şi studii sistematice o cultură impresionantă în acest domeniu. Sub bagheta sa, orchestra vibra într-o contopire emoţională ce dădea concertelor noastre o strălucire aparte, adesea remarcată chiar de critici.

Prezenţa sa impunea respect şi trezea simpatie. Deşi foarte ocupaţi în profesie, membrii orchestrei veneau cu regularitate la repetiţii, din dragoste pentru muzică şi pentru maestru. Sub conducerea Dr. NICHIFOR, orchestra devenea o mare familie.

Zâmbetul uneori istovit al maestrului, după încheierea unui concert dificil pentru orchestră, atrăgea ropote de aplauze. Prin tot ceea ce făcea se dăruia: nouă, publicului sau oamenilor în general. Ignora ierarhia valorilor materiale şi era recunoscut în unanimitate ca un exemplu rar de moralitate şi deontologie: bogăţia sa era exclusiv sufletească. Nu a jignit niciodată pe nimeni, dar, printr-o gradare uneori insesizabilă a atenţiei acordate celor din jur, îi departaja pe cei meritorii de restul.

În primul meu an de stagiu ca intern, am lucrat la Clinica Medicală Colentina sub directa îndrumare a Dr. NICHIFOR. Era cu siguranţă unul dintre marii corifei ai renumitei şcoli de la Colentina, creată de Prof. N.Gh.LUPU şi continuată de Prof. BRUCKNER. Experienţa clinică imensă, cultura medicală enciclopedică, flerul său diagnostic deosebit şi

modul organizat în care lucra îi dădeau dimensiunea unui mare clinician, care în mod normal ar fi trebuit recunoscut de mult ca şef al unei catedre universitare - la care însă nu a avut acces oficial datorită crezului său politic şi a atitudinii demne care l-au împiedicat să pactizeze cu conducerea politică a epocii.

Faţă de bolnavi era de o blândeţe şi o apropiere părintească, alinând şi vindecând deopotrivă cu armele medicinii, cu vorba şi cu mângâierea. Dr. NICHIFOR a scris cărţi, a tradus tratate fundamentale de medicină şi a avut o reală vocaţie de cercetător ştiinţific.

Ca dascăl era de o profunzime şi sistematizare remarcabile, fiind iubit şi admirat de zeci de generaţii de studenţi şi tineri medici. Avea o personalitate excepţională, ce era folosită cucerind pe cei din jur printr-o modestie firească şi un nerv vertical care îi măreau însă farmecul şi puterea de influenţă. Fără a face nici un efort, era unanim stimat şi respectat.

Doctorul NICHIFOR a fost un OM simplu şi modest, care a onorat însă prin întreaga sa activitate medicina, muzica şi societatea românească !

Bucureşti, 28-XII-1997

Dr. MIRCEA PENESCU
Medic Primar Interne
Spitalul Clinic "Carol Davila"
Preşedinte al Fundaţiei Naţionale "MEDICINA ŞI MUZICA"

Dr. PENESCU MIRCEA
medic primar interne
COD 714234
28 XII 1997

Doctorul ERMIL NICHIFOR înseamnă foarte mult pentru mine din numeroase puncte de vedere. A fost şi este un exemplu de urmat pentru tot ceea ce a făcut. L-am cunoscut în anul 1972, pe când eram student în anul II al Facultăţii de Medicină Generală din Bucureşti, în condiţiile în care o serie de tineri medicinişti, la îndemnul Doctorului NICHIFOR, căutau noi adepţi pentru Orchestra Medicilor. Prima mea impresie (care m-a însoţit, de altfel, pe tot restul vieţii) a fost aceea a unui om blând, cu o privire deosebit de caldă şi vie în acelaşi timp, un medic de înaltă ţinută morală, profesională, ce-şi dedică viaţa omului în suferinţă dar şi frumosului - muzicii, artei.

Cum nu mai cântasem la violoncel de circa 6 ani, am avut reale emoţii la primele repetiţii sub bagheta Dr. NICHIFOR; foarte curând însă aceste emoţii mi-au fost spulberate de tactul deosebit al Maestrului, de încrederea pe care ţi-o inspira domnia-sa, de atmosfera minunată pe care a reuşit să o creeze şi să o impună în excelentul colectiv al Orchestrei.

Repetiţiile sub bagheta "boss-ului" erau o încântare. Mi se pare minunat faptul că ne duceam cu o plăcere deosebită la repetiţii, de multe ori în condiţii climatice vitrege (viscol, ploaie torenţială), pentru pregătirea unor concerte la fel de minunate.

Am efectuat teza de diplomă în 1977, cu tema "Nefropatia endemică balcanică", sub îndrumarea sa. Mi-amintesc perfect momentele în care "boss-ul" m-a însoţit în acele regiuni mai speciale ale judeţului Mehedinţi, tocmai pentru a mă ajuta, a mă pune pe linia de plutire (eu nefiind decât un student neajutorat), cu toate că, pentru el, oboseala fizică era extraordinară. Acele momente minunate cu Dr. NICHIFOR au continuat încă câţiva ani prin faptul că i-am fost medic intern, vizitele noastre la pacienţi, precum şi cele pe care ni le făcea Prof.Dr. BRUCKNER - şeful Clinicii - producându-mi o impresie deosebit de puternică, pe care nu o voi uita niciodată.

Cele două evenimente comune - Medicina şi Muzica - ne-au legat foarte mult, până în adâncul sufletelor noastre. Am efectuat împreună - şi la bine şi la mai puţin bine - o serie de drumuri, concerte, atât în ţară cât şi în străinătate, cu ocazia unor congrese medicale, festivaluri, etc. Mi-amintesc, cu o plăcere deosebită, de "ieşirile" noastre la Târgu-Mureş şi Sighişoara, unde se afla un alt mare entuziast, Dr. Bella PALFFY. Acele zile de început de aprilie ale Festivalului Medical-Muzical târgu-mureşean,

au rămas de neuitat în mintea noastră.

Când orchestra, creația mentorului ERMIL NICHIFOR, a trecut printr-un moment de eclipsă (anii 1994-1995), am avut impresia că se rupe o parte importantă din mine. Mi-ar fi părut cumplit de rău să se stingă munca de o viață a Maestrului, să se stingă o tradiție - motiv pentru care, împreună cu fiul său iubit, am reușit să reluăm ceea ce era pe cale să se piardă. Astăzi, Orchestra Medicilor poate și trebuie să redevină ceea ce a fost - și sunt convins că va continua linia și tradiția imprimate de Dr. NICHIFOR.

Dorința sa pentru mai bine a fost prezentă permanent în viața sa. Încercarea de a se auto-depăși a constituit unul din punctele sale forte. Mi-amintesc că, de la concert la concert, noi interpretam piese din ce în ce mai dificile atât tehnic cât și interpretativ, deși nu eram decât niște amatori. Cu toate acestea, interpretările noastre deveneau comparabile cu cele ale unei filarmonici - mai ales prin sufletul uriaș pus de către toți componenții orchestrei, sub bagheta Maestrului.

Încă nu pot să realizez că, fizic, "boss-ul" nu mai există - dar sunt convins că sufletul său deosebit va fi tot timpul alături de mine.

București, 28 Decembrie 1997

Conf.univ. Dr. CĂLIN GIURCĂNEANU
Director Med. Adj. - Spitalul "N.Gh.LUPU"
Președinte al Fundației Naționale "MEDICINA ȘI MUZICA"

Conf. Univ. Dr.
Călin Giurcăneanu
DIR. MED. ADJ. SP. N. GH. LUPU

- DANA CIOCÂRLIE -

Paris, 11 februarie 1998

Întâlnirea mea cu domnul Emil Nichifor s-a produs într-o perioadă importantă din viața mea artistică. Aveam 16 ani, eram încă elevă a Liceului de Muzică "George Enescu", iar în "bagajul" experienței mele de lucru cu orchestra puteam număra o singură apariție publică. Domnul Nichifor a avut încredere în posibilitățile mele și mi-a acordat șansa de a cânta sub bagheta dânsului alături de Orchestra medicilor, pe scena Ateneului Român, primul concert pentru pian și orchestră de Mendelssohn.

Era în 1985. Îmi amintesc cu drag de repetițiile care se desfășurau în mica sală de la etajul întâi al Ateneului și care erau conduse (în ciuda numărului variabil și imprevizibil al participanților) de domnul Nichifor cu multă autoritate și întotdeauna cu bună dispoziție. Îmi amintesc de asemenea cu cât respect și admirație îl priveau membrii orchestrei Medicilor.

Concertul s-a desfășurat în fața unui public numeros și entuziast și, pe tot parcursul său, am simțit un adevărat dialog cu dirijorul, o colaborare strânsă muzicală pentru a reda cât mai fidel această frumoasă operă din literatura pentru pian și orchestră.

Domnul Emil Nichifor făcea parte dintre acei oameni despre care aveam senzația că vor trăi în veci. Îi mulțumesc pentru pasiunea și dăruirea sa pentru muzică.

Colonel Dr. DUMITRU BACIU

DIN AMINTIRILE UNUI FOST EXTERN

Printre numeroasele figuri care au înnobilat galeria amintirilor mele de student şi extern prin concurs al Ministerului Sănătăţii, un loc de seamă ocupă şi Doctorul ERMIL NICHIFOR.

Mă aflam în primăvara anului 1946 în Clinica de Medicină Internă şi Cardiologie a Spitalului Colţea, condusă de reputatul Profesor Dr. BAZIL TEODORESCU, cardiolog de mare renume. Conferenţiar, alături de Dr. MARIN ENĂCHESCU, era Dr. CONSTANTIN PĂUNESCU, om cu valenţe medicale multiple şi cu o personalitate care se dezvăluia greu în afara celor mai apropiaţi. Medic secundar şi asistent era Dr. N.ŢIUCRA, temperament expansiv şi metodic în predare cunoştinţelor medicale.

Internul, venit să-şi completeze stagiul întrerupt din cauza mobilizării pe front, era un tânăr înalt, cu trăsături fine, dar sărbătoreşti: Doctorul ERMIL NICHIFOR.

Din primele zile de colaborare, m-au impresionat cunoştinţele sale medicale, în contrast cu modestia în dezvăluirea lor, ca şi comportamentul faţă de mine, care eram un începător în cunoaşterea principiilor medicinii interne, de care mă simţeam tot mai mult atras.

Curând am aflat că lucra la traducerea cunoscutului Tratat de fiziopatologie de HEILMEYER, împreună cu un alt intern, Dr. AMEDEU GEORGESCU. Prin tradiţie internul fiind primul îndrumător al externului, Dr. ERMIL NICHIFOR şi-a îndeplinit acest rol cu mult succes, astfel încât la sfârşitul stagiului devenisem un adept convins al orientării spre medicina internă. Ne-am despărţit cu cele mai frumoase impresii, fără să bănuim sub ce alte aspecte ne vom întâlni după mulţi ani. Acel "mai târziu" a survenit în anul 1970, când dânsul, medic primar de medicină internă în Spitalul Colentina, devenise iniţiatorul şi animatorul Orchestrei Simfonice a Medicilor.

La rugămintea unui nepot, MIRCEA PENESCU, proaspăt student în anul I la Facultatea de Medicină, talentat violonist şi pianist, am căutat să-l întâlnesc spre a-l ruga să-l primească în Orchestra Medicilor. Reîntâlnirea a fost emoţionantă, după un lung număr de ani de la vechea colaborare, iar Dr. NICHIFOR a fost la fel de receptiv ca şi în trecuta situaţie de intern faţă de externul începător. Singura diferenţă era aceea că fostul extern renunţase la atracţia pentru medicina internă în urma unui concurs de împrejurări

şi devenise chirurg traumatolog. De aci înainte, revederile s-au repetat şi, treptat, am putut vedea cum Dr. NICHIFOR, din iniţiat şi entuziast animator al Orchestrei Medicilor, a devenit dirijorul ei, calitate pe care şi-a asumat-o cu acelaşi spirit de responsabilitate şi dragoste de a învăţa, ca odinioară iniţierea în medicină.

Am asistat la multe din numeroasele concerte ale Orchestrei şi m-am bucurat de succesele dirijorului "născut iar nu făcut". Având flacăra muzicii, ca şi pe cea a medicinei, cu acelaşi talent pedagogic care m-a cucerit pe mine în timpul studenţiei, a ştiut să atragă sub bagheta sa tinere talente şi pasiuni muzicale ce fac casă bună cu dragostea şi devotamentul pentru vindecarea omului suferind. Astfel, tânărul student din anul I pe care îl recomandasem Doctorului NICHIFOR, actualul şi deosebit de apreciatul Doctor MIRCEA PENESCU a crescut în muzică la fel ca şi în medicină, devenind Kapellmeister-ul orchestrei şi principal colaborator în organizarea concertelor.

Ajuns octogenar, o suferinţă cronică a întrerupt activitatea prodigioasă a Doctorului NICHIFOR, iar un accident tragic i-a curmat firul vieţii. Dar Doctorul ERMIL NICHIFOR a dispărut doar fizic - deoarece imaginea şi amintirea însufleţitoare a dragostei sale pentru muzică, a numeroaselor sale calităţi vor continua să planeze asupra membrilor orchestrei, devenind un sincer Sol al colaborării roditoare dintre Clio şi Euterpe.

Esculap

.----------------.

Pentru Maestrul SERBAN NICHIFOR

Orchestra de camera a medicilor din Tg.Mures s-a format intr-un mediu in care muzica de camera a avut un rol determinant in activitatea muzicala Targumureseana. Traditiile genului sunt prezente chiar la sfarsitul secolului trecut, unde intelectualitatea a infiintat mai multe formatii in special de componenta de coarde. Astfel sunt cunoscute triouri, cvartete si cvintete ale caror membrii au fost avocati, juristi, ofiteri, dar mai ales medici de diferite specialitati. Chiar infiintarea orchestrei simfonice in anul 1911 a avut loc cu contributia larga a acestora.
A fi medic la Tg.Mures a insemnat atat in perioada interbelica cat si dupa al doilea razboi mondial o contributie activa, sau participare regulata in domeniul muzicii.
Existanta unei orchestre a medicilor din Targu Mures a fost deci un fenomen firesc, unde calificativul de “amator” nu avea niciodata o rezonanta peiorativa.
Formarea orchestrei medicilor la Targu Mures nu are o data inaugurala. Chiar la sfarsitul anilor ’40 au avut loc programe muzicale aproape saptamanale in cadrul Universitatii Medico-Farmaceutice. O orchestra de muzica usoara, numita “Tympanon” a fost infiintata in anul 1946.
La inceputul anilor ’50 apare si o orchestra de camera a Universitatii, avand mai multe concerte, sau participari in diferite programe festive sau universitare.
O frumoasa evolutie se poate considera participarea orchestrei la Festivalul din Cluj, la Casa Universitarilor, succesul cel mai mara avand cu Serenada in sol-major de Mozart, in anul 1952. O performanta indiscutabila are loc in 1955, cand aceasta orchestra participa la premiera operei "HARY JANOS” de Kodaly, in colaborare cu Filarmonica Targumureseana (avandu-i ca solisti vocali numai si numai studenti au Universitatii Medico-Farmaceutice din localitate). Din aceasta perioada suntem datori sa amintim numele unor medici dintre cei mai inflacarati participanti in activitatea muzicala: Mozes KOLUMBAN, Jozsef SZENTPETERY, Bela VASKA, Robert FEURSTEIN, Marta HARANGHY, Laszlo BIREK, Tibor DENGELEGI.
La inceputul anilor ’60 orchestra a fost reorganizata de Dr. Laszlo BIREK, (reumatolog).Orchestra a fost dirijata de dr.Tibor DENGELEGI (ginecolog), iar din aceasta perioada activitatea a devenit sistematica, avand si o conceptie repertoriala consecventa. Dupa plecarea dirijorului Dengelegi in SUA, conducerea orchestrei medicilor a fost preluata de Dr. Bela PALFFY (allergolog), acesta ridicacand nivelul profesional si astfel si prestigiul orchestrei in mod considerabil. Dr.Palffy a fost un foarte bun flautist, si in calitate sa de conducator de orchestra, nu a fost doar dirijorul, dar si administratorul, impresarul , secretarul, organizatorul ansamblului, un fel de totumfactum inimos.
A initiat un festival intitulat “Zilele Muzicale Medicale Targumuresene”, care a vut loc intre 1979 si 1982, anula.
Este semnificativ ca dintre medicii si studentii IMF-ului s-au angajat multi sa insuseasca partituri solistice interpretand concerte pentru diferite instrumente si orchestra, cum au fost: Eva JOZEFOVICS (farmacologie), Szabolcs BIRTA (med.gen.), Tunde NEMES (med.gen.), Gabriella FILEP (med.gen.), Ildiko VARGA (med.gen.), - toti la pian. Zoltan SZAMTARTO(med.gen.) – la orga, Mihaly SZOCS (med.gen.), Alexandru CORNEA (med.gen.) la vioara, Claudia MERA (farmacologist) voce.
O performanta de exceptie a avut-o Dr.Szocs Mihaly (ORL), care a obtinut de doua ori premiul I. la diferite festivaluri, sustinand si recitaluri individuale.

Dintre membrii orchestrei amintim numele lei Dr.Laszlo BIREK, Dr.Istvan Bocskay (stomatolog), Dr.Arpad KERESZTESSY KOSZTA (epidemiolog), Dr.Berdj ASGIAN (neurolog), Dr.Pal KOLUMBAN (ecematolog), precum si studentii Terezia MOLNAR, Dora SANTHA, Edit BLENESI, Zsuzsa CSIKY, Judit GELLERD, Anna KALLAI-BALAZS, Paul NITESCU.
Se cuvine prezentarea repertoriului orchestrei, macar lucrarile cele mai semnificative: B.BARTOK: Dansuri romanesti, BAKFARK-TODUTA: Intabulaturi, P.CONSTANTINESCU: Studii in stil bizantin, G.KOZMA: Piesa pentru coarde, T.CIORTEA: Suita bihoreana, W.A.MOZART: Cvintet in do-minor (transcr.), B.CSIKY: Cantece de vitejie, T.ALBINONI: Concerto op.5 nr.7, J.S.BACH: Concert in fa-minor pentru pian si orchestra (solista: E.JOZEFOVICS), W.A.MOZART: Divertisment in Re-major, G.ENESCU: Intermezzi, A.VIVALDI: Anotimpurile (solist:M.Szocs), J.HAYDN: Simfonia in Sol-major (Sibiana), G.F.Handel: Concerto Grosso op.3, nr.3, A.Vivaldi: Concerto grosso in re-minor, W.A.MOZART: Concert pentru pian si orchestra K.V.413 (solista:T.Nemes), G.B.SAMMARTINI: Simfonia in Sol-major, B.CSIKY: Cantece si dansuri vechi din Transilvania, J.S.BACH: Concertul Branderburgic nr.5 (solisti: B.Palffy, B.Asgian, Zs. Kovacs).
S-a bucurat de mare succes un program de dansuri simfonice (Beethoven, Bartok, Dvorak, Grieg, Haciaturian, Brahms, TzinTzadze, Stoia, I.Dumitrescu), si un concert de concerte (Handel, Mendelssohn-Bartholdy, Mozart, Bach), cu solisti din randurile medicilor si studentilor.
De mai multe ori orchestra medicilor din Bucuresti, dirijata de Dr. Ermil Nichifor a fost invitatul de onoare a Zilelor Muzicale Medicale Targumuresene cu un repertoriu de mare presitugiu. La randul sau, orchestra medicala targumureseana a fost invitata la Bucuresti, pe scena Atheneului Roman.
Cu plecarea doctorului Palffy Bela din Targu Mures, activitatea orchestrei a fost intrerupta si nu a mai fost reorganizata.

(aceasta prezentare a fost conceputa de Boldizsar Csiky, pe baza documentatiei oferite pentru acest scop de Dr.Kolumban Pal)

 Dr. Constantin Bocârnea 89/111

– Capitol din vol. "Medicină și Muzică" (actualizat) –

Ermil Nichifor - in memoriam

(20 mai 1916 - 14 decembrie 1997)

Personalitate de excepţie, atât în domeniul medicinii, cât şi al muzicii, Dr. Ermil Nichifor ar merita să i se scrie o monografie. In cadrul restrâns al acestei cărţi, al cărui co-autor este, şi pe care a dorit mult să o reediteze dar moartea l-a împiedicat să o facă, îi consacrăm o scurtă prezentare biografică, bazaţi pe datele oferite de fiul său, compozitorul Şerban Nichifor şi redând extrase din cele publicate în mass media de cunoscutul muzicolog Grigore Constantinescu, preşedintele Asociaţiei criticilor muzicali, ca şi de alte personalităţi ale muzicii şi medicinii.

Ermil Nichifor s-a născut pe data de 20 mai 1916, la Bucureşti, într-o familie de matematicieni - tatăl, Gheorghe Nichifor, a fost profesor universitar la Facultatea de Stiinţe şi la Academia de Arhitectură, iar mama, Eliza Bălteanu, a fost profesoară la Liceul "Regina Maria".

In anul 1933 a absolvit, ca premiant de onoare, Liceul "Mihai Viteazul", urmând ulterior studiile universitare la Facultatea de Medicină din Bucureşti. In mai 1942 a obţinut în mod strălucit titlul de Doctor în medicină şi chirurgie, cu teza: "Consideraţiuni asupra valorii examenului clinic în diagnosticul tifosului exantematic, în timp de campanie". In perioada 1938-1954 a funcţionat (ca extern, intern şi medic secundar - prin concurs) în clinicile de boli interne, chirurgie şi boli contagioase ale spitalelor Filantropia, Colţea şi mai ales Colentina, unde, din 1954, până în 1994 a desfăşurat o prodigioasă activitate clinică, didactică şi ştiinţifică în cadrul "Institutului de Medicină Internă" (în aprilie 1959 obţinând cu nota maximă titlul de medic primar de boli interne, iar în 1969 cel de doctor în ştiinţe medicale). A colaborat la numeroase cursuri şi tratate didactice: "Curs de patologie medicală" (1951), "Tratat de medicină internă" - vol.I şi V (1956-57), "Ghid de date biologice" (1962), "Cercetări clinice şi de laborator asupra nefropatiei endemice în judeţul Mehedinţi" (1969) etc.

A realizat, de asemenea, importante traduceri din liberatura de specialitate, ca de pildă "Tratatul de Fiziopatologie" de Heilmeyer, "Bazele fiziologice ale practicii medicale" de Best şi Teylor, "Fiziopatologia" de Goetze, "Bolile ficatului" de Schiff, "Bolile metabolismului" de Duncan şi "Diagnosticul diferenţial al bolilor interne" de Hegglin, ceea ce l-a făcut cunoscut în lumea medicală din ţara întreagă.

A fost secretar al Societăţii medicale a spitalelor (1943), secretar

de redacţie al Buletinului Societăţii Medicale a Spitalelor (1945-46) şi al Revistei "Medicina Internă" (din anul 1957).

Muzica a reprezentat pentru Ermil Nichifor un domeniu căruia i s-a dedicat cu un autentic profesionalism bazat şi pe studiile particulare urmate sub îndrumarea unor maeştri ca Paul Constantinescu, Wilhelm Berger, Alexandru Velehorschi, Walter Mihai Klepper (teorie, armonie, contrapunct, orchestraţie, istoria muzicii, estetică), Andrei Stepanov (percuţie), Mircea Cristescu (dirijat).

In toamna anului 1954, Ermil Nichifor a avut iniţiativa înfiinţării Orchestrei de cameră a medicilor din Bucureşti - ansamblu de elită pe care l-a coordonat direct timp de peste patru decenii, susţinând sute de concerte şi abordând un repertoriu extrem de vast, de la muzica preclasică, clasică şi romantică, până la cea românească contemporană (incluzând şi prime audiţii absolute ale unor lucrări ce i-au fost dedicate de compozitori ca Wilhelm Berger, Dan Constantinescu, Doru Popovici, Walter Mihai Klepper ş.a.). Totodată semnalăm şi colaborările Orchestrei de cameră a medicilor din Bucureşti cu solişti de marcă (Valentin Gheorghiu, Daniel Podlovschi, Ilinca Dumitrescu, Dana Ciocârlie, Dan Grigore, Iosif Gerstenengst, Nicolae Licareţ, Ion Voicu, Ştefan Ruha, Radu Aldulescu, Vladimir Orlov, Mihai Constantinescu, Virgil Frâncu, Emilia Petrescu), cu ansambluri corale de prestigiul Corului "Madrigal" condus de maestrul Marin Constantin, dar şi cu tineri şi foarte tineri solişti români pe care i-a "lansat" în viaţa muzicală, în ambianţa unică a Ateneului Român, ce a fost şi "templul" Orchestrei medicilor din Bucureşti. Dar poate cel mai important aspect care trebuie reliefat este extraordinara comuniune spirituală realizată cu sute de muzicieni din orchestrele Capitalei, cu care a colaborat permanent prin această veritabilă "Orchestră a medicilor şi pacienţilor" - în lumina principiului antic al tămăduirii prin muzică, ce a fost şi idealul său ca medic şi artist. Dincolo de onorurile ce i s-au oferit (ordinul "Meritul Cultural"-1968, distincţia "Evidenţiat în munca medico-sanitară pe ţară"-1954, titlul de Preşedinte de Onoare al Fundaţiei Naţionale "Medicina şi Muzica"-1996), Ermil Nichifor a fost animat până în ultima şi nemeritat de tragica clipă a vieţii de acelprofund sentiment creştin al iubirii semenilor, pe care i-a slujit cu sfinţenie atât pe patul de suferinţă, cât şi în sala de concert - dincolo de interese şi poziţii sociale efemere.

La 10 aprilie 1994 a dirijat ultimul concert al orchestrei medicilor la Ateneu, după patru decenii de activitate, fiind nevoit să predea altora bagheta din cauza unui accident de bicicletă care l-a imobilizat în casă. A continuat să scrie texte medicale şi de muzicologie până în 14 decembrie 1997, când viaţa îi este curmată în mod tragic prin intoxicaţie cu CO în urma unui incendiu inexplicabil (produs, se pare, de un scurtcircuit în timpul nopţii).

x

x x

In continuare, redăm extrase din cele publicate după, sau înainte de încetarea lui din viaţă.

Conf.Dr. Serban Nichifor, fiul său: "Nu-mi imaginam, cu câteva ore înaintea tragicului accident, că vorbesc pentru ultima dată cu tatăl meu, că îi privesc pentru ultima dată ochii blânzi şi atât de nevinovaţi, că îl îmbrăţişez pentru ultima oară ... Chiar şi acum, când sufletul lui pare să mă însoţească peste tot, nu-mi vine să cred că totul s-a petrecut în realitate şi că toată tragedia nu a fost un vis - cu toate că marii înţelepţi includ "viaţa reală" în spaţiul oniric. Oricum, sufletul este nemuritor, iar în această perspectivă îl revăd pe tatăl meu colindând lumi eterice şi continuându-şi opera taumaturgică cu uneltele sale: stetoscopul şi bagheta ... Trecut "dincolo" în Sfânta Zi de Duminică - Ziua Domnului, mă rog Mântuitorului nostru Iisus Hristos să îi hărăzească acea "zi eternă", când Soarele dreptăţii va străluci lumina peste cei drepţi".

x
x x

Prof.univ.Dr. Grigore Constantinescu, critic muzical (articol apărut în Azi şi Rampa, la 14.I.1998): "Există destine în care miraculosul este tainic şi greu de explicat, pentru că stă la egală depărtare de excepţie şi modestie, de vocaţie şi discreţie. Mai ales după ce ai observat traseul unui asemenea destin, după clipa dramatică a încheierii lui, simţi nevoia a privi în urmă, pe firul istoriei. Si, de-abia atunci, vezi minunea şi ai părerea de rău că nu ai spus-o mai răspicat, mai clar şi insistent, la timpul potrivit. Dispariţia dureroasă a unui asemenea purtător de destin a trezit aceste regrete târzii - **doctorul Ermil Nichifor.** Nu i-am cunoscut decât prea de departe viaţa de medic, iar meritele sale în acest perimetru al umanităţii le-aş explicita anevoie, nefiindu-mi cunoscute decât prin faimă, dar greu accesibile prin înţelesul lor. In schimb, am cunoscut, am fost în preajma muzicianului Ermil Nichifor o mare parte din viaţa lui, până la tragicul final survenit în mijlocul lunii decembrie. Dacă anul 1997 ne-a răpit, din nou, mulţi artişti, iată că această despărţire mă determină a cuvânta spre amintirea unui om neobişnuit, care nu trebuie uitat.

Viaţa lui Ermil Nichifor, medic provenit dintr-o familie de cărturari matematicieni (însuşi numele său, oarecum neobişnuit, i-a fost dăruit la botez de ilustrul matematician Ermil Pangrati), a urcat cu mereu sporite merite în ierarhia vindecătorilor. O pasiune, mult timp ascunsă, l-a determinat ca în anii maturităţii să aleagă un nou orizont al preocupărilor sale. A devenit discipol al unor muzicieni de seamă, studiind limbajul sunetelor (teorie, armonie, polifonie, orchestraţie) cu Paul Constantinescu, Wilhelm Berger,

Al.Velehorschi, apoi subtilităţile artei dirijorale cu Mircea Cristescu. De ce? O motivaţie ar putea fi iubirea pentru muzică, la aceasta adăugându-se sentimentul că un "vraci" trebuie să unească medicina cu arta, ştiinţa cu căldura omenească. Ar fi fost însă prea puţin pentru Ermil Nichifor, căci faţă de muzică nutrea o pasiune de dăruitor, dorind să o comunice celor din jurul său, depăşind astfel contemplarea. Aici începe partea aceea miraculoasă a destinului său. Din vocaţie (muzică sau medicină?) a creat o orchestră şi, împreună cu colegi de breaslă, a oferit lumii ceva unic. Timp de patru decenii (începând din 1954 şi ajungând, în 1994, la ultimul concert) a adunat iubitori de muzică, interpreţi-medici, a studiat împreună cu ei, i-a prezentat publicului pe scena Ateneului Român, dar şi în întreaga ţară. O muncă ce ar fi fost suficientă ca să umple o existenţă a făcut din medicul Ermil Nichifor un dirijor apreciat şi aplaudat, capabil a aborda împreună cu colaboratorii săi un repertoriu uimitor de vast, de la capodoperele universale, la paginile măiestrite create de compozitori români, unele în primă audiţie (semnate de L.Feldman, W.Berger, W.M.Klepper, Al.Paşcanu, M.Marbé, Doru Popovici, Şerban Nichifor). Sute de medici-muzicieni au răspuns invitaţiei sale de a studia aceste programe de concert, de a susţine sute de apariţii publice, unanim apreciate. Nu este o întâmplare faptul că, alături de solişti-medici, au acceptat să evolueze în public, în calitate de colaboratori, artişti ca Maria Fotino, Mihai Constantinescu, Iosif Gerstenengst, Valentin Gheorghiu, Dan Grigore, Ştefan Ruha, Emilia Petrescu sau Corul "Madrigal". Multe condeie ale criticii muzicale au salutat existenţa Orchestrei de cameră a medicilor şi reuşitele artistice ale unui asemenea ansamblu. Răsfoind pagini de cronică, m-a impresionat evocarea unor momente de rară frumuseţe, în care iubirea şi devoţiunea se îmbinau. Gestul dirijorului era ocrotitor şi temerar, doveditor de neobosită tinereţe în căutarea adevărurilor. Pentru unii, explicaţia venea din nevoia de a uita povara vieţii de medic, învecinarea permanentă cu suferinţa, durerea şi moartea. Nu cred că Ermil Nichifor a căutat un asemenea refugiu. Mai adevărat a fost că trăia vieţi paralele care, poate, uneori se intersectau, dar nu se confundau niciodată. Exista în el muzica, a transmis mai departe această flacără fiului său, acum ilustru compozitor şi interpret. Explicaţia, dacă ar trebui să-i justifice destinul, poate fi cuprinsă în cuvintele lui Cioran: "O inimă fără muzică este ca o frumuseţe fără melancolie. Numai fericirile muzicale dau senzaţia de nemurire ...".

x

x x

<u>Lisette Georgescu</u>, critic muzical (Contemporanul, 22.XII.1972):

"Doctorul Nichifor, acest artist al medicinei şi al muzicii, a dat o lecţie de entuziasm, dragoste şi modestie ... Intre spital şi alinarea suferinţelor, doctorul Nichifor ne mângâie sufletul strângând în jurul lui o orchestră

întreagă formată numai din medici şi asta nu de azi, nu de ieri, ci de foarte mult timp... Această statornicie nu poate să nu stârnească în noi o mare admiraţie. A te odihni de muncă prin altă muncă sunt cuvintele marelui nostru George Enescu. Doctorul Nichifor i-a urmat sfatul şi-i mulţumim pentru bucuria ce ne-a dat-o. Fie ea un exemplu pentru cei tineri şi pentru cei mai vârstnici...".

x

x x

Cella Delavrancea (Tribuna României, 1.V.1974): "Doctorul Nichifor, înalt ca un plop zguduit de vijelia entuziasmului, a condus lucrarea lui Händel cu demnitate senină. Tăia aerul cu braţe lungi ca nişte aripi de cocor, şi pornea cortegiul de unde sonore... In simfonia de Schubert, dirijorul şi-a desfăşurat tot talentul... Dirijorul se multiplica în unghiuri ascuţite şi biruia dificultăţile cu brio...".

x

x x

Prof.Dr. K.R.Geib, ilustru medic internist, fost profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti - stabilit din 1986 în Germania (scrisoare din 12.IV.1998): "Când am expediat volumul despre Celibidache prietenului şi iubitului coleg Nichifor, am avut intenţia de a-i face o bucurie înaintea sărbătorii de Crăciun... Am avut părerea că această carte ar putea să-l determine să o traducă în limba română, ştiindu-l dintr-o îndelungată colaborare colegială de traducere a unor tratate şi manuale medicale germane. Am aflat apoi despre tragica moarte a prietenului "Bebilă". Si acum mă aflu sub acest şoc al pierderii unui coleg pe care-l iubeam şi apreciam în acelaşi timp pentru zâmbetul lui cald, prietenos, pentru pregătirea sa clinică, pentru caracterul său drept, onest. Stiu de toate adversităţile amare pe care le-a suferit din partea unor "colegi" medici... M-am simţit mereu solidar cu el în tacita rezistenţă împotriva unui spirit de concesiune şi compromis politic. Adesea îi aminteam că numele său are semnificaţia simbolică de purtător de victorie (Nike-phoros) şi că avem datoria de a înfrunta întunecatele condiţii în care trăiam amândoi. Cu mândrie îmi amintesc de anii '50-'60, când am îmbrăţişat cu entuziasm iniţiativa lui de a înfiinţa o orchestră de cameră a medicilor, pe care am reuşit s-o prezentăm sub o formă atractivă potentaţilor politici medicali de atunci, gâdilându-le orgoliul lor cultural (am înfiinţat, paralel cu Dr.Frandin, cercul de fotografi al medicilor). Am urmărit cu mare căldură şi admiraţie concertele orchestrei medicilor, un colectiv solidar, condus cu un minunat tact de Dr.Nichifor. Sunt rare ţările care au orchestre alcătuite

din medici! - ceea ce a constituit o mândrie pentru noi... Prilejul veştii pierderii prietenului Ermil se adaugă tristeţii mele de a nu fi putut contribui la reînvierea culturală a patriei mele adoptive...".

x
x x

Prof.Dr. Ioan Matei, şeful Clinicii medicale "N.Gh.Lupu" şi membru fondator al Orchestrei medicilor din Bucureşti (24.XII.1997):
"Dr. Ermil Nichifor a fost una dintre personalităţile cele mai complexe şi pline de farmec ale medicinei bucureştene: distins fiziopatolog, pasionat cercetător, medic internist şi nefrolog de excepţie, cadru didactic de mare eficienţă; personaj cultivat, cu o temeinică cultură umanistă şi pasionat până la dăruire de arta sunetelor şi de meseria dirijorală; om bun, plin de distincţie şi tact. Si-a construit existenţa pe medicină şi muzică. A trăit printre personaje ilustre ale acestor două ştiinţe şi arte, dar nu a copiat pe nimeni. A rămas el însuşi, doctorul Ermil Nichifor, medicul Spitalului Colentina, dirijorul Orchestrei medicilor din Bucureşti şi profesorul atâtor serii de studenţi şi medici tineri. I-a admirat profund pe profesorii Lupu şi Bruckner, dar şi-a câştigat, în acelaşi timp şi în egală măsură, admiraţia noastră".

x
x x

In încheierea acestei scurte evocări mai consemnăm două aspecte, pentru a întregi, pe cât ne este posibil, însemnătatea acestui pasionat slujitor al medicinii şi muzicii.

- Ermil Nichifor a fost distins post-mortem cu Premiul Criticii Muzicale "Mihail Jora" "ca omagiu - in memoriam -" acordat de "Uniunea criticilor, redactorilor şi realizatorilor muzicali" şi de "Colegiul criticilor muzicali".

- Doi cunoscuţi compozitori belgieni i-au închinat lui Ermil Nichifor următoarele lucrări:

"Tomba - tombeau pour Prof.Dr. Ermil Nichifor" de Boudewijn Buckinx;

"5 Miséricordes" de Raoul De Smet.

Dr. VASILE TOMESCU

MEDICINĂ ŞI MUZICĂ

Concertul Orchestrei de cameră"Dr.Ermil Nichifor"a Medicilor din Bucureşti

Ideea raportului dintre sănătatea trupului şi cea a sufletului ca două energii vitale care numai împreună pot propulsa fiinţa umană spre plenitudinea afirmării sale, cum evocă Platon (Charmides, 156d) ca învăţătură a lui Zamolxis, şeful spiritual al traco-geţilor, este sublimată de Juvenal (D.Junii Juvenalis,Satyrae,X,356) în dictonul devenit universal: Mens sana in corpore sano. Dacă în practică, din antichitate medicina pe de o parte, filozofia şi creaţia literar-artistică pe de altă parte influenţau relativ independent conservarea sănătăţii în cele două domenii distincte, o convergenţă de fond a demersului pe ambele planuri îşi face drum tot mai larg în zilele noastre. Aceasta îşi are modelul în activitatea desfăşurată de personalităţi polivalente, cum sunt în medicină şi muzică Albert Schweitzer şi în fizică şi muzică Albert Einstein, şi vizează interacţiunea artei sonore şi a ştiinţei şi practicii medicale în vederea realizării unui nobil ţel comun. Fidele principiilor ilustrate de tradiţiile traco-gete şi perpetuate în creaţii folclorice învestite cu puteri vindecătoare, cum sunt jocul Caluşarii descris ca atare de eruditul domnitor Dimitrie Cantemir, sau balada Ghiţă Cătănuţă, notată de Anton Pann, simbolizand mitul lui Orpheus, medicina şi muzica conlucrează astăzi în cadrul unui orizont larg fundamentat în care funcţiile artei şi ştiinţei se întrepătrund. Manifestarea unor afinităţi speciale între slujitorii celor două domenii ca un fenomen caracteristic intelectualităţii româneşti a fost relevată de către compozitorul şi muzicologul Zeno Vancea în prefaţa la volumul Medicină şi muzică scris de Dr.Ermil Nichifor şi Dr.Constantin Bocârnea (Editura Medicală, 1965): " Mulţi şi-au pus întrebarea - între ei şi cel ce semnează aceste rânduri - de ce, dintre toţi cei care exercită o profesiune intelectuală, un mare contingent de iubitori ai muzicii, de interpreţi şi compozitori amatori se recrutează din rândul medicilor ? Intrebarea este cu atât mai îndreptăţită, cu cat la numărul mare de amatori se mai adaogă şi acela al muzicienilor de profesie, care înainte de a deveni artişti au studiat medicina sau care au exercitat cu succes ambele profesiuni".

Un exponent proeminent al acestei duble vocaţii este Ermil Nichifor, coautor al cărţii amintite, personalitate care s-a dedicat cu trup şi suflet păstrării sănătăţii trupului şi sufletului semenilor săi, medic, profesor universitar, autor de tratate de specialitate, muzician cu instrucţie şi experienţă şi căruia destinul, în tainica lui vrere, după ce i-a dăruit cu generozitate energie, pasiune şi talent, i-a hărăzit să-şi încheie viaţa printr-o tragică încleştare a fiinţei cu nefiinţa.

In semn de aducere aminte a ceea ce a însemnat şi înseamnă pentru viaţa noastră medicală şi muzicală Ermil Nichifor, sub auspiciile Fundaţiei "Medicină şi Muzică", Orchestra de Cameră "Dr. Ermil Nichifor" a Medicilor din Bucureşti a susţinut la Ateneul Român în ziua de 29 noiembrie a.c. un concert de aleasă ţinută. Manifestarea, programată în ciclul concertelor educative, s-a bucurat de participarea unui public numeros alcătuit din iubitori ai muzicii în general, din medici melomani, şi, spre lauda lucrurilor, din beneficiari de vârstă şcolară ai acestui gen de activităţi. În cuvântul introductiv rostit de interpretul şi muzicologul Vladimir Popescu Deveselu, reprezentant al instituţiei gazdă, a fost subliniată semnificaţia acestor momente de celebrare a valorilor patrimoniului muzical universal şi românesc. Conducerea concertului a fost asumată, ca expresie a ataşamentului faţă de orchestră şi a profundei condescendenţei faţă de fondatorul ei E.Nichifor, de către Şerban Nichifor, fiul medicului şi muzicianului comemorat, compozitor cu un bogat palmares internaţional, interpret, profesor, promotor al contactelor artiştilor noştri cu colegi de peste hotare.

Introducerea în atmosferă a fost făcută cu o compoziţie de Tommaso Albinoni, autor reprezentativ pentru epoca de înflorire a esteticii barocului, activ la Veneţia, contemporan cu Johann Sebastian Bach. Este vorba de Adagio per archi e organo în sol minor, un lamento cu accente funebre, structurat de Remo Giazotto pe temeiul a două elemente melodice evocând aria vocală şi a unui bas cifrat specifice genului Concerto à Cinque consacrat de T. Albinoni. Aceste componente au fost organic reliefate de orchestră având ca solişti pe organistul Nicolae Licareţ, de la Filarmonica "George Enescu", şi pe violonistul Mircea Penescu, medic, într-o frumoasă sincronizare de tehnică şi sentiment asigurată de dirijor.

In ansamblul operei lui Antonio Vivaldi, genul concertant este preeminent prin faptul că însumează circa 400 de opusuri dar mai ales prin măestria elaborării concretizată în perfecţionarea cuceririlor proprii unor predecesori ca Arcangelo Corelli şi în consacrarea modelelor perene pentru evoluţia genului. Cele 12 concerte reunite sub titlul L'Estro armonico op. 3, tipărite în 1711 la Amsterdam, sunt relevante prin dialogul viguros între grupul instrumentelor soliste (concertino), puternic individualizate, şi ansamblul orchestral (concerto grosso). Acţiunea cuprinde o triadă de mişcări dintre care prima are un caracter fast, solemn, partea lentă anticipă prin efuziunea liric-meditativă estetica romantică iar finalul este pătruns de graţie şi jovialitate. Concerto op.3 nr.10 în si bemol minor este edificator pentru sensul pe care-l comportă denumirea ciclului: Estro este sinonim cu fantezia, inventivitatea, spontaneitatea inspiraţiei, iar armonico cu perfecţiunea, logica, frumuseţea care prezidează în elaborarea formei. Aceasta a fost concepţia afirmată de dirijor în interpretarea lucrării şi realizată de ansamblu cu participarea grupului concertino alcătuit din Dr.Mircea Penescu, Dr.Laurenţiu Daşcă, Arcadie Zanca şi Dr.Alexandru Cornea şi a celor doi protagonişti ai părţii de continuo, Dr. Călin Giurcăneanu-violoncel, şi Dr.Daniela Nicolae-clavecin.

Apropiate ca problematică a compoziţiei în genul concertant, opera lui Vivaldi şi cea a lui J.S. Bach se disting prima prin accentuarea personalităţii soliştilor în dialog cu ansamblul în cadrul unei desfăşurări de virtuozitate şi al unei scriituri de limpezimea cristalului, a doua prin integrarea tuturor partenerilor într-o dramaturgie unitară axată pe potenţarea polifonică şi orchestrală a materialului tematic. Concertul în do minor pentru două clavecine şi orchestră de coarde BWV 1060 (reelaborare a versiunii iniţiale pentru doi oboi sau două viori şi orchestră, pierdută, azi reconstituită) compus spre anul 1730, pune în lumină arta impecabilă cu care Bach conferă spiritului concertant o dimensiune simfonică. Au dat strălucire acestui opus, pianiştii Roxana Gheorghiu şi Valentin Gheorghiu într-o conlucrare vie, nuanţată cu dirijorul şi orchestra.

Cele trei creaţii mozartiene înregistrate sub sigla KV 336-338 reali-

rate la Salzburg în februarie 1772, când autorul avea vârsta de 16 ani și interpretate la Milano în acelaş an în prezenţa compozitorului, poartă întrucâtva amprenta spiritualităţii italiene. Ele au aspectul unor comopoziţii pentru cvartet de coarde, gen care va cunoaşte elaborări complexe într-o perioadă ulterioară de dezvoltare a artei mozartiene, dar aici fascinează printr-o expresie frustă, de graţie ~~şi jovialitate~~ corespunzătoare divertismentului. Având însă în vedere anvergura ansamblului orchestral căruia îi sunt destinate, ele au fost tipărite în 1952 (Mösel Verlag, Wolfenbüttel) cu titlul generic Drei Salzburger Sinfonien. După un exemplar din această ediţie purtând semnătura autografă Dr. Ermil Nichifor 1962, dirijorul şi orchestra au dat opusului KV 336 o tălmăcire fidelă crezului lui Mozart care era acela de adorândui în compoziţiile sale "sunetele care se iubesc". Acurateţea execuţiei şi sufletul pus de interpreţi în aceasta au condus, ca răspuns la susţinutele aplauze ale publicului, la reluarea, în bis, a Finalului.

Această încheiere însorită a concertului a fost precedată de tălmăcirea în primă audiţie absolută a compoziţiei Tombeau pour prof.Dr.Ermil Nichifor de Boudewijn Buckinx, datată 13 martie 1998, muzician belgian cunoscut şi apreciat în cadrul mişcării noastre artistice. Este un epitaf transfigurat sonor şi proiectat spre trăirea spirituală sobră, interiorizată; o melodie cu intonaţii de bocet asociată unor structuri acordice fluide, se dezvoltă apoi polifonic într-o sinteză a resurselor compoziţiei moderne cu expresivitatea, principiu care guvernează etern creaţia muzicală.

Dr. Vasile Tomescu

(21-XII-1998)

Doctorul Ernil Nichifor înseamnă foarte mult pentru mine
din numeroase puncte de vedere. A fost și este un exemplu de
urmat pentru tot ceea ce a făcut. L-am cunoscut în anul 1972,
pe când eram student în anul II al Facultății de Medicină
Generală din București, în condițiile în care o serie de tineri
mediciniști, la îndemnul doctorului Nichifor, ~~exploram~~ căutau
noi adepți pentru Orchestra Medicilor. Prima mea impresie (care
m-a însoțit, de altfel, pe tot restul vieții) a fost cea a unui
om blând, cu o privire deosebit de caldă și vie în același timp,
un medic de înaltă ținută morală, profesională, ce-și dedică
viața omului în suferință dar și frumosului – muzicii, artei.
Cum nu mai cântasem la violoncel de circa 6 ani, am avut reale
emoții la primele repetiții sub bagheta dr. Nichifor și foarte curând
aceste emoții mi-au fost spulberate de tactul deosebit al maestru-
lui, de încrederea pe care ți-o inspira domnia sa, de atmosfera
minunată pe care a reușit să o creeze și să o impună în ~~minunatul~~ colectivul
colectiv al Orchestrei.

Repetițiile sub bagheta "boss-ului" erau o încântare. Mi se pare
minunat faptul că ne duceam cu o plăcere deosebită la repetiții
de multe ori în condiții climatice vitrege (viscol, ploaie
torențiale) pentru pregătirea unor concerte la fel de minunate.
Am efectuat teza de diplomă, în 1977, cu tema "Nefropatia
endemică balcanică", sub îndrumarea sa. Mi-amintesc
perfect momentele în care "boss-ul" m-a însoțit în
anumite regiuni mai speciale ale județului Mehedinți, tocmai
pentru a mă ajuta, a mă pune pe linia de plutire (eu nefiind
decât un student neajutorat) cu toate că, pentru el, oboseala
fizică era extraordinară. Aceste momente minunate cu dr.
Nichifor au continuat încă câțiva ani prin faptul că i-am
fost medic intern, vizitele noastre la pacienți precum și cele
pe care ni le făcea Prof. Dr. Bruckner - șeful clinicii -
producându-mi o impresie deosebit de puternică, pe care nu o
voi uita niciodată.

Cele 2 evenimente comune — medicina și muzica — ne-au
legat foarte mult, până în adâncul sufletelor noastre.

Am efectuat împreună și la bine și la mai puțin bine o serie de drumuri, concerte, atît în țară cît și în străinătate, cu ocazia unor congrese medicale, festivaluri etc. Mi-amintesc, cu o plăcere deosebită „ieșirile" noastre la Tg. Mureș și Sighișoara unde se afla un alt mare entuziast, dr. Bella Palffy. Acele zile de început de aprilie ale Festivalului Medical Muzical tîrgu-mureșean, au rămas de neuitat în mintea noastră.

Cînd orchestra, creația mentorului Emil Michifor, a trecut printr-un moment de eclipsă (anii 1994-1995), am avut impresia că se rupe o parte importantă din mine. Mi-ar fi părut cumplit de rău să se stingă munca de o viață a maestrului, să se stingă o tradiție, motiv pentru care, împreună cu fiul său iubit, minunatul compozitor și om Șerban Michifor am reușit să reluăm ~~ceea~~ ce era pe cale să se piardă. Astăzi, orchestra medicilor ~~este pe cale~~ poate și trebuie să redevină ceea ce a fost și sunt convins că va continua linia și tradiția imprimată de dr. Michifor.

Dorința sa pentru mai bine a fost prezentă ~~permanent~~ în viața sa. Încercarea de a se autodepăși a constituit unul din punctele sale forte. Mi-amintesc că, de la concert la concert, noi interpretam piese din ce în ce mai dificile atît tehnic cît și interpretativ, deși noi nu eram decît niște amatori. Cu toate acestea, interpretările noastre deveneau comparabile cu cele ale filarmonicii, mai ales prin sufletul uriaș pus de către toți componenții orchestrei sub bagheta maestrului.

Încă nu pot să realizez că, fizic, „boss-ul" nu mai există dar sunt convins că sufletul său deosebit va fi tot timpul alături de mine.

Este imens de greu să-ți aduni gândurile care te copleșesc acum, la scurt timp după stingerea din viață a celui care ți-a fost părinte spiritual, mentor în medicină și în muzică....

L-am cunoscut pe Dr. Ernest Nichifor în 1970, în primele zile ale primului meu an universitar. Știam că există o Orchestră a medicilor, extrem de apreciată și asta a constituit pentru mine un imbold în plus de a mă decide pentru nobila profesiune de medic, sperând că alături de practica medicinii să pot aspira și spre împlinirea prin muzică.

Legătura mea cu Dr. Nichifor s-a început din anul I de facultate și s-a consolidat apoi de-a lungul a aproape 3 decenii de colaborare muzicală și medicală, a fost de o factură cu totul aparte.

M-a cucerit din prima clipă farmecul și modestia sa. Iradia blândețe și bunătate, dar era totodată foarte ferm. Am intuit în acest om modelul pe care l-am urmat cu fidelitate în viață și în profesie.

Deși nu absolvise Conservatorul dr. Nichifor era un perfect autodidact în materie de muzică. El asimilase în ani de muncă și studiu sistematic o cultură impresionantă în acest domeniu. Sub bagheta sa orchestra vibra într-o contopire emoțională deosebită – ne dădea, concertelor noastre o strălucire aparte, adesea remarcată chiar de critici.

Prezența sa impunea respect și totodată simpatie.

Deşi foarte ocupaţi în profesie, membrii orchestrei veneau cu regularitate la repetiţii din dragoste pentru muzică şi pentru maestru.

Sub conducerea d-rului Nichifor, orchestra devenise o mare familie.

Zâmbetul mereu întipărit al maestrului după încheierea unui concert dificil pentru orchestră, atrăgea ropote prelungite de aplauze.

Prin tot ceea ce făcea se dăruia: muzicii, publicului sau semenilor în general.

Ignora ierarhia valorilor materiale şi era recunoscut în manifestări ca un exemplu rar de modestie şi deontologie, bogăţia sa era alinarea suferinţei. Nu a jignit niciodată pe nimeni dar rigoarea şi grandoarea mereu justificată a atitudinii celor din jur îi departaja pe cei meritorii de restul.

În primul meu an de stagiu ca intern, am lucrat la Clinica Medicală Colentina sub directa îndrumare a d-rului Nichifor. Era cu siguranţă unul dintre marii corifei ai renumitei Şcoli de la Colentina creată de prof. N.Gh. Lupu şi continuată de prof. Bruckner.

Experienţa clinică imensă, cultura medicală enciclopedică, flerul său diagnostic deosebit şi modul agreabil în care lucra îi dădeau dimensiunea unui mare clinician, care în mod normal ar fi trebuit recunoscut de mult ca şef al unei catedre universitare la care însă nu a avut acces oficial datorită originii sale politice şi a atitudinii demne, care l-au împiedicat să accepte încadrarea politică a epocii.

Faţă de bolnavi era de o blândeţe şi o apropiere părintească atingând şi vindecând adaptată cu armele medicinii, cu vorba şi cu înţelegerea.

Dr. Nichifor a scris cărţi, a tipărit tratate fundamentale de medicină şi a avut o reală vocaţie de cercetător ştiinţific

Ca dascăl era de o profesiune și instructare remarcabilă fiind iubit și admirat de fiecare generație de studenți și tineri medici.

Avea o personalitate excepțională și impunătoare cucerind pe cei din jur printr-o modestie firească și un umor natural care îi mărea totodată farmecul și puterea de influență. Fără a face nimic special era mereu stimat și respectat.

Dnul. Nichifor a fost un OM simplu și modest, care a onorat totdeauna prin prestanța sa activitatea medicală, [illegible] și societatea românească.

Dr. PENESCU MIRCEA
medic primar interne
COD 144234

28 XII 1997

Din amintirile unui fost extern

Col. r. Dr. Dumitru Băiaș

6383802

Printre numeroasele figuri care au însuflețit galeria amintirilor mele de student și extern printre lucrătorii ai Ministerului Sănătății, un loc de seamă ocupă și doctorul Emil Nichifor.

Mă aflam în primăvara anului 1946, în clinica de medicină internă și cardiologie a spitalului Colțea condusă de reputatul profesor Dr. Bazil Theodorescu [illegible] omul cardiolog de mare renume. [illegible] Constantin Păunescu, o valoare medicală multiplă și o personalitate care se dezvăluia greu în afara celor mai apropiați. Medic secundar și asistent era dr-ul M. Tincu, temperament expansiv și metodic în predarea cunoștințelor medicale.

Internul, venit să-și completeze stagiul de internat, întrerupt din cauza mobilizării pe front, era un tânăr înalt, cu trăsături fine, dar sănătoase, doctorul Emil Nichifor.

Din primele zile de colaborare, m-au impresionat cunoștințele sale medicale, în contrast cu modestia în dezvăluirea lor, ca și în comportamentul față de învățăceii medicinii care eram începători în cunoașterea frumuseților medicinii interne, de care mă simțeam tot mai mult atras.

Curând am aflat că lucra la traducerea în românește a tratatului de fiziopatologie de Heilmeyer, împreună cu un alt intern, Dr. Alexandru Georgescu.

Prin tradiție internul fiind primul îndrumător al externului, dr-ul E. Nichifor și-a îndeplinit acest rol cu mult succes, astfel încât la sfârșitul stagiului deveneam un adept convins al orientării spre medicina internă.

Ne-am despărțit cu cele mai frumoase impresii fără să bănuiesc sub ce alte aspecte ne vom reîntâlni după mulți ani

Acel mai târziu a survenit în anul 1970, când dânsul, medic primar de medicină internă în Spitalul Colentina, devenise inițiatorul și animatorul orchestrei simfonice a medicilor.

La rugămintea unui nepot, Mircea Penescu, proaspăt student în anul I la Facultatea de medicină, talentat violonist și pianist, am căutat să-l întâlnesc spre a-l ruga să-l primească în orchestra medicilor.

Reîntâlnirea a fost emoționantă după un lung număr de ani de la vechea colaborare, iar Dl. Prof. Nichifor a fost la fel de receptiv ca și în trecuta atracție viitoare față de externul începător. Singura diferență era aceea că fostul extern renunțase la atracția pentru medicina internă în urma unui concurs de împrejurări și devenise chirurg traumatolog.

De acum încolo, revederile repetate și treptat am putut vedea cum Dl. Nichifor, din inițiator și entuziast animator al orchestrei medicilor a devenit și dirijorul ei, calitate pe care și-a asumat-o cu același spirit de responsabilitate și dragoste de a învăța, ca odinioară în meseria de medic.

Am ~~participat~~ asistat la multe din numeroasele concerte ale orchestrei și m-am bucurat ~~de succesele~~ ei ca și de progresele dirijorului, făcut deși [illegible] expert.

Având flacăra muzicii la fel ca și pe cea a medicinei, cu același talent pedagogic care m-a cucerit pe mine în timpul studenției, a știut să atragă sub bagheta sa tinere talente și pasiuni muzicale ce fac casă bună cu dragostea și devotamentul pentru vindecarea omului suferind.

3

Astfel tânărul student din anul I pe care îl recomandasem doctorului Nichifor a crescut în muzică la fel ca în medicină, devenind de mult și capelmaestrul orchestrei și principal colaborator în organizarea concertelor.

Ajuns aproape octogenar, o suferință neurologică i-a întrerupt activitatea prestigioasă a doctorului Nichifor iar un accident vascular i-a curmat firul vieții.

Dar doctorul E. Nichifor a dispărut doar fizic, imaginea și amintirea însuflețitoare a dragostei sale pentru muzică, a numeroaselor sale calități vor continua să plutească asupra membrilor orchestrei, devenind un simbol al colaborării rodnice între Clio și Euterpe.

Domnului Călin Stănculescu
Şeful Secţiei Cultură – "România Liberă" (fax 223.2071)

FUNDAŢIA "MEDICINA ŞI MUZICA"

– Medicina şi muzica sunt două domenii aparent disjuncte, ce se află de fapt într-o conexiune organică, fiziologică, evidentă chiar de la nivelul microstructural al lumii vii, prin configuraţia quasi-armonică a particulelor elementare. Aceasta ar putea constitui şi una dintre multiplele explicaţii ale meloterapiei, ca soluţie medicală insistent recomandată încă din antichitate. Ulterior, istoria a confirmat existenţa unor relaţii privilegiate între medicină şi muzică. Astfel, importanţi compozitori (Monteverdi, Händel, Berlioz, Britten, Sibelius, M.Marbe, A.Stroe, D.Constantinescu, D.Popovici) provin din familii de medici. Totodată, se pot oferi numeroase exemple de renumiţi medici-compozitori (Berlioz, Borodin, Elsner, Lermoyez, Fournier, Blondel, Richelot, L.Comes, B.Moroianu), medici-muzicologi (Helmholtz, Billroth, Dumesnil, Duhamel) şi medici-interpreţi (Mesmer, Orfila, Pasteur, Schweitzer, Schleich, Kreisler, V.Papilian).

– În universul culturii româneşti, apariţia orchestrelor de medici din Bucureşti şi din Cluj a demonstrat o dată în plus viabilitatea acestei elocvente interferenţe între ştiinţă şi artă. Înfiinţată în anul 1954, coordonată iniţial de regretatul dirijor Mircea Cristescu şi ulterior de Dr. Ermil Nichifor (care a dirijat formaţia în perioada 1963-1993), Orchestra din Bucureşti a avut printre fondatori nume ilustre ale şcolii medicale româneşti: doctorii Andrei Abraham, Emil Bittman, Constantin Bocârnea, Walter Clemens, Vasile Dragomir, Şerban Fotino, Alexandru Gheorghiu, Cornel Katz, Victor Munteanu, Dinu Pereţeanu, Sergiu Sbenghe, Emil Stoian, Marita Ţiţeica, Dan Vasiliu şi Paul Zissu. În prezent, ansamblul este animat de noua şi deosebit de valoroasa generaţie a doctorilor Mircea Penescu, Călin Giurcăneanu, Horia Beţi, Laurenţiu Daşcă, Maria Markwart, Cristina şi Aurel Isar, Bogdan Popescu şi Dana Moţoc-Ilieşiu, la care s-au adăugat personalităţi din alte domenii ale ştiinţei (inginerii Ileana Ioneşti, Paul Fischer, Petru Dan, Theodor Chircu, Mihai Perciun, Florentina Dihor) şi – bineînţeles – din lumea muzicii. În acest sens, menţionăm preţioasa contribuţie adusă de pianiştii concertişti Valentin Gheorghiu, Nicolae Licareţ, Roxana Gheorghiu, ca şi de cunoscutul muzicolog Petre Codreanu.

– La iniţiativa distinsului meloman care este Dr. Alexandru Bucur, directorul Spitalului Clinic de Urgenţă, Orchestra medicilor şi cvartetul "Credo" (condus de admirabila violonistă Tatiana Noia) au susţinut recent un concert festiv, menit să marcheze înfiinţarea Fundaţiei "Medicina şi Muzica". Într-o minunată consonanţă, aceşti pasionaţi medici-muzicieni au colaborat excelent cu profesionişti de talia dirijorului Cristian Brâncuşi şi a virtuozilor Florin şi Gabriel Croitoru, dând viaţă – chiar în Secţia de reanimare a Spitalului de Urgenţă ! – unor pagini alese din creaţiile lui J.S.Bach şi W.A.Mozart. Intervenţia complementară a cvartetului "Credo" (T.Noia, A.Isar, P.Dan, T.Chircu) s-a concretizat printr-o remarcabilă interpretare a celebrei creaţii schubertiene "Fata şi Moartea".

– Impresionanta dăruire cu care adepţii lui Asclepios au slujit şi pe altarul Euterpei a confirmat pe deplin sensurile profundei aserţiuni enesciene, potrivit căreia "menirea sfântă a muzicii este să stingă urile, să potolească patimile şi s-apropie inimile într-o caldă-nfrăţire"...

Şerban Nichifor

Şerban Nichifor

Bucureşti, 24-VI-1997

Creaţii româneşti interpretate de

Orchestra Medicilor din Bucureşti, sub bagheta Prof.Dr.Ermil NICHIFOR

- Ciprian PORUMBESCU - Balada
- George ENESCU - Rapsodia Română Nr. II
  - Intermezzo pentru orchestră de coarde (op.12)
  - Suita I pentru orchestră (op.9)
- Alfonso CASTALDI - Tarantella
- ~~Mihail JORA - Suita "Când strugurii se coc"~~
- Marţian NEGREA - Suita simfonică "Munţii Apuseni"
- Ludovic FELDMAN - Suita nr. 4 pentru orchestră de coarde
- Alfred ALESSANDRESCU - "Amurg de toamnă"
- Filip LAZAR - Concerto grosso (op.17)
- Theodor ROGALSKI - Trei dansuri româneşti
- Paul CONSTANTINESCU - Concertul pentru orchestră; "2 Studii în stil bizantin" (op. 4 nr. 2)
- Constantin SILVESTRI - Trei piese pentru orchestră
- V.G.BAKFARK-Sigismund TODUŢA - Două tabulaturi pentru lăută, transcrise pentru orchestră
- S. TODUŢĂ - Conc. pt. orch. de coarde
- Ion DUMITRESCU - Concertul pentru orchestră
- Wilhelm BERGER Trei Miniaturi pentru orchestră de coarde (primă audiţie)
- Dan CONSTANTINESCU - Simfonia de cameră
- Walter Mihai KLEPPER - Divertisment pentru orchestră de coarde şi timpane (primă audiţie)
- Doru POPOVICI - Omagiu lui Sadoveanu (primă audiţie)
  - Poem bizantin
- Şerban NICHIFOR - Variaţiuni în stil baroc pentru orchestră (primă audiţie)
- Miriam MARBE - Andante pentru oboi şi orchestră (primă audiţie)
- Vinicius GREFIENS - Diptic pt. orch. de coarde (primă audiţie)
- Alex. PAŞCANU - "Tinereţe" (primă audiţie)

Creaţii universale interpretate de

Orchestra Medicilor din Bucureşti, sub bagheta Prof.Dr.Ermil NICHIFOR

(listă selectivă)

J.S.Bach, K.Ph.E.Bach, J.Ch.Bach, Bochsa, Corelli, Cimarosa (clone), Ditters von Dittersdorf (clone), Donizetti (lom), Geminiani, Gluck, Giuliani, Händel, Krommer, Marcello, Purcell, Rameau, Scarlatti, Sammartini, Telemann, Vivaldi,

- muzică preclasică ~~(cf. copiilor xerox)~~
- muzică clasică - HAYDN - majoritatea simfoniilor (inclusiv integrala Simfoniilor londoneze)
  - MOZART - majoritatea simfoniilor, toate concertele de vioară, arii, uverturi
  - BEETHOVEN - Simfoniile I-VIII,
    - Concertele de pian nr. 1-5
    - Concertul de vioară
- WEBER - Konzertstück, uverturi, Conc. cl.
- ~~BERLIOZ~~ ~~[illegible]~~
- muzică romantică - SCHUBERT - toate simfoniile (I-IX), uv. "Rosamunde"
  - MENDELSSOHN-BARTHOLDY - toate simfoniile (I-V)
  - SCHUMANN - Concertul pentru pian; liedurile "Iubire şi viaţă de femeie"
  - BRAHMS - Simfoniile I, III, IV,
    - Concertul de pian nr. 2
  - Johann STRAUSS şi fiii - Valsuri (cu ocazia mai multor concerte de Anul Nou, susţinute la Ateneul Român)
- ROSSINI - Uv. "Bărb. din S." şi "Semiramida"
- DVORAK - Serenada
- C. FRANCK - Var. simfonice; Rebecca - scena pt. soli, cor, orch.
- SAINT-SAËNS - Concert 3 pt. vioară
- SMETANA - "Vltava"
- P.I. CEAIKOVSKI - Serenada; Variaţiuni Rococo
- muzică modernă
- Samuel BARBER - Adagio pt. orch. de coarde
- Benjamin BRITTEN - Simfonia simplă
- Bela BARTOK - Divertisment pt. orch. de coarde
- Sir John BARBIROLLI - Concert pt. oboi şi orch., pe teme de Pergolesi
- Marin GOLEMINOV - "5 schiţe" pt. orch. de coarde
- S. PROKOFIEV - Simfonia clasică şi Suita op. 65
- O. RESPIGHI - Arii şi dansuri vechi (Suita III)
- SIBELIUS - Vals trist
- VERDI - Arii şi Coruri
- WIENIAWSKI - Conc. vioară 2
- WAGNER - Uv. la "Maeştrii cântăreţi"
- CHOPIN - Conc. pt. 1 şi 2
- GOUNOD - Arii din "Faust"
- LALO - Simf. spaniolă

1-1881 - George ENESCU - Rapsodia Română nr. II (re major)
- Intermezzo pt. ~~[illegible]~~ orch. de coarde (op. 12)
- Suita I pt. orchestră (op. 9)

9-1909 - Paul CONSTANTINESCU - Conc. pt. orchestră
6-1893 - Alfred ALESSANDRESCU - "Amurg de toamnă"
8-1901 - Theodor ROGALSKI - "Trei dansuri românești"
10 1913 - Constantin SILVESTRI - ~~"Dansuri"~~ "Trei piese pt. orch"
4-1893 - Marțian NEGREA - Suita simf. "Munții Apuseni"
Mihail JORA - Suita "Când strugurii se coc"
3-1891 -
Ion DUMITRESCU - Conc. pt. orchestră
12-1913 -
"V. G. Bakfark" - Sigismund TODUȚĂ - ~~"Piese ardelenești"~~ "Două tabulaturi pt. lăută" transcr. pt. orch. de coarde,
10/11- 1908 - Concerto grosso ~~[illegible]~~ (op. 17)
7-1899 - Filip LAZĂR - "Tarantella"
2-1879 - Alfonso CASTALDI - "Trei miniaturi" pt. orch. de coarde (p.a.)
Wilhelm BERGER
13-1929 - Dan CONSTANTINESCU - Simf. de cameră (p.a.)
14-1931 - Divertisment pt orch. de coarde și timpane (p.a)
Walter Mihai KLEPPER - "Omagiu lui Sadoveanu" (p.a)
15-1929 - Doru POPOVICI - "Omagiu lui Sadoveanu"
16-1932 - "Poem bizantin"

Șerban NICHIFOR - "Variațiuni în stil baroc" (p.a.)
17-1954 -
Ludovic FELDMAN - Suita nr. 1 pt. orch. de coarde
5-1893 - Miriam MARBÉ - Andante pt. oboi și orch. (p.a.)
16-1931 -

C. PĂTRĂŞCANU

Evenimentul zilei (pag. 2) / 16-XII-97

NU PIERDE PAROLA LA PRO TV!

De luni până sâmbătă, între orele: 19:45 şi 20:45, ai la PRO TV o parolă câştigătoare. Notează-o în căsuţa corespunzătoare zilei. Completezi cuponul şi îl trimiţi împreună cu celelalte 5 cupoane ale săptămânii, într-un plic, pe adresa CP 6 -OP 20 Bucureşti, până pe 1 ianuarie 1998, cu menţiunea "Pentru concursul din 2 ianuarie".

Atenţie! Cele 6 cupoane sunt valabile în săptămâna 15-21 decembrie 1997.

Nu pierde premiul!

3 milioane în fiecare săptămână!

Premiul se va acorda pe data de

Bătrînul Nichifor Iermie a fost omorît de propria veioză

Octogenarul Nichifor Iermie, din Bucureşti, Bd. Eroii Sanitari nr. 49, a avut parte de o moarte comparabilă cu aceea care îi seceră pe fumătorii uituci. Diferenţa a constituit-o doar faptul că, la cei 83 de ani, Nichifor nu a adormit cu ţigara aprinsă în gură, ci la lumina veiozei din dormitorul său. Poate că bătrînul ar fi prins suta de ani dacă nu ar fi acoperit abajurul veiozei cu un ziar. Aşa, însă, supraîncălzit, aparatul de iluminat a fost cauza unui incendiu care i-a mistuit camera şi l-a trimis în lumea celor drepţi.

CRISTIAN BURCIOIU

Ka
ro
at
pe
de
tr
D
te
cu
u
D
si
de
pe
fr
să
nu
sa
a

România liberă

18 MARȚI, 16 DECEMBRIE 1997

FAMILIA anunță cu nemărginită durere trecerea în eternitate, în condiții tragice, a eminentului profesor doctor ERMIL NICHIFOR, strălucit om de știință și pasionat muzician, un nobil patriot care și-a dedicat viața semenilor săi. Înmormântarea va avea loc la Cimitirul Sf. Vineri. Relații la telefon 772.72.45 - 675.04.00, Livia, Liana, Șerban.

DEPLÂNGEM trecerea în eternitate a distinsului și dragului nostru profesor doctor ERMIL NICHIFOR. Fie-i amintirea veșnică. Familia profesor Ion și Liliana Nedelciu.

18 MIERCURI, 17 DECEMBRIE 1997

COLECTIVUL clinicii medicale din Spitalul Colentina aduce un pios omagiu celui care a fost dr. ERMIL NICHIFOR, distins specialist nefrolog, dirijor al Orchestrei Medicilor, care prin structura sa deosebită a știut să îmbine profesiunea de medic, de dascăl și de om de cultură, dând astfel profesiei de medic dimensiunea sa reală. Sincere condoleanțe familiei îndoliate.

ORCHESTRA de cameră a medicilor din București anunță cu adâncă durere dispariția deosebitei personalități medicale și muzicale dr. ERMIL NICHIFOR după aproape 40 ani de nobilă colaborare. Sincere condoleanțe familiei îndoliate.

16 VINERI, 19 DECEMBRIE 1997

DECESE

FILARMONICA „George Enescu" anunță decesul medicului și dirijorului ERMIL NICHIFOR, animatorul, timp de decenii, al Orchestrei de cameră a medicilor, în fruntea căreia a susținut numeroase concerte la Ateneul Român. Suntem alături de îndurerata familie, căreia îi transmitem sincere condoleanțe.

Prof. Dr. ERMIL NICHIFOR
(20-V-1916 — 14-XII-1997)